کتاب المسلم - بشتو

اسلامی تعلیمات

Aghalibrary.com

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي
هاتف: ٤٢٣٤٤٦٦ ٠١٦ - فاكس: ٤٢٣٤٤٧٧ ٠١٦
236
تعاوني الزلفي

كتاب المسلم – اللغة البشتو

اسلامی تعلیمات

Download From : Aghalibrary.com

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد
وتوعية الجاليات بالزلفي

كتاب المسلم

أعده وترجمه للغة البشتو

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد و توعية الجاليات بالزلفي

الطبعة الأولى: ٨/١٤٣٩هـ

ح المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

كتاب المسلم - الزلفي، ١٤٣٩هـ

ردمك: ٨-١٣-٨٢٤٣-٦٠٣-٩٧٨

(النص باللغة البشتو)

١- الإسلام – مجموعات ٢- الوعظ والإرشاد أ- العنوان

ديوي ٢١٠,٨ ١٤٣٩/٦٣٥٩

رقم الايداع: ١٤٣٩/٦٣٥٩

ردمك: ٨-١٣-٨٢٤٣-٦٠٣-٩٧٨

Download From : Aghalibrary.com

مقدمه

ان الحمدلله نحمده ونستعیه ونستغفره ونعوذبالله من شرورانفسنا ومن سیئات اعمالنا من یهده الله فلا مضل له ومن یضلل فلا هادي له واشهد أن لا أله الا الله وحده لا شریك له. وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .

اما بعد: اسلامي شریعت داسی احکام مقرر کړی دی ؛چه د هر یو تن ځانله دخاندان اود معاشرے د اخلاقو او اعمالو اصلاح وکړی ټولو خلقو ته حق واضح کړی او په نیغه لار باندی روان کړی ؛اسلامی تعلیمات صرف د الفاظو نوم ندی چه انسان هغی کښی خپل عقل استعمالو ی او خوشحاله کیږی یا د هغی د الفاظو نه لذت اخلی ؛ او عملی لار ښودنه به ورته نه کیږی بلکه حقیقت دادی چه د الله جل جلاله شریعت ددی دپاره راغلے دی چه د انسان د ذات عملی اصلاح وکړی دشرک ؛ جهل؛ اوګناهونو د تیرونه بهر

Download From : Aghalibrary.com

راؤباسی د ایمان توحید او عمل صالح رڼړا ورله ورکړی او دغه رنګ دخاندان او معاشری مجموعی لحاظ سره اصلاح وکړی چه الله جَلَّ جَلَالُهُ هم رضاء شی او د انسانانو ژوند هم خوشحاله او سوکاله شی هرکله چه دانسان ژو ند په مرګ باندی ختمیږی نو د خپل ژوند په داسی کارونو کښی لګول پکار دی چه صبا قیامت کښی پکار راشی دانسان نیکبختی اوسعادت پدیکښی دی چه خپل ځان په دین باندی پوه کړی او دنیاوی کارونو کښی هم دینی بصیرت ولری چه دنقصان نه ځان بچ کړی او د خپل ژوند مقصد ته وروړسیږی ،او الله جَلَّ جَلَالُهُ خوشخاله کړی او د نورو خلقو هم پکار راشی خپل علم ته دعمل جامه ورواچوی او هر ورکوټی غټ ضرورت کښی صرف الله جَلَّ جَلَالُهُ ته رجوع وکړی د خپل خالق حقیقی سره تعلق مضبوط کړی

Download From : Aghalibrary.com

ددی وجی نه په سعودی عرب زلفی ښار کښې(مکتب التعاونی لدعوةوالارشاد و توعية الجالیات) دعوتی سنټر دا عزم وکړو چه اسانه پښتو ژبه کښې دا تعلیمی نصاب شایع کړی چه د حق طلبګاران شرعی احکامونه باندی په دلیل د قرآن او سنت سره ځان بوهه کړی او عمل ورباندی ورکړی پدی کتاب کښې د انسان د ځانله ژوند او د خاندانی ژ وند او د چاپیرچل معاشرے ژوند سره تعلق لرونکی شرعی احکام په دلیل ړ قران او سنت سره ذکر شوی دی د هغه لوئ الله جَلَّ جَلَالُهُ د ذات نه داعاءده چه دا کوشش د خپل حقیر بنده نه قبول کړی او دا کتاب زما او دټولو مؤمنانو دپاره د هدایت او د نجات سبب وګرځوی آمین

یوم الاحد ١٤رجب ١٤٣٩ھ

Download From : Aghalibrary.com

د عقیدے بنیادی خبرے

د توحید پیژندنه او د توحید قسمونه

توحید: هغه کارونه چه الله تعالی پورے خاص وی په هغے کښې الله تعالی ایکي یو ګڼړل، او د عبادت ټول قِسمونه الله تعالی لره خاص کولو ته توحید وئیلے شی دا هغه لوئي کار دے چه الله تعالی پدے حکم کړیدے. الله پاک فرمائي: ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ {الاخلاص:۱} ترجمه:اووایه هغه الله پاک ایکي یو دے . الله پاک فرمائي ﴿وَمَا خَلَقْتُ الجِنَّ وَالإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ {الذاريات:۵۶}ترجمه : او نه دی پیداکړی ما پیریان او انسانان مګر دے دپاره چه زما بندګی وکړی . الله پاک فرمائي : ﴿وَاعْبُدُوا اللهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ {النساء: ۳۶} ترجمه: او بندګی وکړئ د الله پاک او مه شریکوئ د هغه سره هیڅ شے .

توحید په درے قسمه دے (۱) توحید ربوبیت (۲) توحید ألوهیت (۳) توحید أسماء والصفات.

Download From : Aghalibrary.com

(۱) **توحيد ربوبيت**:ددے کائناتو په جوړولو او چلولو کښې الله پاک ايکې يو کنټرل. چه الله پاک روزي ورکونکې ژوند ورکونکې دے، او مرګ راوستونکی دے او د الله پاک په اختيار کښې د زمکے او د آسمانونو بادشاهي ده. الله پاک فرمائي :﴿**هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ**﴾{فاطر:۳} ترجمه:آيا شته دے پيدا کوونکے سيوا د الله پاک نه چه روزي درکړي تاسو ته د آسمان او د زمکے نه، نشته حقدار د بندګۍ سيوا د هغه نه نو څرنګه اړولے کيديشئ تاسو . الله پاک فرمائي :﴿**تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**﴾{الملك:۱}. **ترجمه**:خيرونه (فائدے) ورکونکے هغه ذات دے چه په لاس کښې ئے بادشاهي ده، او هغه په هر څه باندے قدرت لرونکے دے. پدے کائناتو کښې چه څه موجود دي په هر څه د الله پاک بادشاهي ده، او الله پاک پکښې خپل واك او اختيار چلوی څرنګه چه وغواړي.او هرچه ددے نظام په چلولو کښې الله پاک يو منل دي، نو پدے خبره يقين

Download From : Aghalibrary.com

کول ضروري دي چه ددے ټول مخلوق نظام چلولو کښې الله پاک ایکې یو دے. الله پاک فرمائي: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ {الأعراف:٥٤ **ترجمه:** خبر شئ **چه** الله پاک لره اختیار د پیداکولو او حکم کولو دے، برکت ورکونکے دے الله پاک، پالونکے د ټول عالم دے .**د الله تعالي** دا قسم تدبیر او تصرفات تمام مخلوق ته **شامل دي.ددے** قسم توحید **نه انکار**خوک هم **نکوی** مګرخه لږ خلق **شته** چه ظاهرًا ئے خو انکار کړے دے لیکن دننه زړونه ئے پدے اقرار کوی.لکه څرنګه چه الله پاک فرمائي: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾ {النمل:١٤} **ترجمه: او انکار** اوکړو دوی د معجزاتو نه او یقین کړے وو په هغے باندے زړونو د دوی د وجے د زیاتي او لوئي نه صرف په توحید ربوبیت باندے اقرار کول اقرار کونکي ته فائده نه ورکوی څرنګه چه مشرکانو ته په توحید ربوبیت باندے اقرار کولو څه فائده ورنکړه، د هغوی په باره کښې الله پاک فرمائی:﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم

Download From : Aghalibrary.com

مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ {العنكبوت:٦١} ترجمه: او که چرے تپوس اوکړے ته ددوی نه چه چا پیدا کړي دي آسمانونه او زمکه او د خپل حکم لاندے کړے ئے دے نمر او سپوږمۍ خامخا دوی به وائي، الله پاک، پس څه رنګه اړولے شی دوی د حق نه.

٢ توحید الوهیت :

د عبادت ټول قسمونه یواځے د الله تعالي دپاره کول پدے شان چه یو انسان د الله پاک سره په عبادت کښې هیڅ څوک شریک نکړی او نه غیر الله ته نزدیکت حاصل کړی. د توحید دا قسم د ټولونه اَهم او لوئي دی . د همدے مقصد دپاره الله پاک دا ټول مخلوق پیدا کړے دے لکه څرنګه چه الله پاک فرمائي﴿وَمَا خَلَقْتُ الجِنَّ وَالإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ {الذاريات:٥٦} ترجمه: او نه دی پیدا کړی ما پیریان او انسانان مګر دے دپاره چه زما عبادت وکړی .ټول رسولان الله پاک دے دپاره رالیږلی دی، او کتابونه ئے

Download From : Aghalibrary.com

دے دپاره نازل کړے دي، الله پاک فرمائي : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ {الأنبياء:۲۵} ترجمه: او نه دی رالیږلي مونږه مخکښې ستا نه هیڅ رسول مګر وحی کوله مونږ هغه ته چه یقیناً نشته حقدار د بندګۍ سیوا زما نه پس بندګی خاص ما لره وکړی. دا هغه قسم د توحید دے چه کله رسولانو ددے دعوت مشرکانو ته ورکړو نو هغوی انکار وکړو. د هغوی وینا الله پاک پدے الفاظو رانقل کوي :[قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ] {الأعراف:۷۰} ترجمه: اووئیل دوی آیا راغلے ئے ته مونږ ته دے دپاره چه مونږ بندګی اوکړو د یو الله، او پریږدو هغه کسان چه بندګی ئے کوله مشرانو زمونږ.

د غیر الله دپاره هیڅ قسم عبادت کول جائز ندی، نه د یو نزدے شوی ملائک دپاره، او نه د یو عزتمند نبی رالیږلے شوي دپاره، او نه د بل یو نیک ولی دپاره، ځکه چه عبادت د هیڅ یو مخلوق جائز نه دے، بلکه عبادت صرف او صرف الله پاک پورے خاص دے.

Download From : Aghalibrary.com

(۳) توحید الاسماءوالصفات :

هغه نومونه او صفتونه چه الله پاک د خپل ځان دپاره ایخودي او ذکر کړے دے او هغه نومونه او صفتونه چه د الله رسول صلی الله علیه وسلم د الله پاک دپاره بیان کړیدی، پدے ټولو باندے ایمان لرل. دا صفتونه او نومونه الله پاک لره په هغه طریقه ثابتول څرنګه چه د هغه د شان سره لائق دی، بغیر د تحریف (بدلون) نه، او بغیر د تعطیل (انکار کولو) نه او بغیر د تکییف (شکل بیانولو) او بغیر د تمثیل(مثال بیانولو) نه منل. او د مجازی معني په ځائ حقیقی معنی باندے حمل کول ضروري دي.((**تحریف** دیته وائي چه بغیر د دلیل نه د الله صفتونه او نومونه د خپلے ظاهري معني نه اړول. **تعطیل** : د الله د ټولو یا بعضو صفتونو نه انکار کول دي. **تکییف** : د الله د صفتونو کیفیت او طریقه په زړه یا ژبے سره بیانول دي، لکه داسے ووائي، د الله لاس داسے داسے دے.**تمثیل** : د الله تعالي صفتونه د مخلوق د صفتونو سره مشابه کول، یا دا عقیده ساتل چه دا د مخلوق د

Download From : Aghalibrary.com

صفتونو سره مشابه (يو شان) دي. که کوم بعض نومونه د مخلوق د نومونو سره مشابه وي نو هغه صرف لفظي مشابهت دے، په حقيقت کي دواړو ترمينځ لوي فرق دے، لکه ((رحيم)) الله تعالي ته هم وائي، او د مخلوق په صفت کي هم راغلے دے، خو د الله تعالي رحمت د هغه د شان لائق دے، او د مخلوق رحمت د زړه نرموالي او مهرباني کولو ته وئيلے شي)).دارنګه هر هغه څه نفي کول چه الله پاک د خپل ذات نه نفي کړی وی، يا د هغه رسول صلی الله عليه وسلم د هغه د ذات نه نفي کړی وی . او هغه څيزونه چه د الله پاک او د رسول الله ﷺ نه ثابتول او نفي کول ئے نه وی نقل شوي، نو مونږ به هم پکښې خاموشي اختياره وو، نه به د هغي د ثابتولو کوشش کوؤ او نه به ترے انکار کوؤ.

د اسماءحسنی بعض مثالونه :

الله پاک خپل ځان په (الحيٍ القيوم) باندے نامداره کړے دے. نو په مونږه لازم دی چه ايمان ولرو پدے

خبره چه الحي د الله پاک د نومونو نه یو نوم دی، او دارنګه دا خبره هم په مونږ لازمه ده چه ایمان ولرو په هغه صفت چه ددے نوم نه معلومیږی، چه هغه کامل ژوند دی چه مخکښې وربانده نشتوالی نه وؤ او روستو به وربانده فناء نه راځی. او دغه رنګه الله پاک خپل ځان په (السمیع) بانده نامداره کړیدے. مونږه به ایمان لرو چه السمیع د الله پاک د نومونو نه یو نوم دے او سمع (آوریدل) د الله پاک د صفتونو نه یو صفت دے چه الله پاک آوریدل کوی څرنګه چه د هغه د شان سره لائق وی.

د الله پاک د بعض صفاتو مثالونه

الله پاک فرمائي :﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾{المائدة : ٦٤ **ترجمه:** او وائي یهودیان لاس د الله پاک بند کړے شویدے، (الله پاک فرمائي :) بند دِے کړیشی لاسونه د دوی، او لعنت کړے شویدے په دوی بانده په سبب د هغے چه دوی وویل، بلکه

دواړه لاسونه د الله پاک فراخه دی، خرچ کوی
څرنګه چه اوغوړی.پدے آیت کښې الله پاک خپل
ځان دپاره دوه لاسونه ثابت کړی دی او د هغوي دپاره
ئے دا صفت ثابت کړے دے چه فراخه خرچه
کونکی دی. نو په مونږ لازم دی چه ایمان ولرو چه
د الله پاک دپاره دوه لاسونه دی په ورکړه او نعمتونو
باندے فراخه دی. لیکن په زړه کښې به د هغے
تصویر نه جوړه وؤ او نه به په ژبه پکښې خبرے
کوؤ چه په داسے طریقه دی، او نه به د مخلوق د
لاسونو سره تشبیه ورکوؤ، څکه چه الله پاک فرمائي :
﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ﴾ {الشّورى:١١}
ترجمه: د هغه پشان هیڅ نیشته او هغه هر څه اوری
هر څه وینی.ددے قسم توحید خلاصه داده چه په
مونږه لازم دی چه الله پاک لره به هغه څه ثابتوؤ چه
د خپل ځان دپاره ئےثابت کړی وی، یا رسول الله ﷺ
ورله بیان کړی وی. او هر هغه څه به د الله پاک د
ذات نه نفی کوؤ چه الله پاک د خپل ذات نه نفی
کړی وی، او یا رسول الله ﷺ ترے نفی کړی وی، دا

اصول په ټولو اسماء او صفات کښې چليږي.يعني بغير د تحريف (بدلولو) نه، بغير د تمثيل(مثال بيانولو) نه، بغير د تکييف (شکل بيانولو) نه او بغير د تعطيل(د معنی نه انکار کولو) نه ټول اسماء او صفات د الله پاک منل .

دکلمه توحيد لااله الا الله معنی

لا اله الا الله : دا د دين بنياد دے. په دين اسلام کښې ددے اُوچت مقام دے. دا اول رکن دی د ارکانو د اسلام نه، او اوچته ځانګه ده د ځانګو د ايمان نه، تر هغے عملونه نه قبليږی تر څو چه پدے کلمه اقرار ونکړی، او په معنی ئےځان پوهه نکړی، او ددے د تقاضا مطابق عمل ونکړی. د توحيد د کلمے صحيح معنی اختيارولو نه بغيرخلاصی نشته چه هغه دا ده (لا معبود بحق الا الله) د الله پاک نه علاوه هيڅ معبود (حقدار د بندګی) په حقه نشته. دا معنی تقاضا کوی چه د يو الله عبادت به کولے شي او د غير الله هر قسم عبادت به پريښودلے شي.او ددے

داسے معنی کول ښکاره خطائي ده چه د الله نه علاوه بل خالق نشته دے، د الله نه علاوه بل په موجودولو باندے قادر نشته دے، یا د الله نه علاوه بل حقیقی موجود نشته دے. پدے معنو کښې توحید ربوبیت خو شته لیکن توحید اُلوهیت پکښې نشته، او ددے کلمے اصل خو توحید اُلوهیت دے.

د توحید د کلمې ارکان:

ددے کلمے دوه رکنه دی، (۱) نفی: (لا اله)، دا کلمه د هر څیز نه د اُلوهیت نفی کوی. یعني هیڅ (**حق**) معبود نشته. (۲) اثبات : (الا الله)، دا کلمه د یو الله تعالي اُلوهیت (معبود کیدل) ثابتوی. ځکه چه د الله پاک نه علاوه د بل چا بندګی ونکړے شی، او نه د بندګی څه حصه د غیر الله دپاره ورکړے شی. چا چه پدے کلمه اقرار وکړو، او ددے په معنی ئے ځان پوهه کړو، او ددے په تقاضا ئے عمل وکړو چه د شرک نفی کول او د توحید ثابتول دي، ددے د تقاضا مطابق د مضبوط یقین سره ئے عمل وکړو دا رشتینی مسلمان

دے. او چا چه په دے کلمه عمل وکړو بغیر د عقیدے او یقین نه، نو دا منافق دے، او چا چه دد ے خلاف عمل وکړو یعني شرک ئے وکړو، نو دا مشرک او کافر دے اګر که په ژبه باندے د توحید کلمه وائي.

د کلمه توحید :لااله الا الله: فضیلت

د توحید د کلمے ډیر فضائل او فوائد راغلی دی، بعض د هغے نه دادی :

(1)مواحد انسان چه د ګناهونو د وجے نه د جهنم مستحق شوے وی، دا کلمه توحید د هغه او د جهنم مینځ کښې د همیشوالی نه مانع جوړیږی، نبي اکرم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي دی : «**يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ**» متفق علیه [:۱۹۳/٤٤] **ترجمه:** د اُور نه به راوځی چا چه لا اله الا الله ووئیلی وی او د هغه په زړه کښې ئے د وربشے د دانے په اندازه خیر(ایمان) وی. او د اُور

نه به راوځی چا چه لااله الا الله ووئیلی وی او د هغه
په زړه کښې د غنم د دانے په اندازه خیر(ایمان) وی،
او د اُور نه به راوځی چا چه لا اله الا الله ووئیلی وی
او د هغه په زړه کښې د یوے ذرے په اندازه خیر
(ایمان)وی. (۲) انسانان او پیریان د توحید په خاطر
پیدا شوی دی، الله پاک فرمائی: **«وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنسَ إِلاَّلِيَعْبُدُونِ»** (الذاریات :٦٥) **ترجمه:** ما ندی
پیدا کړی پیریان او انسانان مګر ددے دپاره چه زما
بندګی وکړی. د یَعبدون معنی ده، یُوَحِدون. یعنی زما
توحید ومنی، او ما په بندګئ سره یوازې کړي.د کلمه
توحید دپاره الله پاک رسولان رالیږلی دی، او کتابونه
ئے نازل کړي دي، الله پاک فرمائی : **«وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلاَّ نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدُونِ»**
(الانبیاء(۲٥). **ترجمه:** او ندے لیږلے مونږ مخکښې
ستانه هیڅ یو رسول مګر وحی کوله مونږ هغه ته چه
یقیناً نشته حقدار د بندګئ سیوا زما نه پس ما لره
بندګی خاص کړئ.د ټولو رسولانو دعوت ددے کلمے
نه شروع شویدے، د رسولانو اول دعوت هم دا کلمه

ده، هر یو رسول به خپل قوم ته وئیل: «يَا قَوْمِ اعْبُدُواْ اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ» (الاعراف: ٥٩) ترجمه: اے قومه څما! بندګی خاص کړئ الله پاک لره، نشته تاسو لره څوک معبود سیوا د هغه نه.

د کلمه توحید لا اله الا الله شرطونه :

لا اله الا الله دپاره اُوه (٧) شرطونه دی، ددے اقرار تر هغه وخت پورے نه صحیح کیږی تر څو چه یو بنده دغه ټول پوره نکړی، او د هغے اهتمام ونکړی بغیر د ماتولو د څه شي د هغي نه.

(١)**العلم** :ځان پوهه کول د کلمے په اول جزء نفی (لااله) او دویم جزء اثبات (الا الله) باندے، او ددے وجے نه کوم عمل چه لازم وی د هغے علم هم لازم وی. کله چه بنده پدے پوهه شی چه الله پاک یواځی حق معبود دے، او د غیر الله بندګی باطله ده نو دے عالم شو په صحیح معنی ددے کلمے باندے په حقه سره الله پاک فرمائی : «فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (محمد: ١٩.) ترجمه: پس پوهه شه چه یقیناً نشته حقدار د

بندګئ سیوا د الله تعالی نه.عن عثمان رضی الله عنه عن النبی کریم صلی الله علیه واله وسلم قال : «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» (مسلم:٢٦) ترجمه : عثمان رضی الله عنه د نبی کریم ﷺ نه روایت کوی چه هغه فرمائلی دی څوک چه وفات شو او پدے خبره پوهیدو(یقین کونکی وو) چه (لااله الا الله) یعني نشته حقدار دبندګئ سیوا د الله پاک نه، نو جنت ته به داخلیږی.

(٢) **الیقین** :ددے مطلب دادے چه د کلمے الفاظ پداسے طریقه ووئیلی شی چه زړه ئے د یقین او اطمینان نه ډک وی، د انسانانو او پیریانو شیطانانو د وسوسو نه ئے زړه پاک وی، ددے کلمے په معنی او مقصد باندے مضبوط یقین لری، ورسره دا کلمه ادا کړی لکه څرنګه چه الله پاک فرمائی : «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا» (الحجرات : ١٥) ترجمه: یقینًا مؤمنان هغه کسان دی چه ایمان ئے راوړیدے په الله پاک، او د هغه په رسول باندے، بیا

ئے هیڅ شک ندے کړے.وعن ابی هريرة رضی الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: « **أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ لاَ يَلْقَى اللَّهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ فِيهِمَا إِلاَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ** » [مسلم۲۷] ترجمه: د ابوهريره رضی الله عنه نه روایت دے چه یقینًا رسول الله صلی الله علیه واله وسلم وفرمایل: «زه ګواهی کوم چه نشته حقدار د بندګئ سیوا د الله پاک نه، او زه د الله حق رسول یم». د الله سره نه میلاویږی یو بنده پدے دواړو ګواهیو باندے په داسے حال کي چه هیڅ قسم شک ئے پکښې نه وي کړے مګر جنت ته به داخل شی.

(۳) **القبول** :یعنی د کلمه توحید تقاضا زړه او ژبے سره قبلول او د شارع د طرفنه د راغلی خبرو تصدیق کول او کومه خبره چه د نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم نه صحیح ثابته شی په هغے پوره طریقے سره ایمان راوړل. الله پاک فرمائی :« **آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلآئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُواْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا**

غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ»(البقرة:۲۸۵) ترجمه: ایمان راوړیدے رسول الله صلی الله علیه واله وسلم په هغه څه چه نازل کړے شویدے هغه ته د طرفه د رب د هغه نه او مومنانو هم، ټولو ایمان راوړے په الله پاک او په ملائکو د هغه او کتابونو د هغه او رسولانو د هغه او(وائی دوی) جدائي نه کوؤ (په ایمان راوړلو کښې) په مینځ د هیچا کښې د رسولانونه او وائی دوی واوریدلو مونږ او تابعداری کوو مونږ، غواړو بخنه ستانه اے ربه څمونږه ! او تا ته دی درګرځیدل د ټولو.ددے کلمے انکار او نه قبلولو کښې هغه خوک داخل دی چه د شریعت په بعض احکامو باندے اعتراضونه کوی او یا ئے رد کوی څرنګه چه بعض خلق د غلا او زنا په حدودو اعتراض کوی، د یو نه زیاتے ښځے کول، او د میراث په احکامو اعتراض کوی او داسے نور احکام واخله.الله پاک فرمائی : «وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ» [الاحزاب :۳۶]. ترجمه: او ندی مناسب مؤمن سړی او مومنے ښځے لره کله

چه فیصله وکړی الله پاک او رسول د هغه د یو څیز، چه وی دِے دوی لره اختیار د دوي په کار کښې، او چا چه خلاف وکړو د حکم د الله پاک او د رسول د هغه نه نو یقیناً گمراه شو په گمراهئ ښکاره سره .

(٤)الانقیاد:ددے کلمے مقصد ته غاړه ایښودل او ځان سپارل دی. لااله الاالله چه په کومو خبرو دلالت کوی هغے ته ځان تابع کول . د انقیاد او قبول ترمینځ فرق دا دے. چه ددے کلمے د معنی او مفهوم د صحیح والی اقرار په ژبه باندے کولو ته قبول وائی، او انقیاد دیته وائی چه عمل کښې ددے کلمے تابع شی. نو کله چه یو تن ته د (لااله الا الله) معنی معلومه شوه او ده د زړه په یقین سره قبوله کړه لیکن په عمل کښې ئے ددے اطاعت ونکړو او خپل سر ئے ورته ښکته نه کړو او خپل ځان ئے ورته پوره طریقے سره ونه سپارلو او څه چه ورته معلوم شوی وو په هغے ئے عمل ونکړو، پدے ټولو صورتونو کښې ده د انقیاد شرط پوره نه کړل.الله پاک فرمائی : «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ

وَأَسْلِمُوا لَهُ » الزمر ٥٤ ترجمه: اوګرځئ (په توبې کولو سره) رب خپل ته او تابع شی د حکمونو د هغه. الله پاک فرمائی : «فَلاَ وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىَ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُواْ فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا » النساء: ٦٥. ترجمه: پس داسے نه ده، قسم دے ستا په رب باندے نشی مؤمنان کیدے تر هغے چه فیصله وکړی په تا باندے په هغه معامله کښې چه پیدا شوی وی په مینځ ددوی کښې بیا نه موی په زړونو خپلو کښې تنګسیا (خفګان) د هغے فیصلے نه چه تا کړی وی، او منی به ستا فیصله په همیشه منلو سره.

(٥)**الصدق**:ددے مقصد دادے چه یو بنده خپل ایمان کښې رشتینی وی، او خپله عقیده کښې رشتینی وی. الله پاک فرمائی :«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ» التوبه :١١٩. ترجمه: اے **ایمان والو ! یره کوئ د الله نه او شئ** ملګری د رشتینی خلقو.وقال صلی الله علیه وسلم:«من شهد ان لا اله الا الله

صادقا بها دخل الجنة»[رواه احمد وصححه البانی]
ترجمه: څوک چه د رشتینی زړه نه ګواهی وکړی چه نشته حقدار د بندګئ سیوا د الله پاک نه نو جنت ته به داخل شی. او که په ژبه کلمه د توحید وائی او په زړه کښې ددے د معنی او مقصد نه انکار کوی، دا عمل ده لره نجات نشی ورکولے، بلکه د منافقانو په ډله کښې داخليږی .او د تصديق منافی (ضد) کار دا دے چه يو انسان د هغه هدايت او وحي نه چه رسول اکرم صلی الله عليه وسلم ورباندے راغلے دے انکار وکړی، او يا د هغے د بعضے حصے نه انکار وکړی، ځکه چه الله پاک مونږ ته امر کړيدے په اطاعت او تصديق د رسول الله صلی الله عليه وسلم باندے، ځکه چه د خپل اطاعت سره الله پاک د هغه اطاعت پيوسته کړی دے. الله پاک فرمائی : «قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُواالرَّسُولَ»النور/٥٤) ترجمه:ته اُووايه چه تابعداری د الله پاک وکړئ او تابعداری د رسول الله صلی الله عليه وسلم وکړئ

.(١)**الاخلاص**:ددے مقصد دادے چه انسان خپل ټول نیک عملونه په خالص نیت باندے د هر قسمه شرک او د هغے د میلاوټ نه پاک کړی، پدے طریقه چه ټولے خبرے او کارونه خاص د الله تعالي د مخ او د هغه د رضا طلب کولو دپاره کوی. هیڅ قسمه میلاوټ د ریاء (ځان ښودنے) او د شهرت په کښې نه وي، او د دنیوی فائدو او ذاتی اغراضو او د خپل ښکاره او پټ خواهش پوره کولو نه پاک وی، او نه یو عمل د چا د محبت د وجے نه کوی، او نه د یو مذهب او ډلے د وجے نه چه د الله پاک د دین نه لرې وی، بلکه د دعوت او تبلیغ مقصد به د الله پاک رضا او د آخرت نجات وی چه په زړه کښې د یو انسان خیال رانشی چه د هغه نه د شکر او د جزاء طلبګار وی. الله پاک فرمائی : «**أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ**» الزمر: ٣ .ترجمه : خبر شئ ! خاص الله پاک لره دین (بلنه) خالص دے. الله پاک فرمائی : ﴿**وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ**﴾ البینه : ٥). ترجمه: او نه دے حکم کړے شوے دوی ته مګر دپاره ددے چه بندګی دِے کوی

الله پاک چه خالص کونکے وی هغه لره بندګی .په بخاری او مسلم کښې د عتبان بن مالك رضی الله عنه نه روایت دے چه نبی کریم ﷺ فرمائی :**فَإِنَّ اللهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ** . متفق علیه. ترجمه:پس یقینا الله پاک په اور هغه څوک حرام کړیدے چه لا اله الا الله د الله د رضا د لټولو دپاره ووائی .

(۲)المحبة :یعني ددے لوئی شان والا کلمے سره محبت کول. چه دا محبت شامل دے ددے کلمے معنی او مقصد ته، او هغه څه ته چه دا کلمه د هغے غوښتنه کوی، یعنی د الله پاک او د رسول الله ﷺ سره محبت وکړی او د دوی محبت په ټولو محبتونو باندے مخکښې وی. د محبت شرطونه او لوازم په مضبوطوالی سره ونیسی.د الله پاک محبت به پیوسته وی د هغه د اِجلال او تعظیم (لوئی) سره، او د یری او امید سره، او محبت به کوی د هغه څه سره چه د الله خوښ وی لکه د ځایونونه مکه مکرمه او مدینه منوره او عام مساجد

په وختونو کښې رمضان، او لس ورځے د ذی الحجے وغیره او په اشخاصو کښې انبیاء کرام، رسولان، ملائک علیهم السلام، صدیقین، شهداء او صالحین، او په افعالو کښې مونځ، زکاة، روژه او حج وغیره. په اقوالو کښې ذکر او تلاوت د قرآن کریم وغیره. او د الله پاک محبوب د خپل نفس په خواهشاتو او محبوباتو مخکښې کړی.او هغه څه بد وګڼړی چه د الله پاک بدی شی، د الله پاک کفر، فسق او نافرمانی بدی شی. الله پاک فرمائي:« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ» [المائدة : ٥٤]. ترجمه: اے ایمان والو! څوک چه مرتد شو ستاسو نه ددین خپل نه (په دوستانه د کافرانو سره) پس زردے چه رابه ولی الله پاک داسے قوم چه مینه به کوی الله پاک د هغوی سره او هغوی به مینه کوی د الله پاک سره، نرم به وی په مؤمنانو باندے، او سخت به وی په

کافرانو باندے، جهاد به کوی په لاره د الله کښې، او نه به یریږی د ملامتیا د ملامت کرنه.

معنی د محمد رسول الله (ﷺ)

یعني ددے څه معني ده چه محمد صلي الله علیه وسلم د الله رسول دے ؟ د توحید د کلمے ددے جزء معنی دا ده چه په ښکاره او پټه باندے محمد مصطفی ﷺ د الله بنده او ټولو انسانانو ته د الله پاک د طرفنه رالیږلے شوے رسول ومنلے شی، او ددے په تقاضا باندے عمل وکړی شی ، په څه باندی چه امر کوي هغه ومنلي شي، او د څه چه خبر ئے ورکړیدے په هغے تصدیق وکړیشی او د څه نه چه منع کړی ده د هغے نه منع کیږی او د الله پاک عبادت په هغه طریقه کوی چه رسول الله ﷺ ښودلی وی . د کلمه شهادت ددے حصے دوه ارکان دی، (عبده ورسوله) دا دواړه په حق د نبی کریم ﷺ کښې افراط او تفریط (کمے او زیاتے) ختموی. نو نبي کریم ﷺ د الله پاک بنده او رسول دے، په دے دواړو عزتمندو صفاتو کښې د هر

چا نه کامل دے. د عبد معنی ده، بنده عبادت کونکے، یعنی نبی کریم ﷺ بشر دے، نور انسانان چه د څه نه پیدا شویدي د هغے نه نبی کریم ﷺ هم پیدا شویدے، کوم ضرورتونه چه د نورو انسانانو دی هغه د نبی کریم ﷺ هم دی، الله پاک فرمائی :«**قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ**» . الکهف: ۱۱. ترجمه: ته اووایه ! یقینا ځه بنده یم ستاسو پشان (محتاج یم). او الله پاک فرمائی :«**الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَل لَّهُ عِوَجًا** »الکهف:۱ **ترجمه**: ټول صفتونه د الوهیت خاص دی الله پاک لره هغه ذات دے چه نازل کړے ئے دے په بنده خپل باندے کتاب، او نه ئے دے ګرځولے ده لره هیڅ کږلیچ .د رسول معنی داده : یعني ټولو انسانانو ته د دعوت الی الله دپاره رالیږلے شویدے زیرے او یره ورکونکے دے. د رسول الله ﷺ دپاره ددے دوه صفتونو (اقرار د عبدیت او اقرار د رسالت) ګواهي ورکولو سره دا خبره لازمه ده چه د نبی کریم ﷺ په باره کښې به افراط او تفریط یعنی کمے او زیاتے نشي کولے،اګر چه ددے امت بعض

خلقو د نبي كريم ﷺ په شان مبارك كښې ډيره غلو او زياتے كړيدے تردے پورے چه بعضو دعبديت د مرتبے نه د الوهيت مرتبے ته رسولے دے. مددونه ترے غواړی سيوا د الله نه او د هغه ځيزونو غوښتنه ترے كوی چه دهغے په وركولو صرف الله پاک قادر دے لكه د حاجتونو پوره كول د غمونو او مصيبتونو لرے كول وغيره وغيره.بعض نورو خلقو خو د هغه د رسالت نه انكار كړيدے او كوتاهی ئے كړے ده په تابعدارئ او د واجب حق د نبی كريم ﷺ كښې چه مخكښ كړی ئے دی اقوال د ټولو انسانانو په اقوالو او حُكمونو د رسول الله ﷺ باندے، او د نبي كريم ﷺ د سنتو مباركو سره ئے جفا كړے ده او مخ ئے ترے اړولے، او په هغه اقوالو باندے ئے اعتماد كړے چه د نبی كريم ﷺ د راوړلے شوی تعليماتو نه.مخالف دی

د ايمان اركان

ايمان د قول (وينا) عمل او عقيدے نوم دے چه په نيكو اعمالو سره زياتيږی او په ګناهونو او نافرمانئ

سره كميږي. ايمان د زړه او د ژبې وينا ده او د زړه او ژبې او د اندامونو عمل دے، يعنې د زړه وينا عقيده ساتل دي، تصديق كول دي، او د ژبې وينا اقرار كول دي . د زړه عمل تسليميدل، اخلاص كول، يقين، محبت كول او د نيک كارونو ارادے لرل دي، او د اندامونو عمل حكمونه اداكول دي، او د گناهونو نه منع كيدل دي .قرآن كريم او سنت نبوي پدے خبره گواهي كوي چه ايمان دپاره څه اصول دي چه هغه ايمان په الله پاک باندے، په ملائكو د هغه، په كتابونو د هغه، په رسولانو د هغه، په ورځ روستنۍ باندے او په تقدير د خير او شر باندے ايمان لرل دي . الله پاک فرمائی : «آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ».[البقره:٢٨٥].ترجمه:ايمان راوړيدے رسول ﷺ په هغه څه چه نازل كړے شويدے دی د ته د طرفه د رب دده نه، اومؤمنانو هم، هريو ايمان راوړے دے په الله پاک او په ملائكو د هغه او په

کتابونو د هغه او په رسولانو د هغه، (وائي دوی) جدائي نه کوو مونږ (په ایمان راوړلو کښې) په مینځ د هیچا کښې د رسولانو نه، او وائی دوی واوریدلو مونږ او تابعداری کوو مونږ، غواړو بخنه ستا نه اے ربه څمونږ او تاته دی درګرځیدل د ټولو.او په حدیث د مسلم کښې د عمر رضی الله عنه نه نقل دی، جبریل علیه السلام د نبی کریم ﷺ نه د ایمان په باره کښې تپوس وکړو، نبی کریمﷺوفرمایلي دی:«**أَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ، وَمَلَائِكَتِهِ،وَكِتَابِهِ،وَلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ**» (مسلم :٨) ترجمه: ایمان دادے چه ته ایمان راوړے په الله باندے، او په ملائکو د هغه، په کتابونو د هغه، او په ملاقات د الله تعالی باندے، او د هغه په رسولانو، او ایمان راوړے په دوباره راپورته کیدلو باندے، او ایمان راوړے په تول تقدیر باندے.دا د صحیح عقیدے شپږ اصول او بنیادي کارونه دی چه الله پاک په قرآن کریم کښې بیان کړیدی او پدے عقیده باندے نبی کریم ﷺ رالیږلے شوے دے، دیته ارکان د ایمان ووئیلے شی.

اول : په الله پاک باندے ایمان لرل :

الله پاک باندے د ایمان راوړلو معنی داده چه الله پاک په خپل ربوبیت کښې په الوهیت کښې او په نومونو او صفتونو کښې ایکی یو وومنلے شی . الله پاک باندے ایمان راوړلو کښې دا راتلونکی ټولے خبرے داخلے دي .پدے خبره ایمان راوړل چه هغه حقیقی معبود دے، د عبادت حقدار دے نه بل هیڅ څوک، ځکه چه هغه ټول بندګان پیداکړیدی او ورسره مهربانی کوی، رزق ورکوی، او د ټولو په ښکاره او پټو حالاتو باندے خبر دے .تابعدارو ته په غوره بدله او نافرمانو ته په سزا ورکولو باندے قدرت لری . ددے حقیقت دادے چه د عبادتونو ټول اقسام د الله پاک دپاره یوائې کول چه صرف د هغه دپاره په عاجزئ او مینے او یرے سره وکړے شی سره د کمال محبت او ذلت نه د الله پاک عظمت ته، ددے لوئ مقصد د بیانولو دپاره د قرآن کریم اکثره حصه نازله شویده.الله پاک فرمائی : «فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ (۲) أَلَا لِلَّهِ

الدِّينُ الْخَالِصُ» الزمر۲-۳ .ترجمه: پس بندګی کوه الله پاک لره خالص کړه هغه لره بندګی او خبر شئ خاص الله پاک لره دین (بندګی) خالص ده .او الله تعالي فرمائي : «فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ» غافر۱٤ . ترجمه : حاجتونه غواړئ د الله نه چه خالص کونکے یئ هغه دپاره بلنه اګرچه بدګنړی کافران . بل ځائ الله پاک فرمائی : «وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ» الاسراء : ۲۳. ترجمه: او فیصله کړیده ستا رب چه بندګی مه کوی مګر صرف ددغه الله .دعبادت ډیر زیات قسمونه دی لکه دعاء، یره، امید، توکل، مینه، عاجزی، مدد غوښتل، پناهي غوښتل، فریاد کول، باران غوښتل، ذبحه کول، نذر او منخته کول، ددے نه علاوه د عبادت ډیر زیات شکلونه دی چه د غیر الله دپاره کول ئے جائز ندی بلکه د غیر الله دپاره کول ئے شرک او کفر دے. **د دعاء دلیل** : الله پاک فرمائی: «وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» غافر : ٦٠. ترجمه: او وئیلی

دی رب ستاسو حاجتونه غواړئ زما نه زه به ستاسو دعا قبلوم، یقینًا هغه کسان چه لوئی کوی ددعاء زما نه زردے چه داخل به شی جهنم ته چه ذلیلان به وی. په حدیث د نعمان بن بشیر رضی الله عنه کښې راغلی دی، هغه د نبی کریمﷺ نه روایت کوی : « **الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ** » . (رواه الترمذی : ۲۹۶۹) ترجمه : دعاء عین عبادت دی.**د خوف (یرے) دلیل** : الله پاک فرمائی : «**فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ** » ترجمه:پس مه یریږئ د هغوی نه او اُویریږئ زمانه که یئ تاسو مؤمنان. (آل عمران : ۱۷۵)**دلیل د رجاء (امید)** :الله پاک فرمائی : «**فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاء رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا** » الکهف : ۱۱۰. ترجمه: ځوک چه امید لری د ملاقات د رب خپل نو عمل دِے وکړی د سنت برابر او شریک دِی نه جوړوی په بندګئ د رب خپل کښې هیچا لره.**دلیل د توکل(ځان سپارل)** : الله پاک فرمائی :«**وَعَلَى اللّهِ فَتَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ** » المائدة : ۲۳. ترجمه: او خاص په الله پاک باندے توکل کوئ که تاسو ئی مؤمنان .او بل ځائ الله

پاک فرمائی : «وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ». الطلاق ۳: ترجمه: چا چه ځان وسپارلو په الله پاک باندے نو الله پاک به ورله پوره شی دلیل د رغبت، رهبت، او خشوع (یعني د مینے، یرے او عاجزئ) :الله پاک فرمائی : «إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ» . الانبیاء: ۹۰) ترجمه: یقینًا دوی (انبیاء علیهم السلام) به کوشش کولو په تولو نیکو کارونو کښې، او حاجتونه ئے غوښتل زمونږ نه، په مینه او په یره سره، او وو دوی مونږ ته عاجزی کونکے.

دلیل د خشیت : یره.الله پاک فرمائی :«فَلاَ تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي» البقرة : ۱۵. ترجمه: پس مه یریږئ د دوی نه او ځما نه اُویریږئ.

د اِنابت دلیل :واپس کیدل .الله پاک فرمائی : «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ» الزمر: ٥٤. ترجمه: او وګرځئ (په توبه کولو سره)رب خپل ته او تابع شئ د حکمونو د هغه.د استعانت (مدد غوښتلو) دلیل :الله پاک فرمائی

: «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» الفاتحه : ٥. ترجمه:خاص تا لره بندگی کوو مونږ او خاص ستانه امداد غواړو.او نبي كريم ﷺ فرمائی : (اذا استعنت فاستعن بالله) الترمذی : ۲۵۱. ترجمه: كله چه ته مدد غواړے نو مدد غواړه د الله نه.**د استعاذے (پناهئ غوښتلو) دليل :** الله پاک فرمائي : «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» (الناس :۱) **ترجمه** : ته اُووايه ! پناهی غواړم په رب د انسانانو باندے. **د استغاثے (فرياد كولو) دليل** : الله پاک فرمائی : «إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ» الانفال :۹ . ترجمه: کوم وخت چه فرياد كولو تاسو خپل رب ته پس قبوله ئے کړه دعاء ستاسو.**دليل د ذبحے**:الله پاک فرمائی:«قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (١٦٢) لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ» الانعام : ۱٦۳. ترجمه: اُووايه! يقينا مونځ ځما او قرباني (مالی عبادت) ځما او ژوند ځما او مرګ ځما خاص الله پاک لره دی چه رب د ټول مخلوقاتو دے، نشته هيځ برخے والا د هغه سره، او په دے سره حکم کړے شويدے ما ته او ځه اول د

تابعداري كونكو نه يم . **د سنتو نه دليل** : نبي كريم ﷺ فرمايلي دی : « **لعَنَ اللّٰهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللّٰهِ** » مسلم : ١٦٣.ترجمه : لعنت كړے الله تعالي په هغه چا چه د غير الله په نوم باندے ذبح كوی. **د نذر دليل** : دا وينا د الله پاک ده : « **يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا** » الانسان :٧) ترجمه: پوره كوی دوی منخته او ويره كوي د هغه ورځے نه چه د هغے سختي خوره وره ده.ترد ے پورے چه عام عادتونه كله چه مقصد پکښې ځان د الله پاک د اطاعت دپاره قوی كول وی دغه عادت هم عبادت وګرځی لكه خوب، خوراک، څښاک، رزق پيداكول، نكاح كول وغيره چه مؤمن ته په صحيح نيت باندے حاصليږی.(٢) الله پاک باندے ايمان راوړلو كښې يوه حصه داده چه په تمامو فرائضو او واجباتو او د اسلام پنځه ظاهری اركانو باندے ايمان راوړلے شي چه هغه ګواهی د توحيد او د رسالت ده، د مونځ پابندی، زكات وركول، د رمضان روژه نيول، او د بيت الله حج كول دی، څوک چه د

سفرکولو وس لری. ددے نه علاوه نور احکام او فرائض چه شریعت مطهره بیان کړیدی هغه منل دي.

(۳) په ایمان بالله کښې دا خبره هم داخله ده چه ایمان ولری پدی خبره چه الله پاک د ټول عالم پیداکونکے دے او د ټول مخلوق تربیت کونکے دے او په ټول عالم کښې په خپل قدرت او علم سره تصرف کونکے دے، د دنیا او د آخرت مالک دے، د ټولو مخلوقاتو پروردګار دے، بل خالق نشته د هغه نه علاوه، هغه رسولان او کتابونه رالیږلی دی د بندګانو د اصلاح او د دنیا او د آخرت د نجات دپاره، په دے ټولو کارونو کښې الله پاک سره هیڅ څوک شریک نشته دے.الله پاک فرمائی:«اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ»الزمر: ٦. ترجمه:الله پاک پیداکونکے د هر څیز دی او هغه په هر څیز ذمه وار دی (٤) د ایمان بالله یوه حصه داهم ده چه د الله پاک په خائسته نومونو او د لوئی په صفتونو باندے ایمان راوړلے شی هغه چه قرآن کریم ذکر کړیدی او یا د رسول امین

ﷺ نه په صحیح احادیثو کښې نقل دی بغیر د تحریف (بدلون) نه، بغیر د تعطیل (انکار کولو) نه، بغیر د تکییف (شکل بیانولو) نه، او بغیر د تمثیل (مثال بیانولو) نه او ایمان راوړل په هغه معناګانو چه دا نومونه ورباندے دلیل وی ځکه چه دا اوصاف د الله پاک دی چه د الله پاک صفت پرے په صحیح طریقه کیږی چه د هغه د شان سره څنګه لائق وی، لکه څنګه چه الله پاک فرمائی : «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ» الشوری:۱۱ ترجمه:نشته د هغه پشان هیڅ څیز او هغه هرڅه اوری، هر څه وینی .

دویم : د الله پاک په ملائکو باندے ایمان لرل دي

:په ملائکو باندے د ایمان راوړلو دوه صورتونه دی، اجمالی او تفصیلی ایمان، اجمالی ایمان : مونږ ایمان لرو پدے خبره چه الله پاک دپاره ملائک شته، الله پاک پیدا کړے دے، او فطرت کښې ئے ورله اطاعت اچولے دے، ډیر قسمونه لری، بعض ملائکو د الله پاک عرش اوچت کړیدے، بعض د جنت او جهنم

ځوکیداران دی، بعض ملائک د بندګانو د اعمالو حفاظت کوی. **تفصیلی ایمان** :دکومو ملائکو چه الله پاک او د هغه رسول ﷺ نومونه ذکر کړیدی، په هغے ایمان لرل لکه جبرائیل، میکائیل، اسرافیل او د جهنم ځوکیدار مالک علیهم السلام وغیره.ملائک الله پاک د نُور نه پیداکړی، په حدیث دعائشه رضی الله عنهاکښې راغلی دی : **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خُلِقَتِ الْمَلاَئِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ »** مسلم ۲۹۹۶ .ترجمه: نبی کریم ﷺ فرمایلي دی : ملائک د نُور نه پیدا شویدی، د پیریانو پلار جان د اُور د لمبے نه پیدا شویدے، او آدم علیه السلام د هغه څه نه پیدا شویدے چه تاسوته بیان شوی دی. (یعني خاورے نه) .

دریم :د الله په آسمانی کتابونو ایمان لرل:آسمانی کتابونو باندے اجمالی ایمان پدے طریقه واجب دے، چه الله پاک په خپلو رسولانو او پیغمبرانو باندے کتابونه نازل کړیدی چه بندګانو ته حق واضحه شی،

او حق طرفته ورله بلنه ورکړی.د تفصیلی ایمان صورت دا دے چه د کومو کتابونو نومونه چه ذکر شویدی هغه د نومونو سره وومنلے شی، لکه زبور، تورات، انجیل، او قرآن کریم. قرآن کریم آخری کتاب دے، د نورو کتابونو محافظ او تصدیق کونکے دے، ددے تابعداری کول، او ددے فیصله منل په ټول امت باندے لازم او فرض دي، سره د هغه احادیثونه چه صحیح ثابت شی، د هغے منل هم لازم دی.ځکه چه الله پاک محمد رسول الله ﷺ انسانانو او پیریانو ته رسول رالیږلے دے او په هغه باندے ئے قرآن کریم نازل کړیدے چه د خلقو مینځ کښې پرے فیصله وکړی، او قرآن کریم د باطنی مرضونو علاج ګرځولے شویدے، د هر خیز وضاحت کونکے او د هدایت ذریعه ګرځولے شوے ده، الله پاک فرمائی : «**وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ**» الانعام : ۱۵۵ ترجمه:او دا کتاب نازل کړیدے مونږ برکت والا دے، پس تابعداری وکړئ دده او یره کوئ دے دپاره چه رحم درباندے وکړے شی. الله پاک

فرمائی :« وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ»الانعام : ۸۹ .ترجمه: او نازل کړےدی مونږپه تاباندےداکتاب وضاحت کوونکے د هرے ضروری خبرے او هدایت دے او رحمت دے، او زیرے دے د مسلمانانو دپاره.

څلورم : د الله په رسولانو ایمان :

رسولانو باندے هم اجمالی او تفصیلی ایمان واجب دے، نو زمونږه ایمان دے چه الله پاک خپلو بندګانو ته رسولان رالیږلی دی، زیری ورکونکے، یره ورکونکے او د حق دعوت ورکونکے.الله پاک فرمائی : «وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ....» النحل:۳۳ .ترجمه: یقینارالیږلے دے مونږ په هر امت کښې رسول (په دے خبره) چه بندګی خاص کړئ د الله پاک دپاره، او ځان وساتئ د (بندګئ) د غیر الله (طاغوت) نه.پس چا چه د رسولانو خبره وومنله هغه کامیاب شو په نیک بختئ او سلامتیا سره، او چا چه خبره ونه منله، د هغه انجام

ناکامی او خپیمانتیا شوله.زمونږه ایمان دے چه د رسولانو دعوت یو دے چه هغه توحید او یواځې د الله پاک بندګئ ته دعوت دے اګرکه په احکامو او شریعتونو کښې مختلف وو . او زمونږه ایمان دے چه بعض انبیاء کرام علیهم السلام الله پاک غوره کړیدی په بعضو نورو باندے، او په ټولو رسولانو کښې افضل او خاتم د رسولانو زمونږ نبی کریم محمد صلی الله علیه وسلم دے، لکه څرنګه چه الله پاک فرمائی : «وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ» الاسراء: ٥٥. ترجمه: اویقینا غوره والے ورکړیدے مونږ بعضو پیغمبرانو ته په بعضو نورو باندے. الله پاک فرمائی :«مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ »الاحزاب٤٠. ترجمه: نه دے محمد ﷺ پلار د هیچا د نارینو ستاسو نه لیکن رسول د الله پاک دے او د پیغمبرانونه آخری دے. او تفصیلی ایمان لرو په هغه پیغمبرانو چه د هغوی نومونه الله پاک او د هغه رسول ﷺ بیان کړی وی لکه نوح،

هود، صالح، ابراهيم عليهم وعلى نبينا أفضل الصلوة وأزكى التسليم.

پنځم : په آخرت باندے ایمان :

آخرت باندے ایمان کښې هر هغه څه داخل دی چه الله پاک او رسول ﷺ ئے خبر ورکړے وی چه د مرګ نه پس به راځی لکه د قبر فتنه او عذاب، او نعمتونه، او هغه چه د قیامت په ورځ باندے به کوم حالات او یرے او سختیانے او تکلیفونه واقع کیږی، پل صراط، د عملونو تول، او حساب کتاب، او د عملونو بدله او خلقو کښې د هغوي عملنامے خوریدل چه څوک به عمل نامه په ښي لاس او څوک به ئے د شا طرفنه په چپ لاس اخلی.او دارنګه په آخرت باندے ایمان کښې په حوض کوثر باندے ایمان هم داخل دے چه زمونږ د نبی کریم ﷺ به د هغے ساقی وی، او د هر نبی کریم دپاره خپل خپل حوض شته لکه څنګه چه حدیث کښې راغلی دی، او ایمان لرل په جنت او جهنم باندے، او د مؤمنانو د خپل رب لیدل او خبرے

کول د هغه سره، او هر هغه څه چه قرآن کریم او صحیح احادیثو کښې ذکر شوي وی، په هغے ټولو ایمان راوړل لازم دی، او د هغے تصدیق په هغه طریقه چه الله تعالي او رسول الله ﷺ بیان کړی وی.

شپږم : په قضاءاو تقدیر باندے ایمان راوړل :

تقدیر باندے ایمان څلور خبرو ته شامل دے.(۱) څه چه شوی دی او څه چه کیږی پدے ټولو الله پاک پوهیږی، او د خپلو بندګانو په ټولو احوالو باندے، د هغوی په رزق، د هغوی په عمر، او ټولو اعمالو باندے پوهیږی، چه پدے کښې یو معمولي څیز هم په الله پاک باندے پټ نشته.الله پاک فرمائی : «**إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ**» التوبة۱۱۵ .ترجمه: یقینا الله پاک په هرڅه باندے پوهه دے.

(۲) الله پاک چه څه فیصله کړے ده او چه کوم تقدیر ئے مقرر کړیدے هغه ټول ئے لیکلی دی. الله پاک فرمائي :« **وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ** » یس ۱۲. ترجمه: او هر څه مونږ راګیر کړے دے په کتاب ښکاره کښې.

(۳) پدے خبره ایمان راوړل چه الله پاک څه خوښه او څه اراده وکړی هغه به کیږی، چه څه وغواړی هغه کیږی او څه چه ونه غواړی هغه نه کیږی، الله پاک فرمائی : «کَذَٰلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ » آل عمران: ٤٠) ترجمه: دغه رنګه الله پاک کوی څه چه وغواړی. الله پاک مقدور شوی څیزونه مخکښې د موجود کیدو نه پیدا کړے دے لکه څنګه چه الله پاک فرمائی : «وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ» الصافات : ۹۶ ترجمه: او الله پاک پیدا کړی یئ تاسو او ستاسو عملونه.

شرک او د هغے اقسام

شرک : شرک دیته وائی چه یو بنده د الله پاک سره په ربوبیت یا اُلوهیت یا د هغه په نومونو او صفتونو کښې حصه دار جوړ کړی . د شرک دوه قسمونه دی : (۱) شرک اکبر (لوي شرك) (۲) شرک اصغر (وړوکے شرك) (۱) **شرک اکبر:** ددے مقصد دادے چه د الله تعالی د بندګئ څه حصه د غیر الله دپاره وکړیشی، دا قسم شرك کونکے که بغیر د توبے نه مړ شو همیشه

دپاره به جهنم کښې وی، او دغه رنګه ټول اعمال به ئے برباد وی. الله پاک فرمائی : ﴿وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴾الانعام : ۸۸ . ترجمه: او که بالفرض شرک کړے وے دوی (انبیاء علیهم السلام) خامخا برباد شوی به وؤ د دوی نه هغه عملونه چه دوی کول).د خالصے توبے نه بغیر الله پاک شرک اکبر نه معاف کوی.الله پاک فرمائي : ﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا﴾. النساء: ٤٨. ترجمه: یقینا الله پاک نه بخی دا چه شرک اوکړے شي د هغه سره، او بخی هغه ګناهونه چه خکته وی ددے نه، چا لره چه وغواړی، او چا چه شرک وکړو د الله پاک سره، نو یقینًا ده جوړه کړه ګناه لویه.

د شرک اکبر بعض صورتونه دا دي :

د غیر الله نه دعا غوښتل، د غیر الله په نوم نذر کول. د غیر الله دپاره ذبحه کول، او یا د الله پاک سره شریک جوړ کړی، او داسے محبت ورسره کوی لکه څنګه چه

دالله پاک د محبت حق دے.اللّٰه پاک فرمائی : «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَاداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ» .البقرة ١٦٥. ترجمه: او بعض د خلقو نه هغه دی چه نیسي سیوا د الله تعالی نه شریکان، مینه کوی د هغوی سره پشان د مینے د دوی د الله تعالی سره .

(٢) شرک اصغر : هغه عمل چه قرآن او سنت کښې ورته شرک وئیلے شوے دے لیکن شرک اکبر ته نوی رسیدلے هغے ته شرک اصغر وائی . دا قسم شرک انسان د ملتِ اسلامیه نه نه وباسی، لیکن په توحید کښې نقصان راولی لکه په نیک عمل کښې معمولی ریاء (ځان ښودنه) او یا هر هغه عمل چه ذریعه د شرک اکبر وی اګر که شرک اکبر نوی لکه د قبر په خوا کي د الله دپاره مونځ کول، او یا د غیر الله په نوم قسم خوړل اګرچه د هغه نه عقیده د نفع او نقصان ونه لری، او داسے وئیل چه الله پاک څه وغواړی او دا فلانکے سړی څه وغواړی هغه کیږی، یا داسے وینا کول : که الله او ته نه وے نو داسے به شوي

وے. یا داسے وئیل : په تا به شي او په الله به شي، او ددے پشان نور اعمال او اقوال. نبي کريم ﷺ فرمائيلي دی : «إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الأَصْغَرُ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الشِّرْكُ الأَصْغَرُ ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ ». (رواه احمد والطبراني الكبير واسناده جيد)، ترجمه: تاسو باندے ډير زيات زه د ورکوټی شرک نه يريږم. تپوس وشو نو وے فرمائيل : رياء (ځان ښودنه) ده. نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمائی:«مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ» رواه ابو داؤد (۲۸۲۹). ترجمه: چا چه د غير الله په نوم قسم وخوړلو يقينا هغه شرک وکړو.د شرک اصغر پدے قسم کښې دا اعمال هم داخل دی : تعويذونه او کنجکی زوړندول، تارونه او کړئ د مرضونو اومصيبتونو د دفع کولو دپاره اچول، ليکن کچرته دا عقيده وساتی چه دا فائده او ضرر رسوی، او صرف د اسبابو په درجه کښې ئے نه ګڼړي نو بيا دا په شرک اکبر کښې داخل دی.

د فِرقه ناجيه (نجات موندونکے ډلے) د عقائدو خلاصه

د فرقه ناجيه عقيده يقينا هغه عقيده ده کومه چه د اهل السنة والجماعة ده، هغه داده چه يو رشتيني مؤمن به ددے خبرے ګواهي کوی چه الله پاک رب دے، حقيقي معبود دے، د کمال په ټولو صفتونو کښې ايکی يو دے. مؤمن بنده د يو ذات عبادت کوی. او د هغه دپاره خالص او مخلص وی، او پدے خبره پوهيږی چه صرف الله پاک خالق دے، جدا جدا پيدا کونکے دے، شکل ورکونکے دے، رزق ورکونکے دے، عطيه ورکونکے، منع کونکے دے، د ټول نظام چلونکے دے.الله پاک حقيقي معبود دے، د هرڅه نه اول دے، مخکښې ترے هيڅ نه وو او د هرڅه نه آخری دے روستو ترے هيڅ نشته دے. او ښکاره دے داسے چه پورته ترے څه نشته، او باطن دے داسے چه ښکته ترے څه نشته دے. هغه اعلی او اُوچت دے په هر معنی او اعتبار

سره، د هغه ذات اُوچت دے، د هغه مقام اُوچت دے، د هغه غلبه او طاقت د هر څه دپاسه دے. د الله عز وجل ذات په عرش باندے مُستوی (برابر) دے، په داسے استواء سره څرنګه چه د هغه د ذات او د عظمت سره مناسب وی. او الله تعالي سره د اُوچتوالی د هغه نه هغه په ښکاره او پټو څیزونو باندے عالم دے، او په آسمانی مخلوقاتو او د زمکے په مخلوق هم خبر دے، د خپلو بندګانو سره دے د علم په اعتبار سره، یعني د هغوی په ټولو احوالو باندی پوهیږی. هغه نزدے دے، او دعا قبلونکے دے .د ټول مخلوق نه بے نیازه دے، ټول مخلوق په خپلو ضرورتونو کښې هر وخت هغه ته محتاجه دی، یوه لحظه هم د الله نه نشی بے نیازه کیدلے، هغه شفقت کونکے او رحم کونکے دے. په بندګانو باندے هیڅ یو دینی یا دنیوی نعمت نشته مګر د الله د طرفه دی هغه نعمتونه ورکونکے او عذابونه دفع کونکے دے. الله پاک د خپل رحمت د وجے نه د شپے په آخری حصه کښې راکوزیږی او اعلان کوی : « مَنْ ذَا الَّذِی یَدْعُونِی

فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ ذَا الَّذِى يَسْأَلُنِى فَأُعْطِيَهُ، مَنْ ذَا الَّذِى يَسْتَغْفِرُنِى فَأَغْفِرَ لَهُ فَلاَ يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِىءَ الْفَجْرُ »، صحيح مسلم .ترجمه: څوک دے چه زما نه سوال وکړی چه زه ئے ورله ورکړم. څوک دے چه زما نه بخنه وغواړی چه زه ورته بخنه وکړم، دا سلسله د صبا راختو پورے جاری وی . الله پاک حکيم ذات دے، په احکامو د شريعت او په تقدير کښې د الله پاک لوئی حکمتونه ښکاره کيږی، الله پاک هيڅ مخلوق عبث ندے پيدا کړے او نه ئے يو شريعت د شريعتونو نه نازل کړيدے مګر هغے کښې به د انسانانو مصلحت اوفائدے وی، او يا پکښې د فساد د ختمول وی.هغه ذات بيا بيا توبه قبلونکے، عفوه کونکے او بخنه کونکے دے، د خپلو بندګانو توبه قبلوی، توبه ويستونکو، بخنه غوښتونکو او انابت کونکو ته الله پاک تهول لوئی او واړه ګناهونه معاف کوی .هغه قدردان ذات دے، لږ عمل قبلوی، او په هغے ډير اجر ورکوی، او د خپل فضل نه شکر ګزارو ته ډير څه ورکوی . رشتينی مؤمن الله پاک په هغه صفتونو سره

یادوی چه کوم صفتونه الله پاک د خپل ځان دپاره ذکر کړے دے، او یا رسول الله ﷺ د الله پاک دپاره ذکر کړی وی، که هغه صفات ذاتی وی او که صفات فعلی وی، لکه کامل ژوند، کامل اوریدل او لیدل، کامل قدرت او عظمت، لوئی، جلال، جمال، او کمال او کامل حمد او ثناء.قرآن کریم او صحیح احادیثو کښې چه څه راغلی وی په هغے به مؤمن عقیده ساتی لکه ایمان والا به په جنت کښې الله پاک لره په سترګو باندے وینی، د الله پاک دیدار او د هغه رضا باندے کامیابیدل د جنت عظیم ترین نعمتونه او خوندونه دی .او دا عقیده به هم لری چه څوک د ایمان او د توحید نه بغیر وفات شی، هغه به جهنم کښې همیشه دپاره وی، مؤمنان چه کبائرو (لویو ګناهونو)لره کونکي وی، بے د توبے نه وفات شی اګر که جهنم ته داخل شي بيا به هم همیشه پکښې نه وی، بلکه د چا په زړه کښې چه د اُوری (رائي) د دانے په اندازه ایمان وی په جهنم کښې به همیشه دپاره نه پاتے کیږی (د سزا پوره کیدو نه پس) به د جهنم نه

راوځی.ایمان د زړه عقائدو، اقوالو او اعمالو ته شامل دے، او د اندامونو اعمال د ژبے اقوالو ته هم شامل دی، چا چه دا ذمه واریانے پوره طریقے سره ادا کړے هغه رشتینی مؤمن دے، او حقدار د اجر او ثواب دے، د عذاب نه به محفوظ وی، او چا چه کوتاهی وکړه ددے په اندازه به د هغه ایمان کمزورے وی. ددے وجه نه دا قاعده ده چه په طاعت او د خیر په کارونو سره ایمان زیاتیږی، او په فساد او ګناهونو سره ایمان کمیږی .مؤمن بنده ددے ګواهی ورکوی چه محمد ﷺ دالله پاک بنده او رسول دے . الله رالیږلے دے په هدایت او حق دین باندے، ددے دپاره چه اسلام په ټولو دینونو باندے غالب کړی، او په ایمان والو باندے د هغوي د ځانونو نه هم ډیر مهربانه دے، د انبیاء کرامو علیهم السلام سلسلے لره ختمونکے دے، انسانانو او پیریانو ته زیرے او یره ورکونکے رالیږلے شویدے، د الله په حکم باندے ددین داعی دے، د بَلے ډیوے پشان روښانه دے، ددنیا او د دین د اصلاح دپاره الله رالیږلے دے

چه خلق د يو الله (چه شريک ورسره نشته دے) عبادت وکړی، او د الله پاک بندګئ ته خپل ځان د الله په رزق باندے مضبوط کړی .او مؤمن پدے خبره هم پوهيږی چه زمونږ نبی کريم ﷺ د ټول مخلوق نه ډير علم والا دے، د ټولو نه ډير رشتينی دے او د ټولونه ډير خيرخواه دے، او ډير واضحه بيان والا دے،د مؤمن په زړه کښې د خپل نبی کريمﷺ دپاره تعظيم او محبت وی، او د خپل نبی کريمﷺ محبت د ټولے دنيا په محبتونو باندے مخکښې وی، په اُصولو او فروعو کښې دخپل نبی کريمﷺ پسے روان وی، د خپل نبی کريمﷺ وينا او عمل د هر چا په وينا او عمل باندے مخکښې کوی. او دا عقيده ساتی چه الله پاک په خپل حبيب کښې ټول فضائل، خصوصيتونه او کمالات راجمع کړے دے چه بل چا کی ئے ندی پيدا کړی ددے وجے نه هغه د مرتبے او مقام په لحاظ سره د ټول مخلوق نه اُوچت دے، او لوی جاه او جلال والا دے، په هر صفت کښې کامل دے، هيڅ خير نشته مګر خپل امت ته ئے ښودلے دے، او هيڅ شر

نشته مګر خپل امت ئے د هغے نه ویرولے دے.مؤمن بنده د الله د طرفنه په هر نازل شوی کتاب او په هر رالیږلے شوی رسول باندے ایمان لری، که د هغوی د نومونو علم ورته وی او که نه، د رسولانو په مینځ کښې فرق نکوی په ایمان کښې چه د هغوی دعوت یو وو، صرف د الله پاک چه شریک ورسره نشته د هغه بندګئ ته رابلل کول.مؤمن بنده په تقدیر باندے پوره ایمان لری، او پدے خبره هم پوهیږی چه الله پاک د خپل بنده په هر عمل خبر دے، د هغه قلم لیکلی دی، د الله پاک مشیت او اِراده پکښې جاری شویده، د الله پاک د حکمت عین مطابق دی، الله پاک خپل بنده له قدرت او اراده ورکړیده، خپل اختیار باندے خبرے کوی، خپل اختیار باندے هر کار کوی، الله پاک نه دی مجبوره کړی، بلکه الله تعالي خود مختاره پیدا کړیدی. خاصکر ایمان والو ته الله پاک د خپل عدل او انصاف مطابق د ایمان محبت ورکړیدے، او د مؤمنانو په زړونو کښې ئے ایمان ډولی کړیدے، او کفر ، ګناه او نافرمانی ئے ورته بده

ښکاره کړیده .د دین د بنیادی اصولو نه دا هم ده، چه مؤمن سړے د الله پاک دپاره خیر خواه وی، او د هغه د کتاب، د هغه د رسول، د مؤمنانو د امامانو (علماؤ او امیرانو) ، او د عامو مؤمنانو دپاره خیرخواهی او همدردی کوی. د نیکو اعمالو حکم او د بدو اعمالو نه منع به کوی، څومره چه شریعت ئے تقاضا کوی. د خپل مور او پلار خدمت به کوی، د خپلو خپلوانو سره به ښه تعلق ساتی، اود ګاونډیانو حقونه به ادا کوی، د عامو مخلوقاتو سره به احسان کوی، خائسته او عمده اخلاقو ته به خلق رابلی، او د بدو او ناکاره اخلاقونه به خلق منع کوی .مؤمن به ددے خبرے عقیده ساتی چه د ټولو نه کامل ایمان د هغه چا وی د چا چه څومره اعمال نیک وی او اخلاق ئے مزیدار وي، د ټولو خلقو نه زیات رشتینی وی، هرے نیکۍ او د خیر او فضیلت کارته زیات مخکښې کیږی او د هرے بد عملۍ نه زیات ړاندے کیږی.مؤمن پدے خبره ښه پوهیږی چه د الله په لار کښې جهاد به تر قیامت پورے جاری وی، او جهاد د اُوچت کوب

(اُوبښ په شا اوچتے حصے) پشان مرتبه لری، په اسلام کښې جهاد که په علم وی او که په دلیل وی، اوکه په اسلحه سره وی، په هر مسلمان باندے فرض دے، د خپل استطاعت (وس) مطابق به د خپل دین نه دفاع کوی، د جهاد امیر که نیک وی او که ګنهګار وی چه شرطونه د امارت پکښې موجود وی د هغه په ملګرتیا کښې به جهاد کیدلے شي.د اسلام په بنیادی اصولو کښې دا هم داخل دی چه د مسلمانانو د اتفاق او اتحاد دپاره پوره کوشش وکړے شی، د دوی د زړونو د جوړښ دپاره په خلوص باندے کوششونه وکړے شی . د مسلمانانو خپل مینځ کښې د ډله بازئ دښمنئ او د نفرت نه پرهیز وکړے شي، او ددے مقاصدو د حاصلولو دپاره دِے هر قسمه وسیله استعمال کړے شی، او دغه رنګه د الله پاک مخلوق ته دِے هیڅ قسم تکلیف ورنکړے شی، نه د هغوی په مال کښې، نه د هغوی په ژوند کښې، نه د هغوی په عزت کښې بلکه په ټولو حقونو کښې ورسره خیر خواهی وکړے شی، د کافر او مسلمان

دواړو سره دِے د عدل او انصاف معامله وکړے شي.د هر مسلمان دا ايمان دے چه په ټولو امتونو کښې د محمد ﷺ امت افضل او غوره دے، او بيا دوی کښې صحابه کرام رضي الله عنهم غوره دی، خاصکر عشره مبشره (هغه لس صحابه کرام چه د جنت زيرے ورته په دنيا کښې په يو مجلس کښې ورکړے شوے وو) او بيا هغه صحابه کرام چه بدر ته حاضر شوی وو، بيا بيعت رضوان والا (يعني صلح حديبيه ته حاضر شوی خلق) او د مهاجرينو او انصارو صحابه کرامو رضوان الله عليهم اجمعين نه مخکښې اسلام راوړونکی.مؤمنان د ټولو صحابه کرامو سره خالص د الله پاک دپاره محبت کوی، د هغوی خائسته صفات بيانوی، او هغوی طرفته منسوب شوی غلطو خبرو نه چپ پاتے کيږی. او د الله پاک د رضا په خاطر د ټولو علماو او د عدل او انصاف کونکو حکمرانانو او د هر هغه چا چه په دين کي ئے اُوچتے مرتبے وي، او په مسلمانانو باندے ئے قسماقسم احسانات وي، د دين خدمت ئے کړے

وی، او یا د عامو مسلمانانو خدمت ئے کړی وی ددے ټولو احترام ساتی . او د الله پاک نه دعاءکوی چه دا ټول مسلمانان الله پاک په دین کښې د شک نه وساتی او په عقیده کښې ئے د شرک نه اُوساتی، او الله پاک مسلمانان خپل مینځ کښې د ډله بازئ نه اُوساتی، او په ایمان کښې ئے د منافقت نه اُوساتی، او د هر قسم غلطو اخلاقو نه دِے الله پاک محفوظ اُوساتی او تر مرګه پورے دِے دوی الله پاک د خپل نبی کریم ﷺ په دین مضبوط پاتے کړی .دا یو څو خبرے وے چه حق پرسته ډله پدے ایمان راوړی او نور خلقوته ددے دعوت کوی .

وبالله تعالی التوفیق

د طهارت مسائل

پاکوالے او پلیتي

نجاست (پلیتي، ګندګی) : هر هغه څیز ته وائي چه د هغے نه ځان بچ ساتل او چه په کوم ځائ ولګی دهغے وینځل په مسلمان لازم وی، که کپړے او بدن ته پلیتي، ورسیږی د هغے وینځل واجب دی، ترڅو پورے چه ظاهری اثر ئي ختم شوے نوی، او په نظر نه راځی . کچرته په زائله کیدلو کښې مشقت وی لکه د حیض وینه نو که د وینځلو نه پس ئے هم اثر باقی وی څه حرج پکښې نشته. که پلیتی ظاهرًا په نظر نه راځی بیا یو ځل وینځلی شی هم کافی کیږی.

کچرته زمکه ګنده شی د هغے پاکوالے په اُوبو اړولو سره، او یا اُوچیدلو سره راځی، پدے شرط چه ګندګی مائع (بهیدونکی) شکل کښې وی، (لکه بول) او که جثه (وجود) لری نو بیا د هغے زائله کول لازمی دی. پاکوالی حاصلولو او ګندګی لرے کولو دپاره اُوبه استعمالیږی، اُوبه که د باران وی او که د دریاب

وغیره وي ددے مقصد دپاره استعمالیږی، اوهغه اُوبه هم استعمالول جائز دی چه پاک څیز ورسره ګډ شی خو چه اُوبه په خپل شکل باقی وی کچرته د پاک څیز د ګډون سره د اوبو خپل شکل باقی پاتے نشی د هغے استعمال د پاکوالی دپاره جائز ندی.او که د اُوبو سره ګنده څیز ګډ شي پداسو شان سره چه د اُوبو خوند، رنګ او بوئی بدل کړی ددے استعمال د پاکوالی دپاره جائز ندے، او که خوند، رنګ او بوئی په خپل حال باقی وی، د هغے استعمال جائز دے، او دارنګه جوټه اُوبه هم استعمالولے شی، سیوا د سپی او د خنزیر د جوټے نه ځکه هغه ناپاک (نجس) دی.

د ګندګئ قسمونه

ګندګی په یو څو قسمه ده :(ا) واړه بول او لوئی بول .

(ب) ودی: دا سپینے ټینګے اُوبه دی چه د واړه بولو نه مخکښې یا روستو د انسان د عورت نه خارجیږی.(ج) مذی : دا بهیدونکے سلیخناکے اُوبه دی چه د خپلے ښځے سره د لوبو په وخت او یا د شهوت د

راپورته کیدو په وخت کښې د انسان دعورت نه خارجیږی (د) مني : هغه ماده ده چه په شهوت سره د بدن نه په توپ وهلو سره خارجیږی چه نجسه نده، البته که تازه وی وینځل به شی، او که وچه وی نو ګرول ئے مستحب دی.(ذ) هغه ځاروی چه د هغوی غوښه خوړلے شی د هغوی متیازے او غوشیان نجس ندی په نسبت سره هغه ځاروو ته چه د هغوی غوښه نشی خوړلے، د هغوی متیازے او غوشیان نجس دی، که بدن یا جامے سره ولګی ددے وینځل او زائله کول ضروری دی . (و) وینه د حیض (ماهواري بیماری) وی او که د نفاس (د بچی د پیدائش نه پس وینه) . او مذی چه په کپړه ولګی د هغے دپاره د اُوبو چړکاؤ هم کافی دے .

د ګندګی بعض حکمونه :

(۱)کله چه انسان سره څه ولګی او پدے نه پوهیږی چه دا پاک دی او که پلیت د هغے په باره کښې تپوس

کول لازم ندی، او نه وربانده وینځل شته ده ځکه چه اصل په اشیاؤ کښې پاکوالے دے.

(۲) کله چه انسان د مونځ نه فارغ شي او خپل بدن یا کپړو بانده څه ګندګی ووینی چه مخکښې ورته علم نه وو او یا علم ورته وو لیکن هیر شوی وو ترے نو غوره قول دا دے چه مونځ ئے صحیح دے .

(۳) د یو انسان بدن یا کپړه کښې چه د ګندګئ ځائ ورک شي نو هغه بانده لټول لازم دی، او کوم ځائ بانده ئے چه غالب ګمان وی هغه ځای به وینځی ځکه چه ګندګی معلومه جثه لري، د هغے دپاره رنګ، خوند او بوئی وی، او کله چه د انسان غالب ګمان په یو ځائ هم رانشي نو ټولے کپړے به وینځی.

د قضاء حاجت آداب :

(۱) بیت الخلاء ته د ورتللو په وخت کښې ګسه خپه مخکښې کول او دا دعاء وئیل سنت دی : (بسم الله، **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ**) شروع کوم

په نوم د الله، اے الله! پناهی غواړم په تا باندے د نارینه او زنانه شیطانانونه، او د راوتلو په وخت کښې به ښئ خپه مخکښې کړی او دا دعاءبه وائي (غُفرانك) بخنه غواړم ستانه .

(۲) د ځان سره به هغه څیز بیت الخلاء ته نه داخلوی چه د الله ذکر پکښې لیکلے شوے وی مګر که د ضائع کیدلو یا د ورک کیدو یره وی د عذر د وجه نه.بیاجائز ده

(۳) د قضائے حاجت په وخت کښې قبلے ته مخ کول او یا شاء کول په صحراء کښې جائز ندی په آبادئ کښې صرف شا کرځول جائز دی .

(٤)دټولوخلقونه عورت پټول واجب دی، پدےکښې سستی نه ده پکار. د نارینه عورت د نامه نه تر پنډو پورے دے او د زنانه ټول بدن عورت دے .

(٥) د وړو بولو او یا د غټو بولو نه ځان ساتل ضروری دی چه بدن او کپړے ته ونه رسیږی.

(٦) د قضائے حاجت نه پس خپل ځان په اوبو یا کاغذ یا کانړو وغیره باندے پاکول لازم دی چه د ګندګئ څه اثرباقی پاتے نشی، او په چپ لاس باندے صفائی کول پکار دی .

اودس

بغیر د اودس او پاکوالی نه مونځ نه قبلیږی . د ابو هریره رضی الله عنه نه روایت دے چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : (**لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلاَةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ**) . متفق علیه. ترجمه: الله پاک مونځ نه قبلوی د یو تن ستاسو کله چه بے اودسه شی تردے پورے چه اودس وکړی. اودس کولو کښې د اندامونو د ترتیب او پرله پسے والی خیال ساتل ضروری دی.**د اودس ډیر زیات فضائل دی**، باید چه یو مسلمان د هغے نه خبر وی. لکه په حدیث د عثمان رضی الله عنه کښې راغلي : **قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ :« مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ»** رواه مسلم : ٢٤٥. ترجمه: رسول الله صلی الله

عليه وسلم فرمائی : چا چه اودس وکړو خائسته اودس، نو دده د بدن نه ګناهونه معاف شي تردے پورے چه د نوکانو د لاندے ګناهونه هم معاف شي) او دارنګه د عثمان رضي الله عنه نه دا هم روايت دے : قال رسول الله ﷺ : **«مَنْ أَتَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللّٰهُ تَعَالَى فَالصَّلَوَاتُ الْمَكْتُوبَاتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ»** رواه مسلم .(چا چه د الله تعالى د حکم مطابق پوره اودس وکړو نو فرض مونځونه د دوي ترمينځ کړے شوي ګناهونه ختموی) .

د اوداسه طريقه

(۱) په زړه کښې به د اودس نيت کوی بغير د تلفظ نه ځکه چه نيت د زړه قصد او ارادے ته وائی بيا به بسم الله ووائی .(۲) بيا به لاسونه تر مړوندونو پورے درے کرته ووينځی.(٤) بيا به خوله کښې درے کرته اُوبه واچوی، او حرکت به ورکړی او پوزه کښې به درے کرته اُوبه واچوی، او پوزه به سُونړ کړی . (٥)بيا به لاسونه درے کرته ووينځی دګوتودسرونونه تر

څنګلو پورې، اول ښے لاس او بیا ګس لاس (٦) بیا به د ټول سر مسح وکړی، پدے شان چه په لمدو لاسونو سره به د اول دتندی د ویختونه شروع کړی د آخر د سر پورے، او بیا به لاس راواپس کړی هغه ځائ ته د کوم ځائ نه ئے چه شروع کړے ده.(٧) بیا به یو ځل د غوږونو مسح وکړی پدے شان چه په مسواکئ ګوته به د غوږ دننه حصه او په کټه ګوته به د غوږ بهرنئ حصه مسح کړی .(٨) بیا به خپے درے کرته ووینځی، د ګوتو د سرونو نه تر پړکو پورے، اول ښئ خپه او بیا ګسه خپه . (٩) او بیا به دا دعاء ووائی.:
أشهد ان لا اله الا الله، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.
ترجمه : زه ګواهی کوم چه نشته حقدار دبندګئ سیوا د یو الله نه او ګواهی کوم چه محمد ﷺد الله تعالي بنده او رسول دے.عن عمربن الخطاب رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ : «**مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبْلِغُ – أَوْ فَيُسْبِغُ – الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ إِلاَّ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ** » رواه مسلم ٢٣٤ . ترجمه: عمر ځوی

د خطاب رضی الله عنه فرمائی : چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی: «نشته یو تن چه پوره اودس وکړی او بیا دا ووائی : زه ګواهی کوم چه نشته دے حقدار د بندګی سیوا د یو الله نه او محمد صلی الله علیه وسلم د الله بنده اورسول دے مګر د هغه دپاره د جنت اته واړه دروازے پرانستلے کیږي، ورداخل دِے شی په کومه دروازه ئے چه خوښه شی.

موزو باندے مسح

دا د اسلام آسانتیا او دالله تعالي د مهربانئ حصه ده چه په موزو باندے مسح کول ئے جائز کړی دي، او عملًا د نبی کریم ﷺ نه ثابته ده. د عمرو بن أمية رضی الله عنه نه روایت دے، هغه فرمائی : «**رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَّيْهِ**»، رواه البخاری : ۲۰۵. ترجمه: ما ولیدلو نبی کریم ﷺ چه په پټکي او موزو باندے ئے مسح کوله. بل روایت کښې مغیرة بن شعبه رضی الله عنه فرمائی :«**قَالَ بَيْنَا أَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ إِذْ نَزَلَ فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ جَاءَ فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ مِنْ إِدَاوَةٍ كَانَتْ مَعِي**

فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ» ، (متفق عليه). ترجمه: يو شپه زه د رسول الله ﷺ سره ووم چه هغه كوز شو نو قضائے حاجت ئے وكړو بيا راغے نو زما سره يو لوښے وو هغے كښې اُوبه وے، ما هغه ته اُوبه واچولے نو د هغے نه ئے اودس وكړو، او په موزو باندے ئے مسح وكړه . موزو باندے د مسح دپاره څه شرطونه دى :*داودس په حالت كښې به موزے اچولے شوى وى .*د مسح طريقه داده چه لوند لاس به د خپو دپاسه راښكلے شى د ګوتو سرونو نه به ئے بره پونډئ ته راكاږي، د خپو لاندے حصه به نه مسح كوى .*په حالت د اقامت كښې د مسح موده يوه ورځ او يوه شپه ده .* او د مسافر دپاره د مسح موده درے ورځے او درے شپے ده .چه د مسح موده ختم شى نو مسحه هم ختمه شى.دغه رنګه د موزو په ويستلو سره هم مسح ختمه شى.او د غسل د واجب كيدو سره هم مسح باطله شى ځكه چه دغسل دپاره موزے ويستل لازم دى .

اودس ماتونکی څیزونه :

(۱) د انسان د مخکښې او روستو دواړو لارونه چه څه خارج شي، مثلًا هواء، لوئی یا واړه بول، نطفه، مذی، ودی او وینه وغیره.

(۲) خوب

(۳) د اوښ د غوښے په خوراک سره. لکه چه په صحیح حدیث کښې راغلی دی.

(٤) بے هوشی راشي، یا عقل زائله شی .

غسل :

په خپل ټول بدن باندے د طهارت په نیت اُوبو اچولو ته غسل وائی. په غسل کښې ټول بدن وینځل او خوله او پوزه کښې اُوبه اچول ضروری دی .(د غسل طریقه : اول به خپله شرمګاه وینځی او د بدن په کومه حصه چه ګندګی لګیدلی وی هغه به وینځی بیا به دواړه لاسونه په زمکه یا بل شي باندے راخکاږي، بیا به اودس وکړی پشان د اودس د مانځه البته خپے که

اوس وينځي او که روستو دواړه صحيح دي. بيا به درے لپے په خپل سر واچوی، او ګوتے به په ويختو کښې ورداخلی کړی چه ټول سر پوره طريقے سره لوند شی بيا به د بدن په ښي او ګس طرف باندے اُوبه واچوی او ټول بدن به ووينځی او آخر کښې د خپل ځائ نه يو طرفته شی او خپے دِے ووينځي. (صحيح بخاری۲٦۰،۲۵٦))

د پنځو څيزونو د وجه نه غسل واجبيږی :

اول :نارينه وی او که زنانه، په ويخه وی او که په حالت د خوب کښې چه دبدن نه نطفه په خوند او ټوپ وهلو سره خارج شی، په داسے حالت کښې غسل واجب شی. البته که نطفه بغير د شهوت نه خارِج شی لکه د بيمارئ د وجے نه يا د سختے يخنئ د وجے نه نو غسل نه واجبيږی . دغه رنګه که خوب کښې د بنده احتلام وشی، خوب ورته ياد وی ليکن د نطفے څه اثر نه وی بيا هم غسل واجب ندے، او که کپړو باندے د نطفے اثرات وی نو که خوب ورته

یاد هم نوی بیا هم غسل واجب دے .دویم : د نارینه او زنانه شرمګاه د یوبل سره یو ځائ شی یعنی د نارینه د شرمګاه اوله حصه د زنانه په شرمګاه کښې پناه شی که نطفه خارجه هم نشی نو هم غسل واجب شو

.دریم : د حیض یا د نفاس موده چه ختمه شی غسل واجب دے .

څلورم: مرګ، ځکه چه مړی لره غسل ورکول واجب دی .پنځم: کله چه کافر مسلمان شی نو غسل ورباندے واجب وی.

حالت د جنابت (غټے نا پاکئ) کښې کوم کارونه کول حرام دی

(۱) مونځ کول

(۲) طواف کول

(۳)قرآن کریم مسح کول بغیر د پردے نه، دارنګه د قرآن کریم لوستل که په اُوچت آواز باندے وی او که په ښکته آواز باندے، د مصحف نه وی او که د حفظ

نه، د جنب انسان دپاره جائز ندی.مسجد کښې د ډیر وخت دپاره پاتے کیدل جائز ندی مګر صرف په مسجد ورتیریدل جائز دی، او خامخا پکښې که پاتے کیږی، نو اودس دِے وکړی پدے سره به دغه ناپاکئ کښې څه کمے راشی.

تیمم :

تیمم په حالت د سفر او حالت د اقامت دواړو کښې جائز دے. دا د اودس او غسل بدل دے، خو پدے شرط چه د لاندینو اسبابو نه یو سبب موجود شی :(۱)کله چه اُوبه بالکل نوی یا وی خو د ضرورت نه کمے وی لیکن اول به د اُوبو تلاش کوی د خپل وس مناسب، د نشتوالی په صورت کښې به تیمم وهی، او کچرته اُوبه نزدے وی لکن د هغے په طلب کي یا د هغے په استعمال کي د خپل مال یا جان د ضائع کیدو خطره وی بیا هم تیمم وهلے شی .

(۲)کله چه د اودس په بعضو اندامونو کښې زخم وی هغه به اُوبو باندے وینځلے شی. کچرته وینځلو

کښېښي تکلیف وی بیا به لاس لوند کړی، او مسحه به پرے وکړی، او کچرته مسحه کښېښي هم ضرر وی، بیا به نور اندامونه ووینځی، او ددغه زخمی اندام دپاره به تیمم ووهی.

(۳) موسم یا اُوبه دومره حده پورے یخے وی چه د اندامونو د شل (فالج) کیدو یا د بل څه ضرر خطره وی بیا هم تیمم کول جائز دی.

(٤) کچرته اوبه موجودے وی لیکن صرف د څښلو دپاره کافی کیږی بیا به هم تیمم کولے شی.

د تیمم طریقه :

زړه کښېښي به نیت بغیر د تلفظ د ژبے نه وکړی، بیا به په دواړو لاسونو زمکے لره یو ګوزار ورکړی او په مخ به ئے یو ځل راښکاږی اوبیا به په ګس لاس د ښی لاس د مړوند ظاهر طرف مسحه کړی او په ښي لاس به د ګس لاس د مړوند ظاهر طرف مسحه کړی.په کومو څیزونو چه اودس ماتیږی په هغے تیمم

هم ماتیږی، او ددے نه علاوه کچرته اُوبه د مونځ کولونه مخکښې پیدا شوے یاد اُوبو په استعمال باندے قادر شو، که د مونځ په دوران کښې هم داسے صورت جوړ شو بیا هم تیمم مات شو، او کچرته د مونځ نه فارغ شوے وی او اُوبه پیدا شوے بیا ورباندے اعاده د مونځ نشته دے.

حیض او نفاس

حیض: دا هغه وینه ده چه د زنانه د رحم نه په حالت د روغوالی کښې خارجیږی، نه د بچی د پیدا کیدو د وجے نه او نه د مرض د وجے نه په یو څو معلومو ورځو کښې چه تور رنګ او بد بوئی والا وی .نفاس: دا هغه وینه ده چه د زنانه د رحم نه د بچی د پیدائش نه روستو خارجیږی.حالت د حیض او نفاس کښې زنانه دپاره مونځ کول او روژه نیول جائز نه دی. عائشه رضی الله عنها فرمائی : «قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : **فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاَةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي**». متفق علیه.۳۳۱.۳۳۳ترجمه :

رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : کله چه حیض راشی مونځ مه کوه، او کله چه ختم شی نو وینه د ځان نه ووینځه (غسل وکړه) او مونځ شروع کړه.د مونځونو قضا ورباندے نشته، او د فرضی روژے خومره چه په حالت د حیض یا نفاس کښې خوړلے وی هغی قضاء به پوره کوی، د حائضے زنانه دپاره د بیت الله طواف کول جائز ندی، او د خاوند دپاره د خپلے حائضے ښځے سره نزدیکت حرام دے، او د جماع نه غیر ترے هرقسمه فائده اغستلے شی لکه خکلول وغیره، او د حائضے دپاره د قرآن کریم مسحه کول هم جائز ندی .د حائضے زنانه وینه چه کله هم بنده شی، غسل به کوی، غسل کول ورباندے واجب دی، او هغه کارونه چه مخکښې ورله حرام وو نو د غسل نه پس ورله جائز شی.د مونځ وخت داخل شو او یوے زنانه مونځ ندے ادا کړی، او مرض ورباندے راغلے، د پاکوالی نه پس به ددغه مونځ قضاء کوی، کچرته د مونځ د وخت د ختمیدو نه مخکښې زنانه پاکه شوه دغه مونځ ورباندے هم فرض دے، اګرکه د یو رکعت

وخت ولے نوی میلاؤ شوے، او غوره داده چه کوم مونځونه شرعاً جمع کول (جمع بین الصلاتین) جائز وی، هغه دے ورسره هم وکړی لکه د نمر ډوب کیدونه مخکښې پاکه شوله، د مازیګر مونځ ورباندے فرض دے، نو د ماسپخین مونځ قضاء دِے ورسره هم وکړی. دویم مثال د نیمے شپے نه مخکښې پاکه شی، نو د ماسخوتن مونځ ورباندے فرض دے نو د ماښام مونځ دِے ورسره هم وکړی، دا غوره عمل دی.

د مانځه احکام

مونځ د اسلام د ارکانو نه دویم رکن دے، هر بالغ عاقل مسلمان باندے فرض دے، د بلوغ اندازه یا پنځلس کاله عمر دے، یا د نامه نه لاندے ویخته راختل دي، او یا په خوب کښې احتلام کیدل یعنی د نطفے وتل دي، او د زنانه دپاره د حیض راتلل دي، پدے علامو کښې چه یوه علامه موجوده شی، دغه انسان بالغ حسابیږی، او په احکامو باندے مکلف (پابند) دے .د مونځ د فرضیت نه انکار کونکے په

اجماع د امت سره کافر دے، او د سستئ او ناراستئ د وجے نه مونځ پریښودنکے یه اجماع د صحابه کرامو سره کافر دے، د قیامت په ورځ به د ټولو نه اول حساب کتاب د مانځه په باره کښې کیږی. الله پاک فرمائی :«**إِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا** » [النساء۱۰۳] ترجمه: یقینًا مؤمنانو باندے مونځ په مقرر وخت کښې فرض شویدے. د عبد الله بن عمر رضی الله عنه نه روایت دے، یقینًا نبی کریم ﷺ فرمائیلی دی: «**بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ**» متفق علیه : ۸۱٦ . ترجمه: د اسلام پنځه بناءګانے دی : (۱) د لا اله الا الله ګواهی کول. (۲) د مونځ پابندی کول (۳) زکوة ورکول (٤) حج اداء کول (٥) د رمضان روژے نیول.جابر بن عبد الله رضي الله عنه فرمائي : چه ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلی دی :«**يَقُولُ : إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكَ الصَّلاَةِ**» [رواه مسلم:۲٥٦] ترجمه:بے شکه د بنده اود شرک او کفر ترمینځ فرق د مانځه پریښودل دی.

د مانځه پابندي او د هغے فضائل

ابو هريره رضی الله عنه فرمائی : چه رسول اللهﷺ فرمائيلی دی :«مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ مَشَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ كَانَتْ خَطْوَتَاهُ إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً وَالأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً» رواه مسلم ٦٦٦. ترجمه: چا چه خپل كور كښې صحيح طريقے سره اودس وكړو، بيا يو كور د كورونو د الله تعالي ته روان شو، د يو فرض مونځ د ادا كولو دپاره په يو قدم باندے به ئے ګناه معاف كيږی، او په بل قدم باندے درجه اُوچته كيږی.عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ « أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ ». قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ « إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الصَّلاَةِ فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ »مسلم ٢٥١. ترجمه: د ابوهريره رضی الله عنه نه نقل دی چه رسول الله ﷺ فرمائيلی دی :زه تاسو ته داسے كار اُونه ښايم چه د هغے د وجے نه الله پاك ګناهونه ختموی، او درجات اُوچتوی؟ صحابه كرامو رضوان

الله عليهم اجمعين وفرمائيل:ضرور اے د الله رسوله !. وے فرمایل: صحیح اودس کول سره د تکلیفونو نه، او ډیر قدمونه جوماتونو ته اغستل، اود یو مانځه نه پس د بل مانځه پورے انتظار کول، دا مقام د (رباط) د الله په لار کښې څوکیداری ده، (دجهاد دپاره هر وخت په اسلامی سرحداتو باندے تیار وسیدلو ته رباط وائی). دغه رنګه رسول الله ﷺ په بله موقع فرمائیلی دی : «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزُلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا،أَوْ رَاحَ» متفق عليه. ترجمه: څوک چه سهار وخت کښې یا د ماښام وخت کښې جومات ته لاړ شی، الله پاک د هغه دپاره په جنت کښې میلمستوب تیاروی کله چه هم سهار او ماښام ځی.

د مانځه په باره کښې بعض ضروری خبرے

سړو باندے په جومات کښې د جمعے سره مونځ کول واجب دی.رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : «لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَتُقَامَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى مَنَازِلِ قَوْمٍ لاَ يَشْهَدُونَ الصَّلاَةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ» متفق علیه ٦٥١.٢٤٢٠. ترجمه: یقینًا

ما دا کلکه اراده کړی وه چه حکم وکړم په مانځه باندے چه جماعت ودریږی بیا زه لاړ شم د هغه چا کورونو ته چه زمونږ سره مونځ ته نه حاضریږی نو د هغوی کورونه وسیزم. د مسلمان دپاره ښکار دی چه په اطمینان او وقار سره وختي جومات ته راشی.
مسنون طریقه داده چه جومات ته د ورداخلیدو په وخت کښې اول ښی خپه مخکښې کړی، او دا دعاء ووائی:«**اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ**» اے الله ! د رحمت دروازے زما دپاره کولاوے کړه او بیا کسه خپه.
مسنون طریقه داده چه دوه رکعات په مسجد کښې مخکښې د کیناستلونه وکړے شی .د ابو قتاده رضی الله عنه نه روایت دے چه رسول اللهﷺ فرمائیلی دی : «**إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ**» متفق علیه. **ترجمه**: کله چه یوتن په تاسو کښې جومات ته ورننوځی د کیناستلونه مخکښې دِے دوه رکعات مونځ وکړی.د خپل عورت پټول په مانځه کښې واجب دی .د سړی عورت د نامه نه تر پنډو پورے دے او د زنانه ټول بدن عورت دے، صرف په مانځه

کښې به مخ نه پټوی . قبلے ته مخ کول واجب دی، د مونځ د قبليدلو دپاره دا اهم شرط دے مګر که څه مجبوری وی د مرض وغيره بيا عذر دے، او حالت د سفر کښې په سورلئ باندے که صرف نفلی مونځ کښې د قبلے نه مخ واوړی بيا هم مونځ صحيح دے. په خپل وخت باندے مونځ ادا کول پکار دی، د وخت نه مخکښې مونځ نه کيږی، او د وخت نه روستو کول ئے حرام دی . د مونځ دپاره وختی تلل، اول صف کښې کيناستل، او د مونځ انتظارکول دے ټولو کارونو کښې ډير لوئی ثواب دے . د ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دے چه رسول اللهﷺ فرمائيلی دی : «**لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لاَسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ** [أی التبكير] **لاَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ**.....الحديث) متفق عليه . **ترجمه:** کچرته خلقو ته پته ولګی چه اذان کولو کښې او اولنی صف کښې څومره أجر او ثواب دے، نو يو بل سره به ئے په هغے باندے خسنړی اچولی وے، او که دوی ته پته لګيدلے وے چه وختی جومات ته راتللو

كښې ثومره اجر دے، نو د يو بل نه به په منډه د ے ته مخکښې راشی . بل ځائ کښې د نبی کريمﷺ نه نقل دی : «**لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ تَحْبِسُهُ**.....الحديث) متفق عليه. **ترجمه:** يو تن ستاسو تر هغه وخت پورے په مانځه کښې حسابيږی ترڅو چه مونځ تاسو ايسار کړے وي .

د مانځه وختونه

د ماسپخين د مانځه وخت د نمر د زوال نه (يعني کله چه نمر د آسمان د مينځ نه مغرب طرفته مائله شی) تردے چه د هر څيز سورے د هغے مثل ته ورسيږی.*د مازيګر د مونځ وخت چه د هر څيز سورے د هغے يو مثل ته ورسيږی نه شروع کيږی تر د نمر پريوتو پورے .*د ماښام د مانځه وخت د نمر د پريوتو نه تر شفق پريوتو پورے وی . (شفق هغه سرخی د آسمان ده چه په کنارو کښې مغرب طرفته ځکاره کيږی)*د ماسخوتن د مانځه وخت د شفق د

پریوتونه تر نیمے شپے پورے دے .*د سهار د مانځه وخت د صبا د راختو نه تر نمر راختو پورے دے .

هغه ځایونه چه مونځ کول پکښې جائز ندی :

(۱) مقبره : د نبی کریمﷺ ددے وینا د وجے نه چه : «**الأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلاَّ الْحَمَّامَ وَالْمَقْبُرَةَ**». رواه الخمسة. ترجمه: په ټوله زمکه باندے مونځ کول جائز دی مګر حمام (غسل خانه) او مقبره کښې جائز ندے. البته د جنازے مونځ په مقبره کښې جائز دے .

(۲) قبر ته مخامخ مونځ کول جائز ندی .د ابو مرثد غنوی رضی الله عنه نه روایت دے، هغه وائی چه ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلی دی:«**لاَ تُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ وَلاَ تَجْلِسُوا عَلَيْهَا**».رواه مسلم:۲۲۹۵.ترجمه:دقبرونو طرفته مونځ مه کوئ او مه قبرونو باندے د پاسه کینئ . د اوښانو په غوژل کښې د مانځه نه منع راغلے ده لکه خرنګه چه په ګنده ځایونو کښې مونځ کول جائز ندی .

د مانځه طریقه

د مونځ شروع کولو په وخت کښې به نیت وکړی، نیت په هر عبادت کښې لازمی حصه ده، نیت د زړه عمل دے، په ژبه باندے ووئیلو ته حاجت نشته،

د مانځه طریقه په لاندے ډول ده :

(۱) مونځ کونکے به خپل ټول بدن قبلے ته مخامخ کړی، نه به د قبلے نه بدن اړوی او نه به خټ اړوی.

(۲) د تکبیر تحریمے دپاره به الله اکبر ووائی، ددے سره به خپل دواړه لاسونه تر غوږونو یا تر اُوګو پورے اوچت کړی.

(۳) بیا به د ښي لاس ورغوی د ګس لاس په شا باندے کیږدی، او د سینے دپاسه به ئے کیږدی.

(٤) بیا به دا دعا ووائی : «**الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ**» (مسلم) ترجمه: ټول صفتونه د الله دپاره دی ډیر زیات پاکیزه او مبارک صفتونه . او یا دِے دا دعاء ووائی :«**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ إِلَهَ**

غَيْرُكَ». رواه ابو داود والترمذی : ۷۷۵، ۲٤۲ .ترجمه: اے الله! پاکی ده تالره سره د حمد ستانه او برکتونو والا دے نوم ستا، او اُوچت دے مقام ستا، او ستا نه علاوه حقدار د بندګئ نشته دے .ددے نه علاوه چه د استفتاح دپاره کومے نورے دعاګانے نقل دی هغه هم وئیلے شی، غوره داده چه یوه دعاء باندے همیشوالے ونکړے شی، ځکه د مختلفو دعاګانو سره د زړه خشوع پیدا کیږی .

(۵) بیا به تعوذ وغواړی یعنی أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. (پناهی غواړم په الله سره د شیطان رټلے شوی نه)

(٦) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.(شروع کوم په مدد دنوم د الله چه بی حده مروبان او همیشه رحم کونکی دی)

بیا به سورة فاتحه شروع کړی : ((۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳) مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ (٤) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵) اهدِنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ (٦) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ (۷)) آمین . (۱)ټول صفتونه د اولوهیت خاص

الله لره دی چه پالونکی د مخلوقاتو دی (۲)بی حده مهروبان او همیشه رحم کونکی دی (۳)اختیار مند،واکدار، دورځی د جزاء دی(٤)خاص ته لره بندګی کوو اے الله او خاص ستانه مدد غواړو (٥)کلک کړی مونږ په لاره نیغه،سیده، باندے(٦)لار دهغه کسانو چه نعمت کړیدے تاپه هغوی باندے نه دی هغه کسان چه غضب کړےشوے دے په هغوی باندی او نه دی بے لارے(۷)اے الله زما دا دعاء قبوله کړی (۷) ددے نه پس به د قرآن کریم څه حصه تلاوت کړی کومه چه ورته آسانه وی .(۸) بیا به دواړه لاسونه تر اُوګو پورے اُوچت کړی، الله اکبر به ووائی، رکوع ته به ښکته شی، په رکوع کښې به خپل دواړه لاسونو باندے پندۍ مضبوطے ونیسی، او دا ذکر به ووائی : (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ) (پاکي ده رب زما لره چه ډیر لوئ دی) سنت طریقه خو دا ده چه درے کرته ووئیلے شی لیکن زیات وئیل هم جائز دی، او یو کرت هم جائز دی .

(۹)بیا به سر اُوچت کړی، او دا دعاء به ووائي (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ). (قبلوي الله څوک چه دهغه حمد وکړی) که امام وی او که منفرد وی، او لاسونه به تر اُوږو پورے اُوچت کړی کله چه د رکوع نه پورته کیږی . دا دعاء به ووائی : (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) .(اے زمونږه ربه خاص ستا دپاره ټول حمدونه دی)

(۹)او یا دی دا دعاء په ولاړه ووائی:(ربنا ولك الحمد حمدا كثيرا طيبا مباركا فيه)اےزمونږه ربه، ستا دپاره ټول صفتونه دی بےشماره پاک صفتونه چه برکت په اچولے شوے وے

(۱۰)او یا دی دا دعاء په ولاړه ووائی : (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ). رواه مسلم :۱۷۷۱اے الله، زمونږه ربه ، ستا دپاره هر قسمه صفتونه دی .دومره چه آسمان تری ډک شی . او زمکه تری ډکه شی او هغه چه ددی دواړو مینځ کښې دی او ددی نه پس هر هغه څه ډک شی چه ته ئے وغواړی

(۱۱) بیا به اوله سجده وکړی، الله اکبر به ووائی .په اُوو اندامونو به سجده کوی، تندے او پوزه، دوه ورغوی، یعنی د لاسونو تلی، دوه زنګنونه او د قدمونو سرونه. او په سجده کښې به څنګلے د اړخونو نه لری ساتی، او د ښپو ګوتے به قبلے طرفته متوجه کوی، او دا به وائی (**سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى**) پاکی ده ځما رب لره چه ډیر اوچت دی ،سنت دادی چه درے ځل ئے ووائی مګر اکثر هم جائز دی، او یو ځل وئیل هم جائز دی، لیکن مستحب داده چه ډیرے دعاګانے پکښې وکړے شی ځکه چه دا د دعاګانو د قبلیدو ځائ دے .

(۱۲) بیا به د سجدے نه سر پورته کړی، او الله اکبر به ووائی، او د دوو سجدو مینځ کښې به کینی په ګسه خپه، او ښئ خپه به ودروی، او خپل ښے لاس به په ښي پتون او ګس لاس په ګس پتون باندے کیږدی، او د ناستے حالت کښې به دا دعاء ووائی : (**رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي**)اے الله ماته بخنه وکړې اے الله ماته بخنه وکړی

(۱۳) بیا به دویمه سجده وکړی د مخکښي پشان.

(١٤) بیا به د سجدے نه پاسي، الله اکبر به ووائی، او برابر به ودریږی .دویم رکعت به د اول پشان ادا کړی په قول او فعل دواړو کښې، مګر دعا د استفتاح او تعوذ به نه وائی، او د دویمے سجدے نه پس به کینی لکه څنګه چه د سجدو په مینځ کښې کیناستلو. دښے لاس ګوتی به راغونډی کړی او غټه ګوته او مینځنۍ ګوته به سره وتړي، او د تشهد په ګوته به اشاره کوی، د تشهد الفاظ دادی :(**اَلتَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلاَمُ عَلَيْنَا ، وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ** أشهد أن لااله الا الله ،وأشهد أن محمدا عبده ورسوله")، رواه البخاری : ۸۳۱) (ټول عبادتونه د الله دپاره دی بدنی عبادتونه مالی عباتونه اے نبی په تادی سلام او دالله رحمت او برکت وی ،او سلام دی وی په مونږه او دالله په نیکانو بندګان باندی، زه ګواهی کوم چه دالله نه سوا بل د عبادت لائق نشته او ګواهی کوم چه

محمدﷺ د الله تعالی بنده او رسول دی.) ددے نه علاوه نور الفاظ د تشهد هم نقل دی. ددے نه بعد کچرته درے رکعاته کوی لکه د مابنام مونځ، یا څلور رکعاته کوی لکه د ماسپخین او ما زیګر او ماسخوتن، نو الله اکبر به ووائی او لاسونه به اُوچت کړی یعنی رفع الیدین به وکړی، او د مخکښې پشان به باقی مونځ پوره کړی مګر صرف سورة الفاتحه به لولی په ولاړه باندے، او په آخری رکعت کښې د دویمے سجدے نه بعد به په تشهد باندے کینی، تشهد او درود ابراهیمی به ولولی : (**أَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيد**) اےالله رحمت نازل کړي په محمدﷺ او په آل د محمدﷺباندی څرنګه چه تا رحمت کړی دی په ابراهیم علیه السلام او په آل دابراهیم علیه السلام باندی،یقینا تا ستائلی شوے ئےاو لوئ شان والا ئے.اے الله برکت نازل کړی په محمدﷺباندی او په آل دمحمدﷺباندی څرنګه

چه تا برکت نازل کړی دی په ابراهیم علیه السلام اوپه آل دا براهیم باندی،یقینا تا ستائلی شوے ئےاو لوئ شان والا ئے.ددے نه بعد به دعاء وغواړی کومه ئے چه خوښه شی، او مسنون دعاء دا ده :(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ).ترجمه : اے الله! زه پناهی غواړم په تا باندے د قبر د عذاب نه، او د عذاب د اُور نه، او د ژوند د فتنے نه او د مرګ د فتنے نه او پناهی غواړم د فتنے د مسیح الدجال نه. او داسے نورے دعاګانے.(١٦) بیا به ښی طرفته سلام وګرځی، السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته به ووائی، او بیا به ګس طرفته دغه رنګه سلام وګرځوی .(١٧) مسنون طریقه په آخری تشهد د ماسپخین، مازیګر، ماښام او ماسخوتن مونځ کښې دا ده چه مونځ کونکے په تورک سره کینی، یعنی ښے قدم ودروی او ګس قدم د ښی پنډۍ د لاندے راوباسی، او ګس کوناټے به په زمکه ولګوی او لاسونه به د مخکښې پشان کیږدی.

د مانځه نه پس اذکار:

أَستَغفِرُ الله، أَستَغفِرُ الله، أَستَغفِرُ الله، اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ تَبَارَكْتَ ذَا الجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ. رواه مسلم : ٥٩١) ترجمه : بخنه غواړم د الله نه. بخنه غواړم د الله نه. بخنه غواړم د الله نه. اے الله ! ستا ذات سلامتیا والا دے، او سلامتیا ستا دطرفنه ده، ته ډیر برکتونو والا ئے اے ذوالجلال والاکرام ذاته(**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ**) متفق علیه. **ترجمه:** نشته حقدار د بندګئ سیوا د الله پاک نه ایکي یو دے، شریک ورسره نشته، هغه دپاره بادشاهي ده، او د هغه دپاره تولے ستائینے دی، په هر څه قدرت لرونکی دی. اے الله ! نشته منع کونکے د هغه څه چه ته ئے ورکوے، او نشته دے ورکونکے د هغه څه چه ته ئے منع کوے او فائده نشی ورکولے ستا په مقابله کښې مالدار ته مالداري د هغه. (**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ**

لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) رواه مسلم:٥٩٤) نشته حقدار د بندګۍ سیوا د الله پاک نه ایکي یو دے، شریک ورسره نشته، هغه دپاره بادشاهي ده، او د هغه دپاره ټولے ستائینے دی، په هر څه قدرت لرونکی دی،نشته د ګناه نه اړونکی او د نیکی توفیق ورکونکی مګر صرف یو الله دی ، نشته حقدار د بندګۍ سیوا د الله پاک نه ، مونږ بندګی نکوو مګر صرف د دغه الله ،د هغه پاره نعمتونه او فضل دی او د هغه دپاره ټولےخائسته ستائینے دی، نشته حقدار د بندګۍ سیوا د الله پاک نه، مونږه هغه دپاره خپله بندګی خاص کونکی یو ړاګر که کافران ئے بد ګنړی،ددے نه پس (سبحان الله) (٣٣) درے دیرش کرته (الحمد الله) (٣٣) درے دیرش (الله اکبر) (٣٣) درے دیرش کرته وائی، او د سلو (١٠٠) پوره کولو دپاره به دا دعاء واوئي : (لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) روه مسلم : ۵۹۷.نشته حقدار د بندګئ سيوا د الله پاک نه ايکي يو دے، شريک ورسره نشته، هغه دپاره بادشاهي ده، او د هغه دپاره تولے ستائينے دی، په هر څه قدرت لرونکی دی،او آية الكرسی به ولولی او قل هو الله احد او قل اعوذ برب الفلق او قل اعوذ برب الناس، د هر فرض مونځ نه بعد يو يو کرت، او د سهار او مابنام مانځه نه پس مستحب طريقه درے درے کرته لوستل دی.

د مسبوق د مانځه طریقه :

(چه څه حصه د مونځ ترے د امام سره شوی وی هغے ته مسبوق وائی)د کوم سړی نه چه د امام سره مونځ فوت شی که يو رکعت وی او که ډير وی، د امام د دويم سلام ګرځولو نه پس څومره مونځ چه ترے شوی وی هغه به پوره کړی، او روستو چه څوک هم راځی، امام په کوم رکعت کښې رالاندے کړی د هغه ځائ نه به مونځ شماری مګر د کوم رکعت رکوع چه د امام سره لاندے نه کړی هغه رکعات به نه

شماری، او که رکوع لاندے کړی نو رکعت ئے وشو. مونځ کونکے چه کله جومات ته داخل شی نو جمعے سره ورله داخلیدل پکار دی، که امام هر حالت کښې وی، ولاړ وی، که د رکوع حالت کښې وی او که د سجدے حالت کښې وی، که هر حالت کښې وی، د بل رکعت په انتظار کښې ودریدل مناسب ندی، او په ولاړه به تکبیر تحریمه وائي مګر که مریض وي نو په ناسته هم تکبیر تحریمه کولے شي .

مونځ فاسد کونکي کارونه :

١: قصدًا خبرے کول په مونځ کښې اګرکه لګے وی .
٢:خپل ټول بدن د قبلے نه اړول .٣: اودس ماتیدل په یو د هغه څیزونو چه اودس وربانده ماتیږی .
٤: ډیر پرله پسے بے ضرورته حرکتونه کول.
٥: خندا کول په مونځ کښې اګرکه لګه وی .
٦: قصدًا په رکوع، سجده، قیام او قعود کښې زیاتوالے کول.
٧: د امام نه قصدًا مخکښې کیدل.

په مانځه کښې واجبات :

۱:ټول تکبیرات بغیرداولنی تکبیرنه(تکبیرةالاحرام)

۲: (سبحان ربي العظیم) کم از کم یوځل په رکوع کښې وئیل.

۳: (سمع الله لمن حمده) د امام او مقتدی دواړو دپاره، د رکوع نه دسر پورته کولو په وخت کښې .

٤: (ربنا ولك الحمد) د رکوع نه د سر پورته کولو نه پس

٥:(سبحانه ربي الأعلى) وئیل اګرکه یوځل ولے نوی .

٦: (رب اغفرلی، رب اغفرلی) وئیل د سجدو مینځ کښې .۷: اولنے تشهد ووئیل.۸: او د اولنی تشهد دپاره کیناستل.

د مانځه ارکان

۱: (القیام) : فرضی مونځ کښې اُودریدل د قدرت والو دپاره، او هرچه نفل مونځ دے، په هغے کښې قیام واجب ندے، لیکن په ناسته مونځ کښې به نیم اجر

وی د قیام په مقابله کښې. ۲:اولنے تکبیر (تکبیرةالاحرام) .۳: سورة فاتحه لوستل په هر رکعت کښې .٤: هررکعت کښې رکوع کول . ۵: رکوع کښې اعتدال کول.٦: هر رکعت کښې په اوو(۷) اندامونو باندے سجده کول .۷:دسجدومینځ کښې کیناستل.۸: ټولو افعالو کښې اطمینان کول .۹: آخری تشهد .۱۰: د آخری تشهد دپاره کیناستل .۱۱: په نبی کریم ﷺ باندے درود وئیل۱۲: سلام ګر ځول .۱۳: ارکان په ترتیب سره کول .

مونځ کښې د سهوے (هیرے) احکام

سهوه هیرے ته وائی، کله چه مونځ کونکے خطاء شی، مونځ زیات وکړی یا کم، یا ئے شک پیدا شی چه مونځ مے زیات کړیدے او که کم، د هغے دپاره په شریعت کښې سجده سهوه ده کچرته په مونځ کښې ترے زیاتے شوے وی لکه رکوع، سجده وغیره، د هغے دپاره دوه سجدے د سلام نه پس کیدلے شی .

او دغه رنګه که کموالے ترے شوے وی په افعالو د مانځه کښې بیا به هم دوه سجدے د سلام نه پس کوی . کچرته یو رکن ترے پاتے شوے وی، او بل رکعت د شروع نه مخکښې ورته یاد شو. نو د دغه رکن اعاده به کوی، او سجده د سهوے به اخر کښی هم کوی.کچرته د بل رکعت د شروع نه پس ورته یاد شی نو دغه رکعت چه رکن پکښې فوت شوے وو باطل شو، او دا روستنی رکعت د هغے په ځائ قائم شو. او که د سلام نه پس ورته پریښودلے شوے رکن رایاد شو، او ډیر وخت پکښې نوی تیر شوے نو پوره یو رکعت به وکړی او سجده سهوه به هم وکړی. کچرته وخت پکښې ډیر تیر شوے وی او یا ئے اودس مات شوے وی بیا به د سرنه مونځ کوی. کچرته په مونځ کښې یو واجب هیر شی لکه د اولنی تشهد دپاره ناسته وغیره، نو دوه سجدے د سهوے به مخکښې د سلام نه کوی. او په حالت د شک کښې چه شک په عدد درکعاتو کښې وی په لږ عدد به اعتماد کوی. ځکه دا ډیر یقیني وی، او سجده سهوه به کوی، او

کچرته شک ددے نه علاوه په نور څه کښې وی نو په غالب ګمان به عمل کوی او سجده سهوه به هم کوی

سنن رواتب

د مسلمان سړی او ښځے دپاره مستحب دی چه په حالت د حضر کښې د دولسو رکعاتو حفاظت وکړی، څلور رکعاته مخکښې د ماسپخین نه، دوه رکعاته پس د ماسپخین نه، دوه رکعاته د ماښام نه پس، دوه رکعاته د ماسخوتن نه پس، او دوه رکعاته د سهار د مانځه نه مخکښې، د ام حبیبه رضی الله عنها نه روایت دے، فرمائی : ما د رسول اللهﷺ نه اوریدلی دی : «**مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا غَيْرَ فَرِيضَةٍ إِلاَّ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ أَوْ إِلاَّ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ**» رواه مسلم :۷۲۸) ترجمه : نشته یو بنده مسلمان چه د الله دپاره دولس رکعاته سنت وکړی د فرض نه علاوه، مګر الله پاک به ورله په جنت کښې کور جوړ کړی، او یا به ورله په جنت کښې کور جوړ کړے شی. په سنتو او عامو نوافلو کښې د یو مسلمان د پاره

افضل او غوره داده چه کور کښې ادا شی. د جابر بن عبد الله رضی الله عنه نه روایت دے، چه رسول الله ﷺ فرمائی: « إِذَا قَضَى أَحَدُكُمُ الصَّلاَةَ فِي مَسْجِدِهِ فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيبًا مِنْ صَلاَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلاَتِهِ خَيْرًا » رواه مسلم :۷۷۸) ترجمه : کله چه یو تن خپل مونځ په جومات کښې ادا کړی، نو څه حصه د مونځ دِے کور دپاره پریږدی، ځکه چه ددے مونځ د وجے نه الله تعالي په کور کښې خیر او برکت راولی.او بل حدیث د بخاری او د مسلم کښې راغلی دی، د زید بن ثابت رضی الله عنه نه روایت دے : (فَإِنَّ خَيْرَ صَلاَةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ الصَّلاَةَ الْمَكْتُوبَةَ) متفق علیه . ترجمه : «غوره مونځ د سړی هغه دے چه په کور کښې وشی سیوا د فرض مونځ نه .

د وتر مونځ

د مسلمان دپاره د وترو کول سنت دی خو سنت مؤکده دی د وتر د کولو وخت د ماسخوتن مونځ نه پس تر د صبا راختلو پورے دے، او غوره وخت د

شپے آخره حصه ده چه څوک خپل ځان باندے د راپاسیدو اعتماد لری، دا هغه سنت دی چه رسول الله ﷺ ورباندے په سفر او حضر کښې همیشوالے کولو، د ټولو نه کم وتر یو رکعت دے، ځکه چه رسول الله ﷺ به د شپے یولس رکعاته کول په حدیث د عائشه رضی الله عنها کښې راغلی دی :« **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُوتِرُ مِنْهَا بِوَاحِدَةٍ** -الحديث رواه مسلم : ٧٣٦) ترجمه : رسول الله ﷺ د شپے مونځ یولس رکعاته کولو یو رکعت به ئے پکښې وتر کولو.د شپے مونځ دوه دوه رکعاته دے، په حدیث د عبد الله بن عمر رضی الله عنه کښې راغلی دی : «**أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ صَلاَةِ اللَّيْلِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : صَلاَةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى**» . رواه البخاري ومسلم. ترجمه: یو سړی د رسول الله ﷺ نه د شپے د مانځه په باره کښې تپوس وکړو، رسول الله ﷺ وفرمائیل : د شپے مونځ دوه دوه رکعاته دے، که څوک د صبا د راختلو نه ویریږی نو یو رکعت دِے

وکړی دغه مخکښې تول مونځ به ورله وتر کړی . دعاء قنوت په وترو کښې کله کله د رکوع نه روستو وئیل پکار دی، د حسن بن علی رضی الله عنه د حدیث د وجے نه چه رسول الله ﷺ ورته دعاء قنوت الفاظ وښودل. لیکن همیشوالی به پرے نه کوي، ځکه چه ځومره صحابه کرامو د رسول الله ﷺ مونځ نقل کړیدے هغوی پکښې دعاء قنوت ندے ذکر کړے مستحبه طریقه داده چه که د چا نه د شپے مونځ فوت شی نو د ورځے ئے قضائی کولے شی، که دوه رکعاته وی او که څلور وی تر دولسو رکعاتو پورے د نبی کریم ﷺ د عمل د وجے نه .

دوه رکعاته د سهار سنت:

دا د هغه سنت رواتبو نه دي چه نبی کریم ﷺ ورباندے همیشوالے کړیدے، سفر او حضر کښې ئے چرے هم ندی پریښودی. د عائشه رضی الله عنه نه نقل دی : « **أَنَّ النَّبِيَّ -ﷺ- لَمْ يَكُنْ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مُعَاهَدَةً مِنْهُ عَلَى رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الصُّبْحِ** ». متفق علیه.

ترجمه: نبي كريم ﷺ په نفلي مونځ باندے دومره اهتمام نکولو لکه څومره اهتمام ئے چه د سهار په دوه رکعاته سنتو کولو.ددے په فضيلت کښې به ئے فرمايل : « لَهُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا » (رواه مسلم: ٧٢٥)ترجمه : خامخا دا دوه رکعتونه ماته د ټولے دنيا نه ډير خوښ دی.او سنت طريقه داده چه اول رکعت کښې (قل يا أيها الکافرون) او دويم رکعت کښې (قل هو الله احد) ولولي، او کله کله اول رکعت کښې (قُولُواْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْنَا ---الا ية) البقرة : ١٣٦) او دويم رکعت کښې (قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْاْ إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاء بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ -الآية آل عمران :٦٤)دا دوه رکعاته مختصر کول سنت دي د نبي کريمﷺ د عمل د وجے نه، او د چا نه چه د سهار مونځ نه مخکښې سنت کول فوت شی نو د سهار د مانځه نه روستو کول ورله هم جائز دی، غوره داده چه د نمر راختلو نه پس وکړے شي چه د يو نيزے په مقدار اُوچت شی تر د زوال نه مخکښې پورے،

د چاشت مونځ

دا د اوابینو یعني الله تعالي ته د راګرځیدونکو بندګانو مونځ دے، چه سنت مؤکد دے، په ډیرو احادیثو کښې پدے باندے د عمل کولو ترغیب راغلے دے د ابو ذر رضی الله عنه نه روایت دے : **عَنِ النَّبِيِّ – ﷺ– أَنَّهُ قَالَ «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلاَمَى (أي مفصل) مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْىٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزِئُ مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى»** . ترجمه: نبی کریم ﷺ فرمائی : یو تن ستاسو کښې صبا کوی په داسے حال کښې چه په هر جوړ باندے صدقه وی، نو سبحان الله وئیل صدقه ده، الحمد لله وئیل صدقه ده، لا اله الا الله وئیل صدقه ده، او الله اکبر وئیل صدقه ده، د نیکئ حکم کول صدقه ده، د بدئ نه منع کول صدقه ده، او ددے ټولو نه دوه رکعاته مونځ د چاشت په وخت کافی کیږی .**عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلاَثٍ لاَ**

أَدَعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ صَوْمِ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلاةِ الضُّحَى وَنَوْمٍ عَلَى وِتْرٍ. متفق علیه. ترجمه: ابو هریره رضی الله عنه فرمائی : چه ما ته زما دوست درے وصیتونه کړیدي چه تر مرګه پورے به ئے نه پریږدم، هره میاشت کښې درے ورځے روژے نیول، د چاشت مونځ کول، او د خوب نه مخکښې وتر کول .

افضل وخت د چاشت د مونځ کله چه ورځ را پورته شی او د نمر ګرمائش سخت شی، د زوال د نمر سره ئے وخت ختم شی، او تہولو کښې کم رکعاتونه دوه رکعاته دي، او د اکثرو ئے اندازه معلومه نه ده.

هغه وختونه چه مونځ کول پکښې جائز ندی :

(۱) د صبا د مونځ نه پس ترنمر ختو پورے په اندازه د یو نیزے باندے .

(۲) د غرمے په وخت کښې چه کله نمر د آسمان مینځ ته ورسږی، او دا اندازه به د نمر د سوری نه لګی .

(۳) د مازيگر د مونځ نه پس تر د نمر پريوتو پورے .

ليکن پدے اوقاتو د منع کښې بعض مونځونه جائز دی چه هغے ته سببی مونځونه وائی لکه : تحية المسجد (مسجد ته د راتللو په وخت کښې دوه رکعاته کول)د جنازے مونځ، صلاة الکسوف (نمر د تندر نيولو مونځ)، دوه رکعاته د طواف نه پس کول، او د اودس نه روستو دوه رکعاته کول، او ددے نه علاوه دغه رنګه هغه فرض مونځونه چه فوت شوی وی د وجے ددے وينا د نبی کريم ﷺ نه : « **مَنْ نَسِيَ صَلاَةً أَوْ نَامَ عَنْهَا فَكَفَّارَتُهَا أَنْ يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا** » متفق عليه. ترجمه: د چا نه چه مونځ هير شی او يا د مونځ نه اوده پاتے شی، نو کفاره ئے داده چه ادا دِے ئے کړی کله چه ورته راياد شی .او دغه رنګه قضاء د سهار سنتو لکه څنګه چه د ماسپخين قضاء شوی سنت د مازيګر نه روستو جائز دی .

وبالله تعالى التوفيق .

د زکات احکام

<u>د زکات حکم</u>:زکات د اسلام د ارکانونه یو رکن دے، او هر مسلمان باندے واجب دے چه کله د نصاب مالک شی، الله پاک فرمائی : (وَأَقِيمُواْ الصَّلاَةَ وَآتُواْ الزَّكَاةَ) البقرة ۱۱۰. ترجمه: او د مانځه پابندی کوئ او زکات ورکوئ .د زکات په حکم کښې ډیر فوائداو حکمتونه دی :

(۱) د نفس پاکوالے او د بخل او شومتیا نه لروالے راولي . مسلمان د سخاء د خائسته صفت سره عادت کیدل .

(۳) د غریبانانو او مالدارو مینځ کښې مینه پیدا کیږی، ځکه نفسونه احسان طرفته مائل کیږی .

(٤) د غریب مسلمان حاجتونه پوره کیږی .

(٥)انسان ورسره د ګناهونو نه صفا کیږی، او درجات ورسره بلند کیږی .

کوم اشیاو کښې زکات فرض دی ؟ذهب(سره زر/سونا) فضه (سپین زر/ چاندي) د تجارت سامان، او ډنګر/ څاروی، او هر هغه څیز چه د زمکے نه راوځی د دانو په شکل کښې یا د میوو په شکل کښې یا د معدنیاتو په شکل کښې.

د ذهب (سرو) او فضه (سپنو زرو) زکات :

سرو او سپینو زرو کښې زکات واجب دے، په هر شکل کښې چه وی، کله چه د نصاب مالک شی . د سرو زرو نصاب شل مثقاله دے، یو مثقال (٤.٢٥) ګرامه دے نو شل مثقاله (٨٥) ګرامه راځی، او د سینوزرو نصاب (٢٠٠) درهمه نبوی دے چه یو درهم (٩٧٥.٢) ګرامه دے د (٢٠٠) درهمونه (٥٩٥) ګرامه جوړیږی، نو چا سره چه دومره نصاب وی نو (٢.٥) فیصده زکات ورکول فرض دی، کچرته یو تن غواړی چه نقد روپو لحاظ سره زکات وباسی، اول به خپل وطن کښې د یو ګرام سرو او یا د سپنو زرو قیمت

معلوم کړی، په کوم کال کښې چه زکات وباسی او د هغه د قیمت نه به زکات وباسي .

مثال په طور: یو سړے د (۱۰۰) ګرامه سرو مالک شو، نو زکات ورکول ورباندے واجب دی چه کله یو کال پرے تیر شی، ځکه چه دے د نصاب مالک دے، پدے کښې به دوه نیم (۲.۵) ګرامه سره زر ورکوی، او که زکات کښې نقدے پیسے ورکړی، نو د سروزرو قیمت به دغه کال باندے معلوم کړی په کوم کال چه زکات ورکوی، او د دوه نیم ګرامه سرو قیمت به ورکړی، او دغه رنګه عمل به د سپنو زرو (چاندئ) سره هم وکړی .او دغه رنګه نقدو پیسو کښې هم زکات واجب دے چه کله نصاب ته ورسیږی، او یو کال ورباندے تیر شی بس چا سره چه د (۸۵) ګرامو سرو زرو قیمت موجود شی، زکات ورباندے واجب دے، زکات به ورکوی د دوه نیم ګرامو په اندازه د قیمت. کچرته د (۸۵) ګرامو نه ورسره مبلغ کم وی، نو زکات ورباندے نشته دے . مثلًا یو شخص سره ټول

مبلغ (۸۰۰) ریاله دے او کال ورباندے تیر شو کله چه د (۵۹۵) ګرامه سپینو زرو قیمت تپوس وکړو د هغے قیمت (۸٤۰) ریاله وو، ده باندے زکات نشته دے، ځکه چه نصاب ورسره پوره نه دے.

د تجارت په سامان کښې زکوٰة:

مسلمان تاجر چه تجارت کښې ورله الله پاک ډیر مال ورکړے وی، هغه باندے په کال کښې زکات ورکول واجب دی، چه د الله د نعمت شکر ادا کړی، او د خپلو حاجت مندو ورونو حاجت پوره کړی، هغه سامان چه اغستل او خرخول پکښې دګټے دپاره کیږی که زمکه وی، که حیوانات وی، که طعام وی، که د خښاک څیزونه وی، او که ګاډی وی وغیره، ددے د زکات شرط دا دے چه نصاب ته به رسیدلی وی، طریقه ئے داده چه د سرو زرو یا سپینو زرو قیمت به معلوم کړی، د مجموعه قیمت نه به دوه نیم فیصده زکات ورکوی. مثلًا که یو انسان د یو لاکھ (۱۰۰۰۰۰) ریال په مقدار باندے د سامان د تجارت مالک

شي پدے کښې دوه نيم زره (۲۵۰۰) ريال زکات ورکول واجب دي، د تاجرانو ذمه واري دا ده چه د کال په آخر کښې دِے د خپل ټول سامان حساب وکړي، او زکات دے ادا کړي، کچرته يو تاجر د نوی کال د شروع کيدونه لس (۱۰) ورځے مخکښې سامان واغستلو، د کال په شروع کيدو سره به په ټول سامان کښې زکات ورکوي، د کال حساب به د هغه ورځے نه کوي، د کومے ورځے نه ئے چه تجارت شروع کړيدے، په هر مسلمان باندے فرض دي چه د کال په آخر کښې ورسره څومره سامان وي د هغے زکات ورکړي. هغه څاروی چه کور کښې ساتلے شي، بهر د خريدلو دپاره نشي ليږلے، ليکن د تجارت دپاره ئے ساتلی وي، کچرته ددے قيمت نصاب ته رسيدلے وي، زکات پکښې ورکول واجب دي، زکوة به د نقدو روپو په شکل کښې ادا کيدلے شي.

د شيئر (شراکت) روپو کښې زکات :(شيئر ديته وائي چه ډير ملګري د تجارت دپاره روپۍ راجمع کړي)

ډیر خلق دجائیداد یا د کارخانو د شیئر حصه اخلی، او خپل رقم منجمد کړی، کله کله ډیر کالونه دغه رقم منجمد وی (چه کاروبار پرے نکوي)و دا خبره زده کول پکار دي چه په دغه حصه داریځ کښې هم کات واجب دے ځکه چه دغه مال د تجارت حسابیږی، په مسلمان باندے فرض دی چه د هر کال په آخر کښې د خپل شیئر د حصے نه زکات ورکړی.

د زمکے په فصلونو کښې زکات

د زمکے هغه فصل چه ذخیره کیدلے شی زکات ورباندے فرض دے، مثلًا کجوره، غنم، جوار، وریژے وغیره، البته سبزیانو او میوو کښې زکات واجب ندے، د زمکے پیداوار چه د (٦١٢) کیلو ګرام وزن ته ورسیږی، دا نصاب دے، او کال تیریدل ورباندے شرط ندے بس چه فصل کله پوخ شی نو زکات به ترے ورکوی کچرته زمکه په نهری اُوبو باندے مشقت سره اُوبه کیدله نو نیم عشر (٥فیصد) به ورکوی، او که بارانی اُوبو باندے خړوبه کیدله نو

بیا به پوره عشر ورکوی، د مثال په طور باندے یو سړی غنم وکرل د هغے نه پیداوار ۸۰۰ کیلو ګرامه غنم وشول، چونکه د غنمو نصاب (۶۱۲) کیلو ګرامه د ے ددے وجے نه پدے باندے زکات (عشر) فرض دے چه (۸۰) کیلو زکات به ورکوی، پدے شرط چه د مشقت نه بغیر زمکه اوبه کوی، او کچرته مشقت سره زمکه اوبه کوی نو بیا به (۴۰) کیلو ګرامه ورکوی.

په حیواناتو کښې زکات: ددے حیواناتو نه مراد وښان، غواګانے، ګډے او چیلئ دا قسم انواع مراد دی، **زکات پکښې په لاندے شرطونو سره واجب دے :**

(۱) نصاب ته به رسیدلی وی، د اوښانو نصاب (۵) پینځه اُوښان دی، د ګډو او بیزو نصاب (۴۰) څلویښت ګډی او بیزی دی، او د غواګانو او میخو نصاب (۳۰) دیریشت غواګانے دی، ددے نه کمو کښې زکات نشته . (۲) یو کال به ورباندے د مالک

سره تير شوے وی . (۳) دا حيوانات به خريدونکي وی، د کال په اکثره حصه کښې، نو زکات به پکښې واجب وی، او هغه حيواناتو کښې زکات نشته چه د کومو دپاره مالک گياه راوړی او يا ورله روپو باندے گياه اخلي . (٤) بل شرط د خارو د زکات دپاره دا دے چه دغه خاروی به د مالک د خدمت دپاره خاص نه وی، لکه زميداریځ يا نوردکور د خدمت دپاره به نوی .

په اُوښانو کښې زکات

اُوښانو کښې زکات واجب دے چه کله نصاب ته ورسيږی، نصاب د اُوښانو (۵) پنځه عدد دے، کله چه يو مسلمان د پنځو نه تر (۹) نهو اوښانو پورے مالک شی، او د هغه په ملکيت کښې ورباندے کال تير شی، نو يو گډ به زکات کښې ورکوی، او کچرته د (۱۰) د لسونه تر (١٤) څوارلسو پورے مالک شی پدے کښې دوه (۲) گډان دی، او کچرته د (۱۵) پنځلسونه تر (۱۹) نورلسو پورے مالک شی درے گډان به ورکوی، که د (۲۰) شلو نه تر (۲٤) څليريشتو اُوښانو مالک شی

پدے کښې څلور ګډان دی، که د (۲۵) پنځه ویشتو نه تر (۳۵)پنځه دیرشو پورے پدے کښې یو بنت مخاض دے (یعني یو کلنے د اوښ بچے چه یو کال ئے پوره شوے وي)، کچرته بنت مخاض پیدا نشي نو ابن لبون هم کافی کیږی (ابن لبون یعنی دوه کلنے اوښ چه دوه کاله ئے پوره شوی وی، او کله چه د (۳٦) شپږ دیرشو نه تر (٤۵) پنځه څلویښتو پوری د اُوښانو مالک شی، نو یو بنت لبون (دوه کلنۍ اوښه) به ورکوی، کچرته د (٤٦) شپږ څلویښتو نه تر (٦۰) شپیتو پورے اوښانو مالک شی نو یوه حقه (یعني درے کلنۍ اوښ) به ورکوی. او کچرته د(٦١) یو شپیته نه تر (۷۵) پنځه اَویا پورے وی نو یوه جذعة (څلور کلنۍ اوښ) به ورکوی، او که د (۷٦) شپږ اویا نه تر (۹۰) نوی پورے مالک شو نو دوه بنت لبون (دوه کلنی) به ورکوی، او کچرته د (۹۱) یو نوی نه تر (۱۲۰) یو سل شلو پورے مالک شی، نو دوه حقی (درے کلنۍ) به ورکوی، او ددے نه چه زیاتیږی نو په هرو (٤۰) څلویښتو اوښانو کښې یو بنت لبون (یو کلنۍ اوښ) دی او په (۵۰)

پنځوستو کښې یوه حقه (درے کلنۍ اوښه) ده،
لاندینی جدول کښې د اوښانو د زکات عدد ذکر دے

العدد من	العدد الی	الزکاة	العدد من	العدد الی	الزکاة
٥	٩	شاة (ګډه)	٣٦	٤٥	بنت لبون (دوه کلنۍ)
١٠	١٤	شاتان(٢:ګډان)	٤٦	٦٠	حِقه (درے کلنۍ)
١٥	١٩	ثلاث شیاه(٣ګډان)	٦١	٧٥	جذعه (څلورکلنۍ)
٢٠	٢٤	أربع شیاه(٤ګډان)	٧٦	٩٠	بنتالبون٢(دوه کلنی)
٢٥	٣٥	بنت مخاض(یوه کلنۍ اوښه)	٩١	١٢٠	حقتان٢ (درے کلنی)

کچرته ددے نه زیات وی نو هرو څلویښتو کښې یوه بنت لبون (دوه کلنۍ) او پنځوستو کښې یوه حِقه (درے کلنۍ) ده.

په غواګانو کښې زکات

کله چه يو مسلمان د (۳۰) ديرشو نه تر (۳۹) نهه ديرشو پورے د غواګانو مالک شی، نو يو تبيع (يو کلنے سخے) به ورکوی، که د (٤٠) څلويښتو نه تر(٥٩) نهه پنځوسو پورے مالک شو، نو يوه مسنة (دوه کلنۍ سخۍ) به ورکوی، او که د (٦٠) شپيتونه تر (٦٩) نهه شپيتو پورے مالک شی، دوه تبيع (يو کلنے) به ورکوی، او که د (٧٠) اوياو نه تر (٧٩) نهه آوياو پورے مالک شی، نو يوه مسنة (دوه کلنۍ سخۍ) او يو تبيع (يو کلنے سخے) به ورکوي. او ددے نه بعد هرو ديرشو کښې يو تبيع (يو کلنے سخے) او څلويښتو کښې يوه مُسنه (دوه کلنۍ سخۍ) ورکيدلے شی .

العدد		الزکاة
من	الی	
۳۰	۳۹	تبيع (يو کلنے سخے)
٤٠	٥٩	مُسنه (دوه کلنۍ سخۍ)
٦٠	٦٩	تبيعان (۲ دوه يو کلنی سخی)
٧٠	٧٩	مُسنه اوتبيع

په ګډو بيزو کښې زکات

کله چه يو انسان د (٤٠) څلويښتو نه تر د (١٢٠) يوسل شلو ګډو بيزو مالک شی، نو زکات کښې ورباندے يو ګډه ورکول واجب دی، کله چه يوه ګډه ورباندے زياته شی د (١٢١) نه تر (٢٠٠) دوه سوو پورے، نو دوه ګډان به ورکوی، که يو ګډه هم زيات شی تر (٣٩٩) درے سوه نهه نوی پورے درے ګډان به ورکوی، او چه ددے نه زيات شی تر (٤٩٩) څلور سوه نهه نوی پورے نو څلور ګډان به ورکوی، او کچرته ددے نه هم يوه زياته شی تر (٥٩٩) پنځه سوو نهه نوی پورے نو پنځه ګډان به ورکوی، ددے نه بعد به په هرو سلو کښې يو ګډه وی هر څومره ته چه ورسي

من	الى	الزكاة
٤٠	١٢٠	شاة (يو ګډه)
١٢١	٢٠٠	شاتان (دوه ګډان)
٢٠١	٣٩٩	ثلاث شياه٣(درے ګډان)
٤٠٠	٤٩٩	أربع شياه٤ (څلورګډان)
٥٠٠	٥٩٩	خمس شياه ٥ (پنځه ګډان)

د زکات مستحقین :الله پاک فرمائیلی دی : [إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاء وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ] {التوبة:٦٠ } ترجمه: یقینًا حقداران د زکات فقیران دی،مسکینان دی،دزکات راغونډونکی دی، او د هغه خلقو دپاره چه د هغوی زړونه اسلام ته مائل کول مقصد وی، او د څټونو په آزادولو کښې (یعنی غلامان آزادولو کښې) او د قرضدارو دپاره او د الله په لاره کښې جهاد او دعوت کونکو دپاره او د مسافرو دپاره دا د الله د طرفنه فرض دی . الله تعالی اته قسمه خلق ذکر کړي دی، هریو ددے نه مستحق د زکات دی، اسلام کښې زکات د معاشرے د ترقئ او د ضرورت مندو خلقو د ضرورت پوره کولو دپاره مقرر شویدے، او دا یواځے د شرعي علم والو دپاره خاص ندے، لکه څنګه چه دا حال د نورو ادیانو دے .

د زکات د حقدارانو تفصیل په لاندے ډول دے :

١- الفقیر: دا هغه څوک دے چه د خپل ضرورتونو

نیمه حصه مال هم نه لری .

۲-المسکین : دا هغه څوک دے چه د خپل ضرورت نیمه حصه مال خو لری لیکن ټول ضرورتونه نه ئے پوره کیږی، داسے کس له د زکات نه د یوے میاشتے خرچه او یا د پوره کال خرچه ورکولو جائز دی .

۳-العاملین علی الزکاة:هغه کسان چه د بادشاه د طرفنه دزکات په راغونډولو مقررروی د خپل عمل مطابق به دزکات دمال نه تنخواه اخلی اګرکه مالداره وی

٤-المؤلفة قلوبهم : ددے نه مراد هغه مشران د خپلو قومونو دی چه ددے د وجه نه اسلام ته مائیله شی، او یا مسلمانان د هغوی د شرنه محفوظ شی، او دغه رنګه نوی اسلام قبلونکو ته په اسلام باندے د مضبوطوالی دپاره د زکات نه څه حصه ورکیدل پکار دی .

٥-د غلامانو د آزادولو دپاره یاد دشمن د قید نه د مسلمان د خلاصی دپاره هم د زکات مال خرچه کیدل جائز دی .

٦-د قرضدار د قرض د خلاصی دپاره د زکات مال ورکیدلے شی پدے شرط چه د غلطو کارونو د وجے نه نوی قرضدارے شوے، او خپله د خلاصولو وس نه لری او صاحب د مال مطالبه کوی.

٧-فی سبیل الله :ددے نه مراد هغه مجاهدین دی چه بغیر د تنخواه نه د الله تعالی په لاره کښې جهاد کوی، ددے مال نه به د هغه د کور خرچه ورکیدلے شی، او د هغه دپاره به اسلحه اغستلے شی، شرعی علم حاصلول هم یو جهاد دے، مثلاً یو تن د شرعی علم دپاره خپل ځان فارغ کول غواړی، د هغه د ذاتی ضرورتونو دپاره دومره مال به ورکړے شی چه علم شرعی ته فارغه شی.

٨- مسافر : کوم مسافر سره چه د سفر خرچ او اخراجات ختم شی، او خپل کور ته د رسیدو اسباب ورسره نوی، نو د زکات د مال نه ورله دومره مقدار به ورکیدلے شی چه خپل کور ته ورسیږی اګرکه کور کښې مالداره وی خبرداري : د لارو کوڅو او

جوماتونو په جوړولو کښې د زکات مال خرچ کول جائز ندی.

ضروری خبرے:

۱-د سمندر نه راویستلے شوی څیزونو کښې زکات نشته لکه ملغلرے، یاقوت، مرجان، او مهیان وغیره، پدے شرط چه د تجارت دپاره ونه ګرځولے شی.

۲-کرایه باندے ورکړے شوی بلډنګ او کور یا کارخانو کښې زکات نشته، البته د هغے نه حاصل شوی آمدنئ کښې زکات شته چه کال ورباندے تیر شی، مثلًا یو تن کور کرایه باندے ورکړیدے، کرایه اخلی او دغه نصاب ته ورسیږی او کال ورباندے هم تیر شی نو زکات به ورکوی.

دروژے احکام

د روژے د نیولو حکم :د اسلام په پنځو ارکانو کښې یو رکن د رمضان روژه نیول دی، ددے وینا د رسول الله ﷺ د وجے نه: « **بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ،وَصَوْمِ رَمَضَانَ**»متفق علیه. **ترجمه**:د اسلام پنځه بناګانے دی، د لااله الا الله محمد رسول الله ګواهی کول، د مانځه پابندی کول، زکات ورکول، د بیت الله حج کول، او د رمضان روژه نیول .

<u>روژه</u> : د الله تعالی د رضا دپاره د صبا صادق نه تر د نمر پریوتو پورے د خوراک څښاک نه او د خپل اهل سره د هم بسترے نه او د ټولو روژه ماتونکی څیزونو نه الله تعالی ته د خپل ځان د نزدے کولو په نیت باندے ځان وساتلے شی، دیته روژه وئیلے کیږی . د ټول امت پدے خبره اتفاق دے چه د رمضان روژه نیول فرض دی، د وجے ددے وینا د الله پاک نه : [**فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ**]{البقرة :۱۸۵} ترجمه:

څوک چه حاضر شی ستاسونه میاشت درمضان ته نو روژه دِ ے ونیسی .روژه واجب ده په هر بالغ، عاقل باندے، د بلوغ علامه داده چه پنځلس کالو ته عمر ورسیږی، یا د نامه نه لاندے ویخته راوتوکیږی، او یا ترے نطفه خارجه شی په احتلام وغیره سره، د زنانه د بلوغ یوه علامه د حیض راتلل دی، نو هر کله چه یو ددے علامونه موجوده شی نو دغه انسان بالغ دے.

د رمضان د میاشتے فضیلت :

الله تعالی د رمضان میاشت لره بے شماره خصوصیتونه او خوبیانے ورکړیدي چه بعض د هغے نه دادي

:۱-روژه دار دپاره ملائک بخنه غواړی تر څو چه ئے روژه نوی ماته کړی .

۲- سرکشه شیطانان پکښې تړلے شی .

۳- پدے کښې د لیلة القدر شپه ده چه د زرو میاشتو د عبادت نه غوره ده،

٤- روژه دارو ته د رمضان په آخری شپه کښې بخنه کیږی .

٥- په هره شپه د رمضان کښې الله تعالی خپل بندګان د اُور نه خلاصوی .

٦- په رمضان کښې عمره کول دحج برابره وی .

د رمضان نور فضائل هم په احادیثو کښې ذکر دی، لکه په حدیث د ابو هریره رضی الله عنه کښې راغلی دی : **قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ**» متفق علیه.(څوک چه د رمضان روژه ونیسی د ایمان سره او د ثواب په نیت، د هغه مخکښني ټول ګناهونه معاف شی) .بل حدیث کښې راغلی دی : عن ابي هريرة، **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:«كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلاَّ الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ »** ، متفق علیه .ترجمه: د هر انسان نیک عمل الله تعالی دوچنده کوی د لس چندو نه تر اُووه سوو

چندو پورے الله تعالی فرمائی : سیوا د روژے نه چه دا صرف زما دپاره ده، او ددے بدله به زه ورکوم .

رمضان د راتللو ثبوت

د رمضان د راتللو ثبوت په دوه طریقوسره کیږی :

(۱) د میاشت په لیدلو سره، چه کله د رمضان میاشت ولیدلے شی، نو روژه نیول فرض شی، د رسول الله ﷺ فرمان دے :إِذَا رَأَيْتُمُ الهِلَالَ فَصُومُوا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطِرُوا» متفق علیه. ترجمه: کله چه میاشت ووینئ نو روژه ونیسئ اوکله چه میاشت ووینئ نو روژه ماته کړئ. یعني اختر وکړئ.د رمضان د میاشتے دپاره ذ یو رشتینی کس ګواهی کافی ده، او د اختر دپاره د دوه عادلانو ګواهی ضروری ده .

(۲) یا دا چه د شعبان د میاشتے دیرش ورځے پوره شی، نو ورپسے ورځ به د رمضان اولنئ ورځ وی، ددے وینا د رسول الله ﷺ د وجه نه : «فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلاثِينَ» متفق علیه. ترجمه: کچرته وریځ

شی (د رمضان میاشت پته شی) نو پوره کړئ شمیر ددیرشو ورځو (د شعبان) .

روژه ماتول د چا دپاره جائز دی ؟ :

(۱) هغه ناروغه انسان چه د صحت امید ئے کیدلے شی، او روژه نیولو کښې ورته مشقت وی، نو هغه له روژه ماتول جائز دی، روستو به بیا قضائی ادا کړی، او هغه څوک چه مرض ئے همیشه او لا علاج وی، د روغتیا څه امید ئے نوی نو هغه معذور دے، که روژے ونه نیسي، البته د روژو کفاره به ورکوی، د یوے روژے په بدل کښې به یو مسکین ته طعام ورکوی، او یا به نیم صاع غله ورکوی یعني تقریباً (۱.۲۵) پاؤ باندے یو کیلو.

(۲) مسافر د خپل کلی نه په سفر روان شی، واپس خپل کلی ته راتلو پورے روژه ماتول ورله جائز دی، ترڅو پورے چه یو ځائ کښې د قیام اراده ئے نوی کړی .

(۳) حامله ښځه او یا ماشوم ته پئ ورکونکے ښځه هم روژه ماتولے شي، پدے شرط چه خپل یا د ماشوم صحت ته خطره وی، خو چه مجبوری ختمه شي بیا به قضائي راوګرځوی .

(٤) هغه انسان چه د هغه عمر داسے حد ته رسیدلے وی چه روژه نیول ورته ګران وی، روژه ماتول ورله جائز دی، قضاء وربانده هم نشته، البته د یوے روژے په بدل کښې به یو مسکین ته طعام ورکوی .

روژه ماتونکی څیزونه :

۱- قصدًا خوراک څښاک کول : البته په هیره باندے خوراک څښاک سره روژه نه ماتیږی، رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :«**مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ** »رواه مسلم . ترجمه: څوک چه هیره باندے خوراک څښاک وکړی او روژه دار وی نو روژه دے پوره کړی.دغه رنګه پوزه باندے خیټے ته اوبه تلل یا د رګ په واسطه ګلو کوز یا وینه بدن ته خیژول، او یا هر هغه څیز چه بدن ته دغذاء

په طور فائده ورکوی روژه ورسره ماتیږی، ځان ترے ساتل پکار دی .د خپل اهل سره هم بستري (جماع) کول کله چه روژه دار د خپلے کور ودانے سره همبستری وکړی، نو روژه ئے باطله شوه، کفاره به هم ورکوی او قضاء روژه به هم نیسی، د کفارے درے صورتونه دی :

۱_ غلام آزادول .

ب_ کچرته غلام نشی آزادولے نو بیا به دوه میاشتے پرله پسے روژے ونیسی، بغیر د شرعی عذر نه به مینځ کي روژه نه ماتوی، مثلًا د اختر په ورځو یا د مرض وغیره په صورت کښې روژه ماتولے شی، بغیر د شرعي عذر نه که یوه ورځ هم روژه ماته کړی، دوباره به د سرنه شروع کوی .

ت_ که د دوه میاشتو روژو وس نه لری، نو بیا به شپیتو (٦٠) مسکینانو ته طعام ورکړی .

۳- قصدًا د بدن نه نطفه خارجه شي لکه د خپل اهل سره لوبې کول یا بلې طریقې سره نطفه خارجه کړي، نو روژه ورسره ماتیږي، قضاء به راوړي، کفاره وربانډې نشته، البته احتلام باندې روژه نه ماتیږي، ځکه هغه بې ارادې وي.

٤-حجامه کول یعنی د بدن نه وینه ویستل : د حجامې په صورت کښې، یا وینه ورکولو سره روژه ماتیږي، البته د ټیسټ دپاره لږه وینه ورکولو سره روژه نه ماتیږي، او یا غیر اختیاري وینه خارجه شي لکه د پوزې نه، یا د زخم نه یا د غاښ وغیره نه، نو روژه ورسره نه ماتیږي.

٥-قصدًا قيئ کولو سره : البته کچرته غیر اختیاري وي نو بیا روژه ورسره نه ماتیږي.

دې ذکر شوې خیزونو سره روژه ماتیږي، ترسو پورې چه اراده او قصد ورسره ملګرې وي ځکه چه په خطاء سره یا په ناپوهتیا سره او یا په هیره سره روژه نه ماتیږي.

٦-روژه ماتونکي څيزونو کښې د حيض او نفاس وينه خارجيدل هم داخل دى، هرکله چه زنانه وينه ووينى نو روژه ئے ختمه شوله، د حيض يا د نفاس والا زنانه دپاره روژه نيول حرام دى، البته بيا به ئے قضائى راوړى.

هغه څيزونه چه روژه ورسره نه خرابيږى :

١- غسل کول، لامبو وهل، يا ګرمئ کښې اُوبو باندے ځان لوندول.

٢- د صبا د راختلونه مخکښې د شپے خوراک څښاک هَم بسترى کول جائز دى.

٣-د مسواک استعمال د ورځے هر وخت کښې روژے ته څه نقصان نه رسوى بلکه مستحب عمل دے.

٤- د حلال دوائي استعمال پدے شرط چه غذاء نوى ددے وجه نه انجکشن چه غذائيت پکښې نوى جائز دى، ليکن شپے ته روستو کول بهتره دى، سپرے وهل يا د طعام څکه کول پدے شرط چه د

مرئ نه لاندے تیر نه شي جائز دي، دغه رنګه د خوشبو استعمال یا خوله او پوزه کنبي اُوبو اچولو سره روژه نه ماتیږي مګر ډېره مبالغه به پکښي نه کوي.

٥- د حیض او نفاس وینه که د شپے بنده شي، نو غسل سهار ته روستو کول جائز دي، او دغه حکم دجنب هم دے چه حالت د جنابت کښي پیشمنے وکړي، او سهار غسل وکړي.

تنبیهات:

:١- کچرته یو کافر اسلام راوړي په ورځ درمضان کښي نو باقي ورځ به خوراک څښاک نه کوي، او د دغه ورځے قضاء وربانده نشته دے.

٢- د صبا د راختلونه مخکښي د شپے هره حصه کښي د روژے نیت کول ضروري دي، دا حکم د فرضي روژو دپاره دے، او د نفلي روژو نیت د نمر د راختلونه پس هم کیږي چه خوراک څښاک ئے نوي کړي.

۳-روژه دار دپاره ډیرے دعاګانے غوښتل د روژه ماتی په وخت کښې مستحب دی، ځکه چه حدیث کښې راغلی دی : «إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةً مَا تُرَدُّ » . ابن ماجه.ترجمه : د روژه دار د روژه ماتی په وخت کښې دعاء نه رد کیږی . خاصکر د روژه ماتی دعاء حدیث کښې ذکر ده :« ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ » . ابوداؤد.ترجمه: چیے تنده ختمه شوله، ګونه لوانده شول، او که الله وغواړی نو اجر هم حاصل شو .

٤-د رمضان د راتللو خبر چه د ورځے په مینځ کښې راشی نو باقی ورځ به خوراک څښاک نه کوی او ددے ورځے قضاء به هم راګرځوی .

٥-د چا په ذمه چه د رمضان روژے پاتے وی باید چه تلوار پکښې وکړی اګر که روستوالے پکښې جائز دے او ترتیب پکښې هم شرط ندے، بغیر د عذر نه د بل رمضان پورے روستو کول پکار ندی .

د روژے سنت:

۱-د پیشمنی خوراک کول، حدیث راغلی دی

(تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَة) متفق علیه .ترجمه :پیشمنی کوئ یقینا په پیشمنی کښې برکت دے، په پیشمنی کښې آخر د شپے ته روستوالی کول سنت طریقه ده، حدیث کښې راغلی دی : ((لاَ تَزَالُ أمتي بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ واخروا السحور)) صحیح الجامع .ترجمه: همیشه به زما امت په خیر باندے وی ترڅو چه ځکښې والے کوی روژه ماتی کښې، او پیشمنی روستو کوی

۲-د روژه ماتی صحیح وخت د نمر پریوتلو وخت دے . روژه په کهجورو ماتول افضل دی، که کهجورے نوی، بیا اُوبو باندے او که اوبه هم نوی بیا که هر شی د خوراک میلاؤ شی، روژه پرے ماتول پکار دی

۳- د روژه دار دعاء هر وخت کښې خاصکر د روژه ماتی په وخت کښې ډیره ښه قبلیږی، حدیث کښې راغلی دی : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " ثَلاَثُ

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لاَ شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوم".ترجمه : درے قسمه دعاګانے ډیرے ښے قبلیږی، دعاء د روژه دار، دعاء د مسافر او دعاء د مظلوم .د رمضان په شپو کښې قیام اللیل (تراویح)کول ضروری عمل دے، حدیث کښې راغلی دی : «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». متفق علیه .ترجمه: چا چه د ایمان سره د اَجر دپاره د رمضان قیام وکړو مخکښني ګناهونه به ورته معاف شی .غوره دا ده چه د امام سره وکړے شی، ځکه چه حدیث کښې راغلی دی :«مَنْ قَامَ مَعَ الإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ ، كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ» . رواه اهل السنن. ترجمه :چا چه قیام وکړو د امام سره تردے پورے چه امام راوګرځی وبه لیکلے شی دده دپاره ثواب د قیام اللیل .او دغه رنګه ډیرے صدقے کول، او د قرآن کریم تلاوت ځکه چه رمضان شهر القرآن ده، د قرآن کریم لوستونکی ته په یو حرف یوه نیکی میلاویږی او یوه نیکی په لس چنده ده .

تراويح

د رمضان په مياشت كښې د شپې په جَمعے سره مونځ كولو ته تراويح، قيام الليل او تهجد وغيره وئيلے شى ددے وخت د ماسخوتن نه واخله تر د صبا د راختلو پورے دے، په احاديثو كښې ديته ډير ترغيب وركړے شويدے، سنت پكښې يولس (١١) ركعاته دى چه په هرو دوه ركعاتو باندے سلام وګرځولے شى، او كه د يولسو (١١) ركعاتونه زيات وكړے شى، نو څه نقصان پكښې نشته دے، او خائسته والے او اُوږدوالے پكښې پكار دے، خو چه په مونځ كونكو باندے مشقت نوى، زنانه ورته هم مسجد ته حاضريدلے شى خو چه فتنه نوى او خپل ستر او پردے اهتمام كولے شى.

نفلى روژے

رسول الله ﷺ نفلى روژو ته هم ډير ترغيب وركړيدے چه په لاندينى ډول دى:

۱= شپږ روژے د شوال د رمضان نه پس حدیث کښې دی :«**مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ** » رواه مسلم.ترجمه : چا چه د رمضان روژے ونیولے او وریسے د شوال شپږ روژے ونیولے، دا پشان د ټول کال د روژو دی .

۲= هفته کښې دوه ورځے د ګل ورځ (پیر) او د زیارت ورځ (جمعرات) باندے روژه نیول سنت دی .

۳= هره میاشت کښې درے ورځے روژے نیول افضل دی، که د ایام البیض ورځے وی، دیارلسمه (۱۳) څوارلسمه (۱٤) پنځلسمه (۱۵) او که نورے ورځے وی.٤= د عاشورے د ورځے روژه د محرم د میاشتے د لسمے ورځے روژه ده، او مستحبه دا ده چه یوه ورځ ترے مخکښې او یا یوه ورځ روستو روژه ونیولے شی :

قال رسول الله ﷺ : **وَصِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، إِنِّي أَحْتَسِبُ عَلَى اللهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ**». رواه مسلم . ترجمه: رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : د عاشورے د ورځے روژه نیول

زه امید ساتم د الله تعالي نه چه د یو کال مخکني ګناهونه وریژوی.

٥= د عرفې د ورځې روژه چه د ذی الحجې د نهمه ورځ ده، حدیث کښې راغلی دی :**صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ،** رواه مسلم. ترجمه: د عرفې د ورځې ورژه نیول (نبی کریم صلی الله علیه وسلم) فرمائي : زه د الله نه امید کوم چه یو کال مخکښني او یو کال وروستنی ګناهونه وورېژه وی.

هغه ورځ چه هغې باندې روژه نیول حرام دی :

١= د اختر ورځې ورکوټی اختر او لوئي اختر.

٢= د ذی الحجې یولسمه، دولسمه او دیارلسمه ورځ باندې چه ایام التشریق ورته وائي، روژه نیول حرام دی.

٣= د حیض او د نفاس په ورځو کښې روژه نیول حرام دی.

٤= د ښځې نفلی روژه د خاوند د اجازت نه بغیر چه خاوند ئې حاضروی.حدیث کښې راغلی«**لا تَصُومُ الْمَرْأَةُ وَبَعْلُهَا شَاهِدٌ إِلا بِإِذْنِهِ فِي غَيْرِ رَمَضَانَ**». متفق علیه.ترجمه : روژه به نه نیسی یوه ښځه چه خاوند ئې حاضر وی مګر په اجازه د هغه باندې سیوا د رمضان نه .

د حج د احکامو پیژندنه

د حج حکم او فضیلت : حج کول په ټول عمر کښې یو ځل په هر سړی او ښځه باندے واجب دی، د اسلام د ارکانو نه پنځم رکن دے، الله پاک فرمائی:[وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا].{آل عمران:۹۷} ترجمه: د الله دپاره په خلقو باندے زیارت د بیت الله دے د چا چه د لارے وس وی. او د الله رسول ﷺ فرمائی : **بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ ،وَصَوْمِ رَمَضَانَ** "متفق علیه. ترجمه: بناء د اسلام په پنځو ستنو باندے ده، ګواهی کول ددے خبرے چه نشته حقدار د بندګئ سیوا د الله پاک نه، او محمد ﷺ د الله رسول دے، د مونځ پابندی کول، زکات ادا کول، حج کول، او د رمضان روژے نیول .حج په هغه غوره عملونو کښې دے چه الله ته د نزدیکت سبب دے . رسول ﷺ فرمائیلی دی «**مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّه**». متفق علیه . **ترجمه:** چا چه

حج وکړو ددے کور او د (جماع د کوروالی) شهوت خبرے ونکړی، او نه ئے د ګناه کار وکړو واپس به شی (د ګناهونونه پاک) لکه څنګه چه د مور نه پیدا شوے وی .

د حج شرطونه :

هر بالغ عاقل مسلمان باندے حج کول واجب دی چه استطاعت لری، استطاعت دیته وائی چه دومره خرچه ورسره وی چه د تللو راتللو او د خوراک څښاک، او لباس دپاره کافی شی، او خپل اهل ته هم نفقه پریږدی، او دغه رنګه مرض او د دشمن یره نوی، او د زنانه دپاره محرم سره تلل هم شرط دے، او که زنانه په حالت د عدت کښې وی بیا ورله هم دحج دپاره تلل جائز ندی ځکه چه الله تعالی د عدت والا زنانه دپاره د کورونو نه وتل منع کړے دے، بس د هر چا دپاره یو مانع د دغه موانعو نه چه موجود شو هغه باندے حج نشته دے .

د حج آداب :۱=د حاجی دپاره د سفر کولو نه مخکښې د حج په احکامو باندے ځان پوهه کول ضروری دی، که د کتاب د لوستلو په واسطه وی، او که د عالم نه دپوښتنے په ذریعه وی، خو ځان پوهه کول لازم دی .

۲= د حاجی دپاره د صالح ملګری په ملګرتیا باندے حرص پکار دے چه په خیر کښې ورسره مدد وکړی، او د بدو نه ئے منع کړی خاصکر د عالم یا د طالب العلم سره ملګرتیا وکړی .

۳= د حاجی دپاره په خپل حج باندے د الله رضاء مقصد ګرځول ضروری دی،

٤= د فضول خبرونه خپله ژبه ساتل .

٥= د الله تعالی ذکر او دعاګانے ډیرے کول پکار دی

٦= نورو خلقو ته ضرر نه رسول .

۷= زنانه لره پکار دی چه د خپل ستر او پردے ډیر خیال وساتی، د سرو د ګنړے نه ځان وساتی

۸= د حاجی په زړه کښې دِے دا خبره حاضره وی چه زه په عبادت کښې يم، سياحت او سيل نه دے، بعض خلق حج د سيل او چکر موقعه ګنړي، په هغے کښې تصويران وغيره وباسی دا ګناه ده .

الاحرام :

احرام اصل کښي (په مناسکو د حج کښې د داخليدلو نيت) ته وائی، څوک چه د حج او عمرے اراده لری، هغه باندے احرام واجب دے، حج کونکے يا عمره کونکے چه د مکے د خارج نه راځی، هغه به احرام د هغه ميقات نه تړی کوم چه د رسول الله ﷺ په ژبه مبارکه مقرر شوی دی،

هغه دادی :

۱- ذو الحُليفة:د ا د اهل مدينه او د مدينے د جهت نه چه څوک راځی د هغوی دپاره ميقات دے، اوس ورته (أبيار علی) وائی .

۲- الجُحفه:دا رابغ سره نزدے یو ورکوټے کلے دے، اوس خلق د رابغ نه احرام تړی، دا د شام والو دپاره میقات دے.

۳- قرن المنازل : (السبیل الکبیر) دا طائف ته نزدے علاقه ده، د نجد والو دپاره میقات دے.

٤-یلملم : د مکے نه ۹۰کلومیټره فاصله باندے دے، د یمن والو دپاره میقات دے

٥-ذات عرق : د عراق والو دپاره میقات دے.

دا ځایونه نبی کریم ﷺ مقرر کړے دے د دغه خلقو دپاره او هر هغه ځوک چه پدے باندے تیریږی په نیت د حج او عمرے اوسیدونکے د مکے او هغه ځوک چه مکه کښې ئے ځان د احرام نه حلال کړیدے هغوی به احرام د خپل ځائ نه تړی.

احرام کښې سنت طریقے :

هغه کارونه چه داحرام نه مخکښې کول پکار وی :

۱-نوکان کټ کول، د تخرګونو نه ویخته کټ کول، بریتان کټ کول، د نامه نه لاندے ویخته خرئیل، غسل کول، خوشبو استعمالول مخکښې د احرام نه صرف په بدن باندے نه په کپړو د احرام باندے .

۲-کنډلے شوے کپړے ویستل، صرف لنګ او څادر اچول، او زنانه هر قسم کپړے اچولے شی صرف د ستر به ډیر اهتمام کوی چه د زینت ځایونه ئے ښکاره نه شی، مخ ته نقاب او لاسونوته دستانے به نه اچوی لیکن د پردو سړو نه به خپل ستر کوی .

۳- مسجد ته تلل راتلل د مونځ دپاره که د مونځ وخت وی .او دوه رکعات تحیة الوضوء کول پس ددے نه به احرام وتړی .

د حج طریقے :

د حج د اداء کولو درے قسمه طریقے دی :۱-حج تمتع، ددے طریقه داده چه حاجی د حج په میاشتو کښې د عمرے دپاره احرام وتړی، او د عمرے نه بعد

ځان د احرام نه حلال کړی، او بیا په مکه کښې وسیږی چه کله اتمه (۸) ورځ د ذی الحجه راشی نو د خپل ځائ نه د حج دپاره احرام وتړی، او کله چه د میقات نه ورتیریږی نو داسے دعا به ووائی : (لَبَّيْكَ عُمْرَةً مُتَمَتعا بها الي الحج) یعنی د عمرے دپاره لبیک وایم ددے نه بعد به حج کوم، حج تمتع د ټولو نه افضله طریقه ده، کچرته یو حاجی مکے ته راشی مخکښې د حج د ورځو نه، او بیا روستو د خپل د اوسیدو د ځائ نه د حج دپاره احرام تړی، نو وائی به : (لبیک حجا) پدے صورت کښې په حاجی باندے یوه هدیه قربانی کول دی، یو ګډ د یو شخص نه کافی کیږی، او یو د اوښانونه یا د غواګانو نه د اُووه (۷) کسانو دپاره کافی کیږی .

۲-**حج قِران**، ددے طریقه داده چه د عمرے او د حج دپاره به یوځائ احرام وتړی، د احرام د تړلو په وخت کښې به ووائی : (لبیک عمرة وحجا) یعنی د عمرے او دحج دپاره لبیک وایم، معني ئے دا ده : اے الله ! زه تا

ته په حج او عمرے سره حاضر یم او ستا حکم ته تیار ولاړیم. د عمرے کولو نه بعد به ځان نه حلالوی تر یوم النحر (د اختر ورځے) پورے، دا قسم حج اکثر هغه خلق کولے شی چه د ۸ ذی الحجه نه لږ مخکښې راشی، او د حج پورے په احرام کښې وی، او د ځان سره به هدیه هم بوځی، پدے طریقه حج کښې هم قربانی کول لازم دی.

۳-**حج اِفراد**، ددے قسم حج طریقه دا ده چه د حج نیت به صرف وکړی د میقات نه به ووائی: (**لَبَّيْكَ حَجًّا**)، یعنی د حج دپاره لبیک وایم، پدے طریقه کښې قربانی کول لازم نه دي .حاجی صاحب که جهاز کښې راځی نو د جهاز میقات ته رارسیدو نه مخکښې به احرام وتړی، کچرته د میقات (برابروالے) محاذات پیژندل ورته مشکل وی، نو مخکښې احرام تړل هم جائز دے، کوم کارونه چه میقات سره کول پکار دی مثلاً صفائی کول، خوشبو لګول، نوکان کټ کول وغیره، د مخکښې نه کول پکار دی، جهاز کښې

د کیناستلو نه مخکښې د احرام کپړه به واچوی، یا دِے په جهاز کښې واچوی، د میقات سره به بیا صرف نیت وکړی .

احرام کښي د داخلیدلو طریقه: احرام کښې داخلیدو دپاره به پدے طریقه نیت کوی :

۱-د حج تمتع دپاره د احرام طریقه داده : (لبیک عمرة متمتعا بها الی الحج) یعنی د عمرے دپاره لبیک وایم، د عمرے نه بعد د حج کولو نیت لرم .

۲-که حج قِران کوی نو داسے به وائی : (**لَبَّيْكَ عُمْرَةً وَحَجًّا**) د عمرے او د حج دپاره لبیک وایم. چه عمره او حج په یو احرام باندے کوی .

۳-که حج اِفراد کوی نو داسے به وائی : (لبیک حجا)، د حج دپاره لبیک وایم . د احرام نه پس تلبیه وئیل سنت دی، تر د طواف شروع کیدو پورے، د تلبیه الفاظ دا دی :(**لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَك**) .

د محرم دپاره حرام شوی کارونه :

بعض کارونه د احرام نه مخکښې د محرم دپاره جائز وی، خو د احرام نه پس ورباندے حرام وی ځکه چه اُوس په عبادت کښې داخل شو، محرم باندے دا لاندینی کارونه حرام دی :

۱-د سر او د بدن د نورے حصے نه ویښته لرے کول حرام دی، لیکن د ضرورت مطابق په نرمۍ سره سر ګرولے شی .

۲-نوکان کټ کول، مګر که یونوک مات شی، یا درد کوی نو د هغے په لرے کولو کښې هم څه حرج نشته دے .

۳- خوشبو استعمالول او خوشبودار صابون استعمالول هم منع دی .

٤- د خپلے ښځے سره کوروالے کول، نکاح کول، بدن لګول په شهوت سره، د خپلے ښځے مخ ښکلول، شهوت سره کتل وغیره حرام دی .

٥-لاسونو ته دستانے اچول .

٦- ښکار دحیواناتو یا د مارغانو کول د احرام په حالت کښې حرام دی . دا هغه کارونه وو چه سړو او ښځو تولو دپاره حرام وو .هغه کارونه چه صرف د سړو دپاره حرام دی هغه دا دي :

١-ګنډلے شوے کپړه. البته د ضرورت مطابق بِلټ، (د ملا نه تاو شوے پټئ) کھړئ، چشمے، او ددے په شان د ضرورت څیزونه استعمالول جائز دی .

٢-براهِ راست خپل سر نشي پټولے که براه راست نوی بیا څه حرج نشته دے لکه چھترئ، موټر، بس، خیمه وغیره سره سر پټول جائز دی .

٣-خپو ته جرابے اچول جائز ندی، کچرته پیزار نوی، بیا د څرمنے موزے اچولے شی، لیکن پړکی (ګیټئ) به ښکاره کوی .

ددے ممنوع څیزونو استعمال په درے قسمه دے :

١- بغیر د عذر نه یو څیز استعمالول، پدے صورت

کښې به دغه انسان ګنهګار وی، او فدیه به هم ورکوی.

۲- که د خاص ضرروت مطابق استعمال کړی، نو ګنهګار ندے، البته فدیه به ورکوی.

۳-که د عذر د وجه نه دغه منع شوے څیز استعمال کړي، مثلاً د یوے مسئلے علم ورسره نوی، یا ترے هیره شوی وی یا مجبوره شوے وی، پدے صورت کښې نه ګنهګار دے، او نه وربانده فدیه شته دے،

د طواف طریقه:

مسجد حرام ته د ورداخلیدو په وخت کښې به ښیٔ خپه مخکښې کړی، دا سنت طریقه ده، او دا دعاء به ووائی: (**بِسْمِ اللهِ، وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ**). (ابن ماجه)ترجمه: شروع کوم په نوم د الله سره، درود او سلام دِے وی په رسول الله ﷺ باندے، اے الله! بخنه وکړه ماته د ګناهونو زما، او کولاوے کړه ما ته دروازے د رحمت

خپل. عامو مساجدو ته د داخلیدلو هم دغه طریقه ده، ددے نه پس به کعبے طرفته روان شی د طواف دپاره

.۱-د حجر اسود خوا ته به لاړشی، که ممکنه وی په ښی لاس باندے به حجر اسود مسحه کړی، بسم الله، الله اکبر به ووائی، که ممکنه وی نو خکل دِے ئے کړی، یا دِے ورسره لاس مسحه کړی، او بیا دِے لاس خکل کړی، او که دا ممکن نوی بیا به د لرے نه په لاس باندے اشاره وکړی، او الله اکبر به ووائی، لاس به نه خکلوی، بیا به خپل ګس طرف ته کعبه کړی، او طواف به شروع کړی، د طواف په دوران کښې څه مخصوص دعاء نشته دے، د ځان دپاره یا د نورو مؤمنانو دپاره هر قسمه دعاء غوښتلے شی، د قرآن کریم تلاوت هم کولے شی .

۲-کله چه رکن یمانی ته ورسیږی نو که ممکنه وی لاس باندے به ئے مسحه کړی، او بسم الله الله اکبر به ووائی، او لاس به نه خکلوی، کچرته لاس لګول ممکن نوی، نو همداسے به تیریږی او په لاس سره به

اشاره نکوی او نه به الله اکبر وائی، د رکن یمانی او د حجر اسود مینځ کښې به دا دعاء وائی : (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) .ترجمه: اے ربه ! راکړه مونږ ته په دنیا کښې ښه حالت او په آخرت کښې ښه حالت، او بچ وساته مونږ لره د عذاب د اُور نه .

٣-کله چه حجر اسود ته ورسیږی نو که ممکن وی، خکل به ئے کړی او یا به ورته اشاره وکړی، او الله اکبر به ووائی، پدے طریقه په اُووه چکرو کښې یو چکر پوره شو نو باقي اُووه چکرے به پدے طریقه پوره کړی .

٤- پدے طریقه باندے به اُووه چکرے پوره کړی،

حجر اسود سره چه تیریږی الله اکبر به ووائی، اولنی درے چکرو کښې به رمل کوي (یعني واړه واړه قدمونه به په جلتئ سره اخلي) او باقی چکرو کښې به عام مزل سره ځی، په طواف کښې اضطباع (یوه اُوږه ښکاره کول) سنت طریقه ده، د اضطباع طریقه داده

چه څادر به د ښي ووږې د لاندې او د ګسې ووږې دپاسه واچوی، اضطباع په اولنی طواف کښې کول پکار دی، او په غير د طواف نه هم اضطباع نشته.

٥-د طواف د پوره کولو نه پس به د مقام ابراهيم نه روستو دوه رکعاته د طواف وکړی چه مقام ابراهيم د مونځ کونکي او د کعبې په مينځ کې راشی، د مونځ په حالت کښې به دواړه اُووږې پټې کړی، په اولنی رکعت کښي به : [قُلْ يَا أَيُّهَا الكَافِرُونَ] يعني سورة الكافرون. او په دويم رکعت کښې به [قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ] سورت الاخلاص تلاوت کړی، که د مقام ابراهيم سره د خلقو د ډيروالي د وجې نه ممکن نه وی، بيا په مسجدحرام کښې چه هرځائ وشی جائز دی .

صفا او مروه کښې سعی کول :

د طواف نه پس به سعی کيدلے شی، اول به صفا طرفته مخامخ شی، او دا آيت به ولولی : [إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ اللّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللّهَ شَاكِرٌ

عَلِيمٌ] {البقرة :۱۵۸} ترجمه: یقینا د صفا او مروه غونډۍ د الله د دین نښخے دی، نو څوک چه د بیت الله حج یا عمره کوی، هغه باندے ددے دواړو سعی کولو کښې څه ګناه نشته دے، او څوک چه د زړه په خوشحالۍ سره نیکی کوی نو یقیناً الله تعالی قدردان او په هرڅه باندے پوهه دی . صفا ته دومره ختل پکار دی چه کعبه ورته په نظر باندے راشی، کعبے ته به مخامخ لاس اُوچت کړی، او دا دعاء به درے کرته ووائی :"**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كَلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ**)، ددے نه پس به دعاء وغواړی، او بیا به مروه طرفته روان شی، د شنو راډونو مینځ کښې منډه وهل پکار دی، تیزه منډه پکار ده څومره چه کیدلے شی خو صرف د سړو دپاره، او د ښځو دپاره منډه نشته دے، کله چه مروه ته ورسیږی نو قبلے طرفته به مخ کړی او دعاء به وغواړی لکه څرنګه چه صفا کښې ئے غوښتلے وه، دسعی په اُووه چکرو کښې یو چکر پوره شو، ددے پشان به اُووه

چکرے پوره کوی، د صفا نه شروع او مروه باندے به سعی ختموی. حاجی که نیت د حج تمتع کړے وی نو د سعی کولو نه پس به د سر ویښته کټ کړی، او عمره به پوره کړی، پدے سره د احرام نه حلال شو، خپلے کپړے به واغوندي. کله چه د ذی الحجه اتمه ورځ راشی، نو د خپل د اُوسیدو د ځائ نه به احرام وتړی په هغه طریقه باندے چه څنګه ئے د عمرے دپاره احرام تړلے وو، د حج نیت به وکړی، او دا تلبیه به وائی : (**لَبَّيْكَ حَجًّا) لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَك**")البته څوک چه حج قِران یا حج اِفراد کوی هغه به د سعی نه پس ویښته نه کټ کوی احرام کښې به وسیږی.

اتم (۸) ذی الحجه : پدے ورځ باندے حاجی صاحب منی ته ځی، او د ماسپخین، مازیګر، ماښام او ماسخوتن او د صبا مونځونه به په قصر سره کوی، البته جمع بین الصلاتین به نه کوی.

۹- نهم ذی الحجه (یوم عرفه) :

پدے ورځ باندے به حاجی صاحب یو څو کارونه کوی :

۱= د نمر د راختلو نه پس به حاجی د عرفات میدان ته ځی، او د نمر د پریوتو پورے به عرفات کښې وی، د ماسپخین او مازیګر مونځ به یوځائ په قصر سره(دوه دوه رکعاته)کوی، کله چه زوال وشی، بیا به د مونځ نه بعد ځان فارغه کړی د ذکر، دعاء او تلبیه دپاره، پدے ورځ باندے ډیرے دعاګانے او الله رب العالمین ته عاجزی کول پکار دی، د خپل ځان دپاره د مور او پلار او عامو مسلمانانو دپاره دعاء پکار ده، په دعاء کښې لاس اُوچتول سنت طریقه ده، عرفات کښې وقوف کول د ارکانو د حج نه دی، څوک چه په عرفات کښې وقوف ونه کړی، د هغه حج نه کیږی، عرفات کښې د وقوف وخت د نهمے ورځے د ذی الحجه د نمر د راختلونه تر د لسمے ورځے د صباح د راختو پورے دے، بس څوک چه اِیسار شو د ورځے یا د شپے په

څه حصه کښې د دغه ورځو نه، نو حج ئې صحيح دے، ليکن حاجی صاحب به پوره کوشش کوی چه د عرفات حدود ته ورداخل شی . ۲= کله چه د عرفے په ورځ نمر پريوځی نو خه په اطمينان سره به مزدلفے طرف ته روان شی، او په اُوچت آواز سره به تلبيه وائی مزدلفے ته رسيدو سره به د ماښام او د ماسخوتن مونځونه په جمع سره قصر وکړی، د مونځ نه بعد به د خوراک څښاک بندوبست وکړی، او بيا به اُوده شی چه د سهار مونځ ته ترو تازه شی .

۱۰- ذی الحجه (د لوئے اختر ورځ) :

۱= د اختر په ورځ چه حاجی صاحب د سهار مونځ وکړی، خپل ځائ باندے به کيني، او اذکار او دعاګانے به غواړی ترڅے چه تياره ختمه شی

۲=د نمر د راختونه مخکښې به منی طرف ته روان شی، او په اُوچت آواز به تلبيه وائی، د شيطان ويشتلو دپاره به واړه واړه اُووه (۷) کانړی راغونډ کړی .

۳=تلبیه به وائی تردے چه جمرة الکبری (لوئی شیطان) ته ورسیږی، د هغه په ویشتلو به شروع وکړی په یو یو کانړی به ئی ولی او هر کانړی سره به الله اکبر وائی.

٤= د شیطان د ویشتلو نه پس قربانی کول دی، کچرته حج تمتع یا حج قِران کوی نو مستحب داده چه د خپلے قربانئ نه خوراک وکړی، او نورو ته ئے هدیه او صدقه کړی که ممکن وی.

٥= د قربانی نه پس به حلق الرأس وکړی یعني د سر ویښته به وخرئیوي، اویا به قصر (ورکوتی) کړی، خو حلق افضل دے، د زنانه دپاره صرف (قصر) دے یعنی دهرے کونځئ نه به د ګوتے د سر په مقدار ویښته کټ کړی (تقریبا درے سینتی میټره) ددے نه پس حاجی صاحب د احرام نه حلال شو، کوم کارونه چه کول ئے حرام وو لکه ویښته، نوکان کټ کول وغیره، هر څه ورله جائز شول لیکن نکاح (خپلے ښځے سره نزدیکت) نشی کولے ترڅو پورے چه د بیت الله طواف ئے نوی کړی.

٦= طواف الافاضة کول : د طواف نه پس دوه رکعاته مونځ د طواف کول، او بیا په صفا او مروه کښې سعی کول، کله چه حج تمتع وی ځکه چه حج قِران، یا حج اِفراد کونکے اول د طواف قدوم سره سعی کړیده چه هغه سعی د حج وه، کچرته هغه سعی نوی کړی بیا سعی کول وربانده لازم دی، د صفا او مروه د سعی نه پس ټول ممنوع څیزونه حلال شی کوم چه د احرام د وجه نه حرام شوی وو.

٧= حاجی صاحب بانده لازم دی چه یولسمه او دولسمه شپه منی کښې وکړی (یعنی د شپے اکثره حصه منی کښې تیره کړی) او دیارلسمه شپه تیرول هم جائز دی، څوک چه اراده د روستوالي لری .د اختر په ورځ د اعمالو ترتیب دا دے : رمئے (شیطان ویشتل) نحر (قربانی) حلق (ویښته کټ کول)، طواف کول دا ترتیب سنت دے، لیکن یو عمل مخکښې روستو شی نو څه حرج نشته دے

۱۱-ذی الحجه(یولسمه ورځ):پدے ورځ حاجی صاحب باندے د شیطانانو ویشتل لازم دی د نمر د زوال نه روستو به شروع کوی، د زوال نه مخکښې ویشتل جائز ندی، د بلے ورځے د صبا راختو پورے ویشتل جائز دی، اول به جمرة الصغری (ورکوټی شیطان) وولی بیا جمرة الوسطی (مینځنی شیطان) او بیا جمرة الکبری (لوئی شیطان) د زوال نه پس تر د بلے ورځے د صبا راختو پورے ویشتلے شی .

د جمرات ویشتلو طریقه داده :

د ځان سره(۲۱) یو دپاسه شل واړه واړه کانړی راواخلی، او د ورکوټی شیطان خوا ته به لاړشی، په یو یو کانړی باندے به ئے اُووه ځل وولی، او هر کانړی سره به الله اکبر وائی، بیا سنت طریقه داده چه لږ ښی طرفته شی، او اُوږده دعاء وغواړی، ددے نه پس د مینځنی شیطان خوا ته ورشی او اُووه کانړو باندے به ئے وولی، د هرګوزار سره به الله اکبر وائی، بیا سنت طریقه داده چه ګس طرفته به ودریږی، او دعاء به وغواړی .ددے

نه پس به لاړے شی لوئی شطان ته، په هغه مخکنئ طریقه به ئے وولی، د هر کاڼړی سره به الله اکبر وائی، ددے نه پس به نه ودریږی .

۱۳-ذی الحجه :

۱= پدے ورځ به حاجی هغه څه کوی چه په یولسم (۱۱) د ذی الحجه باندے ئے څه کړی وی . کچرته یو حاجی صاحب غواړی چه تر (۱۳) ذی الحجه پورے ایسار شی، نو هغه کارونه به کوی کوم چه مخکښې دوه ورځو کښې کړی وی.د شیطان د ویشتلونه روستو به حاجی صاحب بیت الله ته د طواف الوداع دپاره ځی، د طواف د اُووه چکرو نه پس به دوه رکعاته د طواف که ممکن وی د مقام ابراهیم نه شاته وکړی، او که ځائ نوی نو بیا د مسجد په هر ځائ کښې کیدلے شی . دا طواف په هغه زنانه باندے نشته چه مریضه وی (حائضه، یا نفاسه)د حاجی صاحب دپاره دا هم جائز دی چه طواف اِفاضه (د اختر د ورځے طواف) روستو کړی دولسم د ذی الحجه یا دیارلسم د

ذی الحجه ته، خو بیا به صرف د طواف الافاضة نیت کوی، او دا طواف به د طواف الوداع په ځائ کافی شی د طواف الوداع نه روستو مکه کښې بغیر د ضرورت نه ایساریدل ندی پکار، کچرته ډیر وخت دپاره پاتے شی، نو دوباره به طواف الوداع کوی.

د حج ارکان

١: الاحرام .

٢: الوقوف بعرفة.

٣: طواف الافاضة .

٤: السعی بین الصفا والمروه.

چا چه پدے ارکانو کښې څه پریښودل حج ئے صحیح ندے.

واجبات الحج :

١= د میقات نه اِحرام تړل

٢= عرفات کښې وقوف کول د نمر پریوتو پورے، څوک چه د ورځے وقوف کوی.

٣= مزدلفه کښې شپه کول تر صبا پورے چه خه تیاره ختمه شی مګر بوډاګان او زنانه د نیمے شپے هم تللے شی.

٤= منی کښې د اختر نه روستو دوه یا درے شپے تیرول (ایام التشریق).

٥= دغه ایام التشریق کښې د شیطان ویشتل (رمی الجمرات)

٦= د سر ویخته کټ کول یا ورکوتے کول.

٧= طواف الوداع

پدے مذکوره څیزونو کښې چه د چا نه یو پاتے شو نو دم به ورکوی، ګډ یا د غواء اُومه حصه او یا د اُوښ اُوومه حصه به قربانی کوی، او د حرم په مسکینانو باندے به ئے تقسیموی.

د مسجد نبوی ﷺ زیارت

د مسجد نبوی زیارت د مونځ کولو دپاره مستحب دے ځکه حدیث کښې راغلی دی : «صَلاَةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلاَةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلاَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ».ترجمه : رسول الله ﷺ فرمائیلي دی چه زما پدے جومات کښې یو مونځ د زرو مونځونو نه غوره دے په نورو جوماتونو کښې سیوا د مسجد حرام نه، ځکه هغه کښې یو مونځ په یو لاکه دے، ددے مسجد دپاره په کال کښې څه خاص وخت مقرر نشته، او نه د حج حصه ده، هر وخت یو مؤمن د نبی کریم ﷺ د قبر زیارت کولے شی، او د هغه د دوه صحابه کرامو ابوبکر صدیق او عمر بن الخطاب رضوان الله علیهم اجمعین د قبرونو، او د نبی کریم ﷺ د حجرے مسحه کول یا خکلول یا طواف کول یا د دعاء په وخت کښې ورته مخ کول دا ټول جائز ندی. وبالله تعالی التوفیق.

دخوراک څښاک احکام

الله سبحانه وتعالی خپلو بندګانو ته د پاکو(طیب) شیزونو د خوراک حکم کړیدے او د پلیتو(خبیث) شیزونو نه ئے منع کړیدی، الله پاک فرمائی : [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُواْ لِلّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ] {البقرة:۱۷۲} ترجمه: اے ایمان والو ! خوراک کوئ د پاکو هغه شیزونو نه چه ما درکړیدی، او د الله تعالی شکر کوئ که چرته تاسو خاص د هغه بندګی کونکي یئ.

قاعده داده چه اصل په خوراکونو کښې (اباحت) حلال والے دے، د حرامو شیزونو بیان به کیږی، الله تعالی د مؤمنانو دپاره طیبات مباح کړے دے چه فائدے ترے واخلی، نو د الله تعالی نعمتونه د الله تعالی په نافرمانئ کښې استعمالول جائز ندی، الله تعالی خپلو بندګانو ته په خوراک څښاک کښې حرام واضح کړیدی، الله تعالی فرمائی : [وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلاَّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ] {الأنعام:۱۱۹} ترجمه: یقینا

الله په تفصيل سره بيان کړيدی تاسو ته هغه څه چه حرام ئے کړيدی په تاسو باندے مګر که تاسو ډير محتاجه شئ هغے ته. د کوم څيز چه تحريم نوی بيان شوے هغه به حلال وی.« **قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّٰهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا، وَنَهَى عَنْ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلا تَعْتَدُوهَا، وَغَفَلَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلا تَبْحَثُوا عَنْهَا**» رواه الطبراني.ترجمه : الله تعالي بعض کارونه فرض کړے دے نو هغه مه ضائع کوئ او د بعض څيز نه ئے منع کړے ده، د هغے خلاف ورزی مه کوئ، او بعض حدود او پولے ئے مقررکړی دی د هغے نه تجاوز مه کوئ، او بعض څيزونه ئے پريښودلي دی چه هير ترے ندي نو هغه مه لټوئ . د هغه څيزونو حرامول جائز ندی چه الله تعالی او رسول الله ﷺ نه وی حرام کړی.

قاعده : هر هغه طعام حلال دے چه صفا وی او بے ضرره وی، او هر هغه طعام جائز ندے چه ګنده وی، بدن دپاره نقصان وی، لکه مرداره، (چه بغير د شرعی

طریقے نه ترے ساه وخیژی، وینه بهیدونکے (د ذبح نه البته که رګونو او غوښه کښې وینه پاتے شی جائز ده) خنزیر، د نشے څیزونه، او چه د ګندګئ سره ګډوډ شوی وی، حرام دی ځکه چه نجس او نقصانی دی .جائز خوراکونه دوه قسمه دی : حیوانات او سبزیانی،

بیا حیوانات دوه قسمه دی :

اُوچه باندے اُوسیدونکی، او دریاب کښې ژوند کونکے، هر چه دریابی حیوانات دی نو هغه حلال دی تردے چه د دریاب مرداره هم حلاله ده، د ذبحی شرط پکښې نشته دے .د اُوچی اوسیدونکي حیوانات حلال دی مګر هغه انواع چه اسلام حرام کړے دے لکه :

۱=خنزیر

۲=کورنے خر

۳= د داړو والا حیوان چه ماتول کوی مګر ضبع (ګورکتۍ)جائز ده .

٤= په مارغانو کښې پنجو والا چه ماتول کوی څکه حدیث کښې راغلی دی : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: «**نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كُلِّ ذِى نَابٍ مِنَ السِّبَاعِ وَعَنْ كُلِّ ذِى مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ**» ، (رواه مسلم :١٩٣٤) ترجمه: عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرمائی: رسول الله ﷺ منع کړیده د خوراک د هر هغه درنده نه چه تیره غاښونه لری، او د هر هغه مارغه نه چه پنجے لری . ٥= هغه مارغان چه گندگی او مردارے خوری، لکه ټپوس، باخه، کارغه وغیره څکه د دوی خوراک گندگی ده، او هغه چه د انسان طبیعت ئے بد کنړی لکه مار، لړم، مږه، چنجی او نور حشرات وغیره .ددے نه علاوه مارغان او حیوانات حلال دی لکه آسونه، صحرانی خره، چرگان، هوسئ، خرگوش، شترمرغ وغیره وغیره، مگر صرف جلاله (گندگي خوړونکے حیوان) او دا هغه حیوان دے، چه اکثر خوراك د هغے گندگی وی، نو درے ورځو د بندولو نه پس چه پاک خوراک وکړی بیا جائزه دی .سبزیانو کښې د اُوږے او پیاز خوراک مکروه دے، او هر هغه سبزی چه ددے پشان

بد بوئی ولری او خاصکر جومات ته د حاضرئ په وخت کښې ترے ځان ساتل پکار دی .چرته یو انسان دومره محتاجه شی چه د هغه ژوند ته خطره وی نو دغه وخت کښې حرام څیزونه دومره خوړل جائز دی چه ژوند ئے بچ شی سیوا د زهرو نه .که یو سړے د میوو په باغ ورتیریږی او راغورځیدلے شوی، یا زمکے ته نزدے میوے چه نه د باغ نه ګیر چاپیره دیوال وی، او نه څوکیدار وی خوړل جائز دی، د ځان سره به وړی نه، او نه به ونے ته خیژی، او نه به ئے په کانړو باندے ولی او نه به د راغونډ شوو میوو نه اخلی مګر که سخت ضرورت وی

د ذبحے احکام

د اُوچے حیواناتو د ذبحے شرط دا دے چه د شریعت د اُصولو مطابق ذبحه کړے شی، د ذبحے طریقه داده چه د حیوان مرئ او د ساه اغستلو ناله په ښه طریقه سره پریکړے شی، که د مجبورئ په حالت کښې د

بدن د هر رګ نه وينه لاړه شي نو حلال دے، د شرعي ذبحے نه بغير د حيوان خوراک حرام دے .

د ذبحے شرطونه :

۱= ذبحه کونکے بايد مسلمان وی، عاقل وی، يا اهل کتاب وی، د ليونی، نشائی، او ماشوم (چه ښه او بد نه پيژنی) ذبحه جائز نده، او نه د کافر، مجوسی، بت پرست او قبر پرست د لاس ذبحه صحيح ده .

۲= د ذبحے آله بايد موجوده وی هر هغه آلے سره ذبحه کول جائز دی چه تيره طرف ئے وی پدے تيره طرف باندے د پريکيدلو د وجے نه وينه روانه شی، که د اُوسپنے وی، او که ګټه وغيره وی، مګر هډوکی، نوک او غاښ باندے ذبح کول جائز ندی .

۳=د مرئ پريکول يعنی د ساه اغستلو ناله او د خوراک څښاک ناله او د مرئ غټے رګونه پريکول . **حکمت** ددے ځائ په پريکولو کښې دادے چه دلته ټول رګونه راجمع شوی دی، يو خو وينه په ښے

طریقے سره وځي، نو غوښه ئے خوږه وی، او بل حیوان ته په ساه وتلو کښې آسانتیا وی .کچرته مجبوری وی، او حیوان په مرئ کښې ذبحه کول ممکن نه وی، مثلًا ښکار وغیره وي، نو د داسے حیوان ذبح صرف زخمی کول دی، که د بدن په هر ځائ کښې وی او هغه حیوانات لکه منخنقه (خفه کړے شوے وی) موقوذة (ټکولے شوے وی) متردےة، (د بره نه را غختلے شوے) نطیحة، (ښکر باندے وهلے شوے) او هغه چه درندګانو مات کړے وی، د داسے قسم حیوان خوړل جائز دی پدے شرط چه ساه (روح) پکښې موجود وی او ذبحه شي .

٤= د ذبحے په وخت کښې ذبح کونکے به بسم الله وائی، او تکبیر وئیل هم سنت دی .

د ذبحے کولو آداب

١-پسه چاړه باندے ذبحه کول مکروه دي .

٢- د حیوان په مخامخ چاړه تیره کول جائز ندی .

٣- قبلے ته د حیوان مخ کول غوره دی.

٤- د ذبحے په وخت کښې د حیوان څټ ماتول یا پریکول د روح د وتلو نه مخکښې مکروه دی .د غواګانو او ګډو بیزو په ذبح کښې سنت طریقه داده چه ګس اړخ باندے به څملولے شی او اوښ په اُولاړه باندے چه ګسه خپه ئے تړلے شوی وی .

ښکار :

د حاجت مطابق ښکار کول جائز دی، هسے د مشغولتیا او لوبو دپاره مکروه دی،د ښکار د لګیدلو نه پس دوه حالتونه دی :

١- یو حالت چه ژوندے په لاس راشی نو ذبحه کولے به شی .

٢-کچرته مړ وی او یا په آخری ساګانو کښې لاس له راشی نو بغیر د ذبحے نه هم جائز دے .د ښکار کونکي دپاره هغه شرطونه دی کوم چه د ذبحه کونکي دی، لکه عاقل، مسلمان او یا کتابی به وی، د

مسلمان دپاره د لیونی، مجوسی، مشرک او کافر ښکار جائز ندے .آله د ذبحے باید تیره وی چه وینه په آسانئ سره وبهیوی، د هډوکی او د نوکانو نه به نوی جوړه شوی، یعنی ټول انواع د هډوکو به نوی، او حیوان به د تیره والی د وجے نه پریکوی، نه د دروند والی د وجے نه، او هرچه ښکاری سپے .یا ښکاری مارغه زخمی کړی وی د هغے خوراک هم جائز دے چه کله مُعلم (تعلیم ورکړے شوے وی) یعنی د ښکار ښودنه ورته شوی وی .

<u>د ښکاری حیوان تعلیم</u> : کله چه مالک ئے ښکار پسے لیږی نو ځی، او ښکار د مالک دپاره نیسی، تر څو چه مالک ورله راشی، نه د خپل ځان دپاره.که یو ښکاری د ښکار په نیت آله ویشتلے نوی بلکه په خطاء سره د لاس نه ګوزار شی، او حیوان وربانددے مړ شی، نو دغه حیوان حلال ندے ځکه چه نیت د ښکار ئے پکښې نوو کړے. دغه رنګه که ښکاری سپے پخپله ښکار پسے لاړ شی، دغه ښکار هم حلال ندے ځکه

چه مالک ندے لیږلے، او نه پکښې نیت د ښکار شته دے، کچرته ښکاری غشے ویشته یا ورباندے بل حیوان ولږیدو یا ټول یوځل باندے ولګیدل نو ددے خوراک جائز دے . د غشي ویشتو په وخت یا د ښکاری حیوان د لیږیدو په وخت کښې بسم الله، الله اکبر وئیل سنت دی، ګویا کښې دغه ښکار ئے په لاس باندے ذبحه کړو.

تنبیه :سپی ساتل حرام دی، لیکن رسول الله ﷺ د بعضو سپو د ساتلو اجازه ورکړے ده لکه ښکاری سپے، د فصل د حفاظت دپاره سپے، د خاروو د حفاظت دپاره سپے ساتل جائز دی .

د لباس (جامو) أحکام

اسلام د خائسته والی او د صفائی دین دے، مسلمانانو ته د صفائی او خائسته والی تعلیم ورکوی بلکه الله تعالی لباس ددے دپاره پیداکړیدے چه انسان ورباندے خپل ستر پرده وکړی، او خائسته ښکاره شی، د الله تعالی ارشاد مبارک دے : يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ] {الأعراف:٢٦} ترجمه: اے د آدم اولاد ! مونږ ستاسو دپاره لباس نازل کړیدے، چه ستاسو عورتونه پټوی، او خائسته والے درکوی، او د پرهیزګارئ لباس ډیر غوره دے، دا د الله تعالی د طرفنه نښے دی چه خلق ترے نصیحت واخلی .لباس کښې أصول دادی چه هر قسمه لباس اچول جائز دی مګر د کوم لباس نه چه شریعت منع کړی وی د هغے استعمال حرام دے لکه

١-دومره تنګے او نرئ جامے چه د انسان عورت او د بدن هر اندام پکښې ښکاری .

۲-د کافرانو او د بدکرداره خلقو سره په لباس کښې مشابهت کول.

۳-یا لباس کښې د قیمت او مقدار په لحاظ سره فضول خرچی یا تکبر کول.

٤- د سړو دپاره ریخم او سره زر (سونا) حرام دی، البته د ښځو دپاره جائز دی.

د علی رضی الله عنه نه روایت دے :**يَقُولُ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ « إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي»** سنن ابی داود (٤٠٧٨) ترجمه: نبی کریم ﷺ ښی لاس کښې ریخم او چپ لاس کښې سره زر واخستل، او وے فرمائیل چه دا دوه څیزونه زما د امت یه نارینو باندے حرام دی، البته د سپین زر استعمالول اچول جائز دی. کوم لباس کښې چه د ساه لرونکي څیز تصویر وی د هغے اغوستل د مسلمان دپاره حرام دی، که جامه کښې د انسان یا حیوان تصویر وی او که زیوراتو کښې وی د هغے اغوستل حرام دی.**عَنْ عَائِشَةَ ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ ، رَضِيَ**

اللَّهُ عَنْهَا ، أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا اشْتَرَتْ نُمْرُقَةً فِيهَا تَصَاوِيرُ فَلَمَّا رَآهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْهُ فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَتُوبُ إِلَى اللهِ وَإِلَى رَسُولِهِ ﷺ مَاذَا أَذْنَبْتُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا بَالُ هَذِهِ النُّمْرُقَةِ قُلْتُ اشْتَرَيْتُهَا لَكَ لِتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوَسَّدَهَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّوَرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعَذَّبُونَ فَيُقَالُ لَهُمْ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ وَقَالَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الصُّوَرُ لاَ تَدْخُلُهُ الْمَلاَئِكَةُ». رواه البخاري ومسلم .ترجمه:عائشه رضى الله عنها فرمائيلي دی چه ما يوه تکيه واخستله چه په هغے کښې تصويران جوړ شوی وو، کله چه د نبی کريم ﷺ نظر مبارک ورباندے ولګيدو نو دروازه کښې اودريدو، دننه راداخل نشو، عائشه رضى الله عنها فرمائي چه ما د نبی کريم ﷺ په مخ مبارک کښې نفرت محسوس کړو، ما ووئيل : زه الله تعالى ته توبه اُوباسم او د الله د رسول ﷺ حکم ته ځان تسليموم، ما نه څه ګناه شوے ده، رسول الله ﷺ وفرمائيل:څه وجه ده دے تکيه لره، ما ووئيل چه دا ما ستا دپاره اخستلے ده چه ته ورته ډډه لګوے او

آرام وربانده کوي، رسول اللهﷺ وفرمائیل:دده تصویرانو جوړونکو ته قیامت کښې عذاب ورکولے شي، او ورته به ووئیلے شي چه ژوندی کړئ هغه څوک چه تاسو جوړ کړے دے، بیا ئے وفرمائیل چه ملائک هغه کور ته نه داخلیږی چه هغے کښې تصویران وی .

۵- د پړکو (ګیټو) نه پرتوګ یا لنګ ښکته کول سړو باندے حرام دی، د ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دے چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :«مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الإِزَارِ فَفِي النَّارِ» ترجمه:هغه جامه چه دګیټونه (پړکونه) لاندے وی هغه به په اُور کښې وی .د ګیټو (پړکو) نه جامه ښکته کول حرام دی،که قمیص وی که پرتوګ وی، که لنګ وغیره وی، دا حکم صرف د تکبر والو دپاره ندے بلکه د متکبر سزا نوره هم سخته وی، په حدیث د عبد الله بن عمر رضی الله عنه کښې راغلی دی :قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاَءَ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ» متفق عليه. ترجمه:چا چه خپله جامه د تكبر د وجے نه زمكه باندے راښكله الله تعالى به د قيامت په ورځ ورته د رحمت نظر ونكړى .او ښځه باندے اُوږدے جامے جوړول فرض دى چه ټول بدن ئے پكښې پټ وى.

٦-دومره باريكے او تنكے جامے چه عورت او اندامونه پكښې ښكارى سړو او ښځو دپاره جائز ندى.

٧- سړو دپاره د ښځو مشابهت كول او ښځو له د سړو مشابهت كول حرام دى . عبد الله بن عباس رضى الله عنهما فرمائى : **«لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ»** رواه البخارى. ترجمه:رسول الله ﷺ هغه سړو باندے لعنت وئيلے دے چه ښځو سره ځان يوشان كوى، او هغه ښځو باندے چه د سړو سره ځان يوشان كوى . د كافرانو سره په لباس كښې مشابهت حرام دے چه مسلمان هغه جامه واچوى چه د كافرانو دپاره خاص وى .عبد الله بن عمرو رضى الله عنه فرمائى : چه رسول الله ﷺ

ما باندے دوه زعفراني رنګے جامے ولیدلے، وے فرمائیل : «إِنَّ هَذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلاَ تَلْبَسْهَا» مسلم: ۲۰۷۷. ترجمه: دا د کافرانو لباس دے، دا مه اچوه .

د لباس آداب

۱- مسلمان لره پکار دی چه نوے جامے اچوی نو دعاء دِے ووائی، په حدیث د ابو سعید خدري رضی الله عنه کښې راځی : « **اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ** ». (ابوداود :٤٠٢٠) ترجمه: اے الله ! ستا دپاره ټول صفتونه دی تا راته دا جامے واچولے، زه ستانه ددے خير غواړم او د هغه څه خير چه دا ورله جوړے شویدی او ددے د شر نه په تا پورے پناه غواړم، او د هغه څه د شر نه چه دا ورله پیدا شوی وي . ۲-جامه اول ښی اندامونو ته اچول پکار دی، په حدیث د عائشه رضی الله عنها کښې راغلی دی : «**كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُحِبُّ التَّيَمُّنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي طُهُورِهِ وَتَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ**».(متفق علیه). ترجمه: نبي کریم ﷺ په ټولو

کارونو کښې چه څومره به ترے کيدے شوه ښى طرف خوښولو، په اودس کولو کښې، په سر ږمنز کولو کښې، او په پيزار اچولو کښې به شروع د ښئ خپے نه کوله، او ويستلو کښې به شروع د ګسے خپے نه کوله. ابو هريره رضى الله عنه فرمائى چه رسول الله ﷺ فرمائيلى دى : «إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُمْنَى وَإِذَا خَلَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ وَلْيُنْعِلْهُمَا جَمِيعًا أَوْ لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيعًا» . صحيح مسلم. ترجمه: تاسو کي چه څوک پيزار اچوى نو شروع دِے د ښئ خپے نه کوى، او چه اُوباسى نو د ګسے خپے نه دِےشروع کوى، او يا دِے دواړو خپو ته واچوى، او دواړو خپو نه دِے اُوباسى .په يو پيزار کښي د تللونه په حديث کښې منع راغلے ده چه يوه خپه کښي پيزار وى او بله کښې نه وى .

۳-هر مسلمان باندے لازم دى چه د بدن او د جامے د صفائى خاص خيال وساتى ځکه دا د خائسته منظر بنياد دے، اسلام صفائى طرفته ترغيب ورکړيدے او د بدن او جامے د صفائى حکم ئے هم ورکړيدے .

٤- جامو کښې غوره رنګ سپین دے، عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرمائی چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : **الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ.** ترجمه: سپینے جامے اچوئ ځکه چه دا ستاسو غوره جامے دی، او پدے کښې خپل مړی دفن کوئ . پدے خبره ځان پوهه کول پکار دی چه سپین رنګ صرف افضل دے، نور هر قسمه رنګونه جائز دی .

٥- په جائزو لباسونو کښې د زیاتی او اسراف نه ځان ساتل پکار دی، الله تعالی فرمائیلی دی : **[وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا]** {الفرقان:٦٧} ترجمه: مومنان هغه خلق دي چه کله خرچه کوی نو نه زیاتے کوی، او نه کنجوسی کوی، بلکه ددے په مینځ کښې وی او نبی کریم ﷺ فرمائي : «**كُلُوا وَاشْرَبُوا وَالْبَسُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ ، وَلاَ مَخِيلَةٍ**». (رواه البخاري). **ترجمه:** خورئ او څښئ او صدقه کوئ په غیر د اسراف او بغیر د تکبر کولو نه.

د نکاح مسائل

د نکاح شرطونه :

۱= د خاوند او د ښځې رضا شرط ده،او دا جائز ندی چه په بالغ او عاقل انسان باندې په نکاح کولوکښې زور وکړې شی، او نه بالغه عاقله ښځه باندې د هغه چا په باره کښې چه نکاح کول ورسره نه غواړی ځکه د ښځې د رضا نه بغیر نکاح کول اسلام منع کړیده، که یوه ښځه د یو سړی سره د نکاح کولو نه انکار وکړی، په هغې باندې به زور نشی کیدلے دا حق پلار ته هم نشته .

۲= ولی : یعنی د ښځې سرپرست نه بغیر نکاح نه کیږی، رسول الله ﷺ فرمائیلی دی :(لاَ نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ) (ابوداود) ترجمه: د سرپرست نه بغیر نکاح صحیح نه ده .که یوې ښځې په خپله ځان په نکاح ورکړو او که بل چا له ئے اختیار ورکړے وی نو نکاح ئے فاسده ده، او کافر سړے د مسلمان د ښځې ولی نشی جوړیدلے، د چا چه ولی نوی حاکم د وخت به هغه

په نکاح ورکوی.ولی (سرپرست) به څوک وی ؟ :هر عقلمند، بالغ، مسلمان سړے به ولي وي چه د ښځے نزدے رشته دار وی په لاندے ډول سره :پلار یا د پلار د طرفنه منتخب شوے سړے، بیا نیکه د پلار د طرفنه، که دا نه وي بیا د هغه پلار چه څوک موجود وی .بیا ځوی د ښځے، بیا نواسے او دغسے لاندے ورپسے ورځه. بیا سکه ورور، بیا رور د پلار د طرفنه، بیا د سکه ورور ځامن (وریرونه) بیا د پلار شریکي ورور ځامن، پدے اصولو باندے څومره چه نزدے رشته دار وی هغه به د ولایت حقدار وی،ددے نه پس سره تره، بیا پلار شریکي تره، او بیا د هغوی اولاد څومره چه نزدے وی هغومره به حقدار وی، ددے نه پس د پلار تره بیا د هغه اولاد، بیا د نیکه تره بیا د هغه اولاد. د ولی دپاره ضروری دی چه د نکاح کولو نه مخکښې د ښځے نه تپوس وکړی،د ښځے دپاره د ولی مقررولو کښې حکمت دا دے چه د زنا لارے بندے شی ځکه دا ګرانه نده چه زنا کار سړے ښځے ته ووائی چه ځان د دومره روپو په عوض کښې په

نکاح راکړه، او پدے باندے دوه کسان د خپلو ملګرو نه یا د نورو خلقو نه ګواه کړی، زنا ته به لاره کولاوه نه شی .

۳-ګواهان : په نکاح کښې دوه یا د دوو نه زیات ګواهان چه نیک سیرت والا وی لازم دی، ګواهان باید د غټو ګناهونو نه ځان بچ کوی، یعنی زنا، شراب وغیره ګناهونو کښې ملوث نوی

د نکاح طریقه دا ده :

هغه هلک چه نکاح کوی یا د هغه نائب به د جینئ ولی (سرپرست) ته ووائی، دا فلانکئ نومے جینئ تا په دومره مهر سره فلانی هلک ته په نکاح شرعی سره ورکړیده ؟، په جواب کښې به ولی وائی : ما دا فلانئ خپله لور یا خور یا چه زه ئے سرپرستی کوم (د جینی نوم به ذکر کړی) دے هلک له په دومره مهر سره په نکاح شرعی سره ورکړیده، هغه به ووائی ما قبوله کړی ده . او د خاوند د طرف نه هم بل څوك وکالت کولے شي.

٤- مهر مقررول : په مهر کښې بهتره داده چه معمولی مقدار مقرر شی، مهر به په عقد نکاح کښې ذکر کیدلے شی، مهر چه نکاح کولو سره ادا شی غوره ده، لیکن څه وخت پورے روستو کولے هم شی، کچرته خاوند خپلے ښځے لره د کور والی (جماع) نه مخکښې طلاق ورکړو نو ښځه د نیم مهر حقداره ده، او که د نکاح نه روستو او کوروالی (جماع) نه مخکښې خاوند وفات شو نو ښځه د خاوند د میراث حقداره ده، او پوره مقرر شوے مهر به هم د خاوند د مال نه اخلی، ګویا که مهر خاوند باندے قرض دے، د هغه د میراث نه به اخستلے شی.

- د نکاح حقونه :

١ .د ضرورت مطابق خرچه :

خاوند باندے د ښځے د خوراک، څښاک او جامو او د اُوسیدو خرچه لازم ده، که پدے کښې خاوند بخل کوی نو ګناهګار دے، د ښځے دا حق شته چه د خاوند د مال نه د خپل ضرورت مطابق د اجازت نه

بغير اخستلے شی، د خاوند په ذمه وارئ کښې قرض هم اخستلے شی، مثلا د بازار نه په قرض سودا اخلی چه خاوند به مے ادا کړی خاوند باندے بیا ادا کول لازم دی .

٦-ولیمه : (د واده ډوډئ ورکول)، یعنی د واده ورځو کښې طعام تیارول او خپل خپلوان او دوستانو لره دعوت ورکول، نبی کریم ﷺ ډیرے ولیمے کړے وے او ددے حکم ئے هم ورکړیدے، ولیمه ددے وجے نه سنت طریقه ده .

٦-وراثت : یو مسلمان سړی چه دمسلمانے ښځے سره صحیح نکاح وکړی دوی د یو بل وارثان شول الله تعالی فرمائی :[وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّهُنَّ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُم مِّن بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ] النساء: ١٢}

ترجمه: ستاسو ښځے چه مړے شي او مال ترے پاتے شي ستاسو دپاره پکښې نيمه حصه ده چه اولاد ئے نه وي او كه اولاد ترے پاتے شوی وی، بيا ستاسو دپاره څلورمه حصه د ټول مال ده، د وصيت پوره كولو او د قرض ادا كولو نه پس، او كوم مال چه تاسو د مرګ نه پس پريږدئ نو د ښځو پکښې څلورمه حصه ده، كه اولاد مو نه وی، او كه اولاد درنه پاتے شوی وی نو د ښځو دپاره په ټول مال كښې اتمه حصه ده، د وصيت د پوره كولو نه پس چه تاسو كړے وی او د قرض د ادا كولو نه پس . (النساء : ۱۲)داخبره يادول پكار دی چه د ښځے د ميراث دپاره صرف شرعي نكاح كافي ده، كه نزديكت (جماع) شوی وی او كه نوی شوی .

د نكاح سنت طريقے او آداب :

۱-د نكاح اعلان كول : ځكه د بنده په كوټه كښې پټه نكاح نه كيږی، په اعلان سره د زنا او نكاح فرق كيږی، د واده جوړے (هلك يا جينۍ) ته دعاء

وئیل هم سنت دی : «بَارَكَ اللّٰہُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ». سنن ابي داود.ترجمه : الله پاک دِے دا نکاح ستا دپاره برکتی کړی، او تادِے هم برکتی کړی، او تاسو دواړه دِے الله په خیر او سلامتیا سره یوځائ کړی.

٢-د خپلے ښځے سره د کوروالی په وخت کښې دا دعاء لوستل پکار دی . بِسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَارَزَقْتَنَا،رواه البخاری .ترجمه: بسم الله، اے الله ! مونږه د شیطان نه لرے وساته او زمونږه اولاد هم د شیطان نه لرے وساته .

٣-ښځه او خاوند باندے حرام دی چه د خپل مینځې راز خبرے بل چاته بیان کړی .

٤- د حیض یا نفاس په حالت کښې (اګرکه وینه بنده شوی وی خو چه غسل ئے لا نوی کړی) سړی له د ښځے سره کوروالے کول حرام دی.

٥- خاوند باندے حرام دی چه د ښځے سره په شا طرف (دډکو بولوځای) کښې جماع وکړی ځکه اسلام دا حرام کړے دے.

٦-خاوند باندے لازم دی چه د جماع (کوروالی) په وخت کښې د ښځے پوره حق ادا کړی، کچرته د حمل نه د بچ کیدو دپاره نطفه بهار غورځوی نو د ښځے رضا پکښې شرط ده او دا کار هم د ضرورت نه بغیر نه دے پکار.

د غوره ښځے صفات:

واده خلق ددے دپاره کوي چه د واده نه پس ښځه د خاوند دپاره د آرام او سکون سبب وګرځی، ددے وجے نه پاکدامنه معاشره او نیك خاندان جوړیږی، کچرته ښځه ښکاره او پټه د حسن مالکه وی دا لوی نعمت دی، ښکاره حسن دا دے چه ظاهری اندامونو باندے برابره وی، او پټ حسن نه مراد دینداری او خائسته اخلاق دی، لیکن اهم شے دینداري ده او په حدیث کښې دیندارے زنانه طرفته ترغیب ورکړے

شوے دے، او دغه رنګه ښځے لره هم پکار دي چه د نيک عمله او متقي خاوند انتخاب وکړی .

هغه زنانه چه هغوی سره نکاح کول حرام دي :

داسے ښځے دوه قسمه دي :

١-هغه چه نکاح ورسره هميشه دپاره حرامه ده .

٢- او بعض هغه چه نکاح ورسره څه وخت پورے حرامه ده .هغه ښځے چه هميشه دپاره حرامے دي هغه په درے قسمه دي :

١- د نسب د وجے نه حرامے ښځے :

دا اُووه قسمه ښځے دي، قرآن کريم کښې ذکر دي :

[حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُواْ دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ إَلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا] {النساء: ۲۳} ترجمه:حرام كړے شوے دے پتاسو بانـدے(نكاح)دميندو ستاسو او لونړه ستاسو او خويندو ستاسو او تروريانـے ستاسو او ماشې ګاني ستاسو او رويرے او خورزے اږ ميندے ستاسو هغه چه پئے دركړي وي تاسوته او خوندي ستاسو د پئے وركولو د وجے نه او ميندے د ښځو ستاسو (خواخے)او پر كتے ستاسو هغه چه په پالنه ستاسو كښې دي د ښځو ستاسو نه هغه چه يوځائے شوي يئ تاسو د هغوي سره پس كه نوےيوځائے شوي دهغوي سره پس نشته ګناه پتاسو باندےاو ښځے د ځامنو ستاسو (ننګورانے) هغه ځامن چه پيداوي ستاسو د شاګانونه او جمعكول د دؤو خويندو مګر هغه چه مخكښے تير شوي دي يقينا الله تعالى دےبخنه كؤنكے رحم كونكے

۱- میندے : ددے نه مراد خپله مور ده، د مور او پلار د طرفنه نیاګانے هم پکښې داخلې دی څومره چه بره نسب رسیږی.

۲-لونړه : سکه لور یا نواسے د لور یا د ځوی د طرفنه بیا د هغوی لونړه څومره چه خکته نسب ورځی.

۳-خویندے : سکه خور او د پلار د طرفنه خور او د مور د طرفنه خور ټولو خویندو سره نکاح حرامه ده.

٤-تروریانی : (ترور د پلار خور ته وائی) د سړی خپلے تروریانے او د پلار تروریانے او د نیکه تروریانے، دغه رنګه د مور تروریانے او د نیا تروریانے.

٥-ماشیګانے-(ماشی د مور خور ته وائی) پدے کښې د سړی خپلے ماشیګانے او دپلار ماشیګانے، او دغه رنګه د نیکه ماشیګانے، د مور ماشیګانے او د نیا ماشیګانے.

٦-وریرے (د ورور لونړه) د سکه ورور لونړه، د پلار د طرفنه د ورور لونړه، د مور د طرفنه د ورور لونړه، د

هغوی د ځامنو لونړه، یا د لوریانو لونړه، څومره چه خکته نسب رسیږی .

٥-خورزے (د خور لونړه) سکه خور نه پیدا وی او که د ناسکه خور نه پیدا وی ټولے حرامے دی، او د هغوی اولاد څومره چه نسب رسیږی .

د رضاعت (پیؤ/ سینه رودلو) د وجه نه حرام والے د رشتو :د نسب د وجے نه چه کومے رشتے حرامے وی هغه رشتے د تئے رودو د وجے نه هم حرامیږی، حدیث کښې راغلی دی : **يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ**، » بخاري ومسلم :١٤٤٧ ٢٦٤٥).ترجمه: حرامیږی د تئے رودو د وجے نه هغه رشتے چه د نسب د وجے نه حرامیږی .

د رضاعت (تئے د خوړلو) شرطونه چه حرمت وربانده ثابتیږی :١- پنځه ځل د تئے خوړل، حدیث کښې راغلی دی : که مثلاً یو ماشوم څلور ځل د چا تئے خوړلے وی هغه ئے رضاعی مور نشی ګرځیدلے .

۲- دویم شرط دادے چه ماشوم د طفولیت (وړوکوالي) په وخت کښې شوده خوړلے وی، د طفولیت موده دوه کاله ده چه پدے موده کښې ئے پنځه کرته سینه خوړلی وی، کچرته دوه یا درے کرته په زمانه د طفولیت کښې خوړلے وی، او باقی روستو د طفولیت د زمانے نه خوړلی وی، نو بیا هم حرمت نه ثابتیږی . کله چه د رضاعت شرطونه پوره شی نو دا ماشوم ددے ښځے بچے وګرځیدو، ددے ښځے ټول اولاد ئے رونړه او خویندے شول، ددے ښځے خاوند (چه د هغه په سبب په سینو د ښځه کي شوده پیدا شوی دی) ددے ماشوم رضاعی پلار دے، نو دده ټول اولاد که ددے ښځے نه وی او که د بلے ښځے نه دی په دے ماشوم باندے حرام دی، داخبره ضروری ده چه ددے ماشوم څومره رشته دار دی، د اولادو نه علاوه درضاعت د رشتے سره ئے څه تعلق نشته دے .

د مصاهرت (سخرګنئ) د وجه نه د رشتو حرمت :

۱-د پلارانو ښځے او د نیکونو ښځے، دوي چه نفس نکاح شرعی ورسره وکړه نو په اولادو باندے د هغه زنانو حرمت ثابت شو، او دغه رنګه د هغوي د اولادو په اولادو باندے هم د دوي حرمت ثابت شو ځومره چه خکته نسب رسیږی .

۲-اینګور (د ځوی ښځه) چه شرعی نکاح د ښځے سره وشی نو د هلک په پلار او نیکه او ځومره چه بره نسب وی دا ښځه حرامه شی که جماع (نزدیکت) شوے وی او که نه .

۳- د ښځے سره نکاح کولو باندے د هغے مور سره او نیا سره که نیاګانے د مور د طرفنه وی او که د پلار د طرفنه وی، نکاح کول د دغه هلک ورسره حرامه ده .

٤-د کومے ښځے سره چه نکاح وشی د هغے لونړه د بل خاوند نه او د لونړو اولاد ځومره چه نسب رسیږی پدے خاوند حرامے دی په شرط د کوروالی (جماع)

باندے، کچرته د کوروالی نه مخکښې د ښځے خاوند مینځ کښې جداوالے راشي نو د هغے د اولادو حرمت نه ثابتیږی .

موقتي (یعني د خاص وخت پورے) حرامے رشتے :

۱- د ښځے خور(خینه)، ترور یعنی د ښځے د پلار خور او ماخې، یعنی د ښځے د مور خور دوی تمامو سره نکاح تر هغه وخت پورے حرامه ده چه تر څو د ښځے اوخاوند مینځ کښې جداوالے نوی راغلے په طلاق سره، او یا په وفات سره چه عدت ئے پوره شي .

۲- هغه ښځه چه د بل چا په عدت کښې وی، یعنی طلاقه شوی وی یا خاوند ئے وفات شوے وی، یا د خلع، یا د نکاح د فسخ (ختمولو) د وجه نه عدت تیروی، د هغه خِطبه کول (غوښتل/جرګه کول) هم د عدت په دوران کښې جائز ندي او نکاح کول ورسره هم جائز ندی .

د حج يا دعمرے دپاره احرام تړونکې زنانه چه د احرام نه په صحيح طور باندے نه وی وتلی د هغې سره نکاح کول، او د نکاح دپاره خِطبه کول حرام دی .

طلاق احکام

طلاق په اصل کښې مکروه دی، ليکن د ضرورت مطابق جائز کيږی، کله چه د ښځے او خاوند يوځائ ژوند تيرول ګران شی نو د الله د طرفنه مهربانی ده چه د طلاق په صورت کښې د يو بل نه جدا کيدلے شی، ليکن خاوند لره د څو خبرو لحاظ ساتل پکار دی :

١- د حيض په حالت کښې طلاق ورکول حرام دی، ګناه کبيره ده، چا چه داکار وکړو د الله تعالی او د رسول الله ﷺ مخالفت ئے وکړو بيا خاوند باندے لازم ده چه ښځے ته به رجوع (د جماع په صورت کښې) کوی، او د طهر (پاکوالی) پورے به ئے د ښځے پښان ساتی چه کله پاکه شی، بيا به طلاق ورکړی، کچرته د طلاقو کلکه اراده ئے کړی وی، نو غوره داده چه د

غه طهر کښې ورته صبر وکړی او بل طهر کښې ورله طلاق ورکړی.

۲- هغه طهر(پاکوالے) چه نزدیکت ئے پکښې کړے وی هغے کښې به طلاق نه ورکوی بلکه بل طهر ته به صبر کوی خو کچرته د زنانه په خیټه حمل ښکاره شوے وی بیا جائز دی.

د طلاق د وجے نه پیدا شوی مسائل اواحکام:

هرکله چه طلاق جدائی ده، ددے جدائی د وجے نه مختلف مسائل پیدا کیږی چه د هغے تفصیل دادے:

۱-د <u>عدت تیرول</u>: که خاوند د ښځے سره نزدیکت (جماع) کړی وی، یا ورسره خلوتِ صحیحه (پوره ځانله والے) کړے وی، نو ښځه باندے د طلاق نه پس عدت تیرول واجب دی، کچرته د نزدیکت (جماع) نه او د خلوتِ صحیحه نه مخکښې جدائی راغله، بیا ورباندے عدت نشته دے، عدت دیته وائی

۲-که د ښځے حیض راتللو نو درے حیضونه پورے به عدت تیروی .

۳-که حیض ئے نه راځی بیا به عدت درے میاشتے تیروی .

٤- که ښځه حامله وي (یعني خیټه باندے ماشوم وی) نو عدت به وضع د حمل (پیدائش د بچی) وی .

شریعت کښې د عدت حکمتونه :

خاوند ته مهلت ورکوی چه سوچ وکړه او خپلے ښځے ته رجوع (واپسی) وکړه، او ددے خبرے یقین هم وشی چه د ښځے په خیټه حمل شته او که نشته .

٥-کچرته ددے طلاق نه مخکښې دوه طلاق ښځے لره ورکړی وی، نو ښځه په خاوند باندے حرامه ده، تفصیل ددے مسئلے دادے چه خاوند یو طلاق ورکړی بیا ورته رجوع وکړی بیا څه وخت پس ورله دویم طلاق ورکړی بیا ورته رجوع وکړی، په دریم ځل طلاق سره دا ښځه په خاوند حرامه شوله بیا نفس

نکاح باندے هم نه جائز کیږی تر څو چه د بل خاوند سره ئے پخپله خوخه سره نکاح نوی کړی، او هغه ورله پخپله خوخه طلاق ورکړی بیا به اولنی خاوند دپاره ورسره نکاح که وغواړی جائز ده .
پدے دویمه نکاح کي به دا غرض نه وي چه ښځه اول خاوند دپاره حلالوي چه دیته حلاله وائي، دا بیا خکاره زنا حسابیږی چه د الله نبي صلي الله علیه وسلم پداسے حلالونکي سړي او حلال کړے شوي سړي باندے لعنت وئیلے دے .

خُلع (ځان خلاصے) :

د خلع مقصد دادے چه ښځه د خپل خاوند نه په څه وجه جدا کیدل غواړی نو هغه له مال ورکړی، او ځان ترے خلاص کړی کچرته خاوند هم د ښځے نه نفرت کوی، او د طلاق اراده لری، بیا د ښځے نه مال اخستل جائز ندی، خاوند به صبر وکړی یا به طلاق ورکړی .د ښځے دپاره هم ضروری ده چه معمولی خبرو باندے طلاق ونه غواړی، کچرته داسے حالات

جوړشی چه ژوند تیرول ګران وی، نو خاوند دپاره هم جائز ندی چه ښځه تنګوی دے دپاره چه خلع وغواړی، او د خاوند دپاره د مهر نه زیات مال اخستل هم جائز ندی .

د نکاح د ختمولو او د باقی پریښودلو اختیار :

د معقول سبب د وجے نه خاوند او ښځے دواړو دپاره حق شته چه نکاح باقی پریږدی او یا ئے ختمه کړی .

مثلا ښځه په خاوند کښې یا خاوند په ښځه کښې مرض یا بل بدنی عیب چه د نکاح په وخت کښې نوی بیان شوے هر یو د نکاح د فسخ اختیار لری .

۱- که ښځه او خاوند کښې یو تن لیونے شی، یا داسے مریض شی چه د نکاح حق نشی ادا کولے یا ددے پشان نور صورتونه نو بل جانب لره د نکاح د فسخے اختیار حاصل دے، که فسخه د نکاح د نزیکت (جماع) نه مخکښې وی بیا خاوند ورکړے شوے مهر اخستلے شی

۲- مقرر شوے مهر که خاوند د هغے د ادا کولو طاقت نه لری نو ښځه د نزدیکت (جماع) نه مخکښې نکاح فسخه کولے شی، د نزدیکت نه پس ئے بیا دا حق نشته دے.

۳-که خاوند د ښځے د خوراک څښاک د خرچے طاقت نه لری نو د انتظار نه پس ښځه د عدالت په واسطه نکاح فسخه کولے شی .یا خاوند ورک شی، څه معلومات ئے نوی، او د ښځے د خرچے دپاره ئے څه مال هم نوی پریخے او ښځے سره خپل هم دومره مال نشته چه خرچه ورباندے وکړی، او نه ورله څوک قرض ورکوی، نو د داسے مجبورئ په حالت کښې ښځه د عدالت په واسطه نکاح فسخه کولے شی

د غیر مسلم سره نکاح :

مسلمان باندے د کافرے ښځے سره نکاح _چه کتابیه نوی_ حرامه ده، او مسلمانے ښځے دپاره د هر کافر سره کتابی وی او که غیر کتابی وی، نکاح کول جائز ندي، که ښځه د خاوند نه مخکښ اسلام قبول

کړي، بیا د خاوند نزدیکت (جماع) ورسره جائز نده ترڅو چه خاوند اسلام نوی قبول کړے.

د غیرمسلم سره د نکاح دپاره بعض احکام:

۱ کافر ښځه او خاوند یوځای اسلام قبول کړي نو د دوی نکاح به پخپل حال باقي وي، که بل شرعي مانع نوی لکه دا ښځه په دے سړي حرامه وي بیا به جدا والے کیدلے شي.

۲- د کتابیّه ښځے خاوند چه اسلام قبول کړي، نکاح ئے په خپل حال صحیح ده.

۳-کافران د کتابیانو نه بغیر چه ښځه او خاوند کښې یو تن مسلمان شي مخکښې د نزدیکت (جماع) نه نو نکاح ئے باطله ده.

٤-که ښځه اسلام قبول کړي مخکښې د نزدیکت (جماع) نه، خاوند ئے کتابي وي او که غیر کتابي نو نکاح به فسخه کولے شي ځکه د مسلمانے ښځے د کافر سره نکاح نه کیږي. ٥-که د نزدیکت (جماع) نه پس ښځه مسلمانه شوله نو عدت پورے به ښځه

صبر کوی، که خاوند ئے مسلمان نشو نو د عدت د ختمیدو سره نکاح ختمه شوله، دا مسلمانه ښځه په خپله خوښه د بل چا سره نکاح کولے شی، او یا دِے د خاوند د اسلام قبلولو پورے انتظار وکړی، البته دے د انتظار موده کښې د ښځے هیڅ حق په خاوند باندے نشته، او نه د خاوند څه حق په ښځه باندے شته، که اسلام ئے قبول کړو نو د هغه ښځه ده، د نکاح تجدید ته څه ضرورت نشته دے، اګر که ښځے د خاوند ډیر کالونه انتظار کړے وی، دا حکم د کتابی او غیر کتابی دواړو دپاره دے.

٦-که ښځه د نزدیکت (جماع) نه مخکښې مرتده شی (والعیاذ بالله) نو نکاح ئے فسخه شوله، او مهر به هم نشی ورکیدلے، کچرته خاوند (والعیاذبالله) مرتد شی نو نکاح فسخه شوله، او نیم مهر به ورکوی، او که د مرتد والی نه پس ښځه یا خاوند مسلمان شی نو زړه نکاح به ئے په خپل حال وی، چه طلاق وغیره نوی واقع شوے.

کتابیه ښځې سره د نکاح نقصانات :

الله سبحانه وتعالی د اهل کتابو ښځو سره نکاح حلاله کړه ددے مقصد دپاره چه د اخلاقو اصلاح وشی، معاشره د غلطو کارونو نه پاکه شی، د شرمګاه حفاظت وشی، په معاشره کښې اسلامی قوانین نافذ کړیشی، او داسے امت پیدا شی چه په اشهدان لا اله الا الله محمد رسول الله باندے قائم وی، دا عظیم مقصدونه هغه وخت کښې حاصلیږی چه نیک عمله ښځے سره نکاح وشی چه دینداره وی، د شرافت او خائسته اخلاقو مالکه وی،

د مسلمان سړی د کتابیه ښځے سره د نکاح کولو اثرات دادی :

۱-کورنے ژوند : ورکوټی خاندان کښې که خاوند د مضبوط مزاج والا وی نو په ښځه باندے اثر کوی، غالبًا ښځه به مسلمانه شی، لیکن کله کله د ښځے اثر ډیر وی په خاوند باندے بیا چه کوم کارونه د ښځے د عقیدے موافق وی هغه دا خاوند باندے

کوی مثلا شراب څښکل، د خنزير غوښه خوړل، آزادے دوستانے کول وغيره، ددے نتيجه دا شی چه د مسلمانانو خاندانو نه تس نس شی، د اولادو تربيت په ناروا کارونو باندے وشی، او کله کله ضدی ښځه خپل بچی د ځان سره د خپل مذهب د عبادت ځايونو ته بوځی راولی ترڈے چه ماشومان د هغوی د عبادت سره عادی شی، عربي ژبه کښې مشهور متل دے من شب علي شيئ شاب عليه. (څوك چه په څه کښې لوی شی نو د هغے سره به بوډا کيږی) .

اسلامي معاشره باندے اثرات :

اسلامی معاشره کښې د اهل کتابو ښځو ډير والے خطرناک دے، دا ښځے په امت اسلامی کښې خپل باطل نظريات خوروی، د خپلو غلطو عادتونو د وجے نه به معاشره برباده کړی، مثلًا د پردے خيال به نه ساتی، لباس به د اسلام خلاف اچوی، او نور غلط حرکتونه به معاشره کښې خواره شی .

دښځو سره تړلی شوی حکمونه او مسائل

اسلام کښې د ښځې مقام :اسلام کښې د ښځې په حیثیت باندے خبرو کولو نه مخکښې په نورو معاشرو کښې د ښځې حیثیت پیژندل ضروری دی :

یونانی معاشره کښې : یونان والو به ښځې د حیواناتو پشان اخستلے او خرڅولے، د ښځې دپاره هیڅ قسم حق نه وو، ټول حقونه د سړو دپاره وو، ښځه به د میراث نه هم محرومه وه، د خپل مال د خرچ کولو اختیار ئے هم نه لرلو، د یونان مشهور فلسفی سقراط وئیلی وو چه د دنیا د تباهۍ د ټولو نه لوی سبب د ښځے وجود دے، ښځه د زهریله بوټی پشان ده، چه خائسته شکل لری لیکن چه مارغه ئے وخوری فورًا مړ کیږی . **رومی معاشره** : د رومیانو دا خیال وو چه د ښځې هیڅ روح نشته، او په هغه معاشره کښې ښځه د یو بے قیمته څیز نوم دے، چه ددے هیڅ حقوق نشته دے، د هغوی دا نعره وه (د ښځے روح نشته دے) ددے وجے نه به ښځو له قسماقسم عذابونه

ورکیدل، کله به ئے په ګرمو تیلو باندے سوزوله، کله به د ستنو پسے تړلی او کله بغیر د قصور نه د آس لکئ پورے وتړلے او آس به ئے دومره تیز کړوچه ښځه به مړه شوله.

هندی معاشره : دغه رنګه سلوک د ښځے سره په هندوستانی معاشره کښې هم کیدو بلکه کله چه به د ښځے خاوند مړ شو نو ښځه به ئے ژوندئ په اُور سوزوله (دے رسم ته به ئے ستی ووئیلی چه موجوده حکومت کښې جرم ګڼلے شویدے).

چینی معاشره: چین والو به ښځے د هغه اُوبو سره مثال ورکوو چه هغے سره انسانی خوشحالی او مال دولت وینځلے کیږی، یو چینی سړی ته به دا حق حاصل وو چه خپله ښځه خرڅه کړی، یا ئے ژوندئ په زمکه کښې خخه کړی.

یهودیت : یهودیان ښځے ته لعنتی وائی ځکه چه آدم علیه السلام ئے دهوکه کړے وو، هغه باندے ئے میوه د ونے خوړلے وه، او کله چه حائضه شی بیا ورته

نجسه وائی، چه کور پلیت کوی، او هر څه سره چه حائضه ولګی هغه پلیت وی، د پلار په میراث کښې د ښځے هیڅ حق نوی چه کله رونړه موجود وی .

نصرانیت : نصاری ښځے ته شیطانه وائی، یو عیسائي پادري وئیلی دی چه ښځه انسان نه ده، یو بل عیسائي پوپ (بونا فنتور) وئیلی دی چه کله تاته ښځه په نظر راشی نو دا ګمان مه کوه چه ته انسان ته ګورے، او یا حیوان ته ګورے بلکه کوم څیز چه تاته په نظر راځی دا خالص شیطان دے، او څوک چه د ښځے آواز آوری، دا د مار آواز دے تردے پورے چه د یورپ په سِول لاء (شهری قانون) کښې د تیرے شوے صدئ پورے د ښځے شهری حیثیت نه وو، او نه ورته شخصی حقونه ورکړے کیدل، او ښځے دپاره دا ختیار نه وو چه ذاتی ملکیت وساتی تردے چه ښځه د خپلو اغوستو جامو هم مالکه نه وه .اسکاټ لینډ پارلمان په ۱۵۶۷ء کښې بِل پاس کړے وو چه ښځے له به هیڅ څیز باندے اختیار نه ورکولے کیږی .هنری

هشتم(Henry viii) په زمانه کښې برطانوی پارلمان دا فیصله کړے وه چه ښځه به انجیل نه لولی ځکه دا ناپاکه ده .١٥٨٦ء فرانس کښې یو کانفرس ددے دپاره منعقد شوے وو چه دا فیصله وکړی چه آیا ښځه انسان دے او که نه ؟ بیا ئے فیصله وکړه چه ښځه انسان دے خو صرف د سړی د خدمت دپاره پیدا شویده .١٨٠٥ءپورے انګریزی قانون د خپلے ښځے د خرڅولو اِجازه ورکوله، د ښځے قیمت ئے شپږ تکے مقرر کړے وو.

د عربو د جاهلیت معاشره :د اسلام د راتللونه مخکښې عربو کښې ښځه یوه سپک څیز ګڼړلے کیده، چه نه ئے میراث کښې څه حصه وه او نه ئے څه اهمیت ورکولو، او نه د ښځے څه حقونه وو، اکثرو خلقو به ژوندئ لونړه خخه ولے

. دین اسلام او ښځه :

اسلام د راتللو سره د ښځو نه ټول ظلمونه لرے کړل، دا خبره ئے واضحه کړه چه ښځه او سړی برابر دی

ځنګه چه د سړی حقونه دی، دغه رنګه د ښځے حقونه دی .الله تعالیٰ فرمائی : [يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ]{الحجرات:١٣} ترجمه: اے خلقو! یقینًا مونږ پیداکړی یئ تاسو د یو نارینه او د یوے زنانه نه، او جوړ کړی یئ مونږ تاسو خاندانونه او قبیلے ددے دپاره چه یو بل اُوپیژنئ یقینًا ډیر عزت مند ستاسو نه د الله تعالی په نیز ډیر تقوی دار دے . الله تعالی بل ځائ فرمائی : [وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ نَقِيرًا] {النساء:١٢٤} ترجمه:چا چه عمل وکړو د نیکو اعمالونه نارینه وی او که زنانه وی، او دے وی موحد پس دغه کسان به داخلیږی جنت ته، او ظلم به نشی کیدے په دوی باندے په قدر د داغ د هډوکی د کهجورے) بل ځائ الله سبحانه وتعالی فرمائی : [وَوَصَّيْنَا الإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا] {العنكبوت:٨}(او کلک حکم کړیدے مونږ انسان ته د مور او پلار سره

د ښیګړے کولو)رسول اللهﷺ فرمائیلي دي :أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ أخلاقا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ خُلُقًا» رواه الترمذی: ۱۰۸۲). ترجمه: د ایمان په لحاظ سره کامل مؤمن هغه دے چه خائسته اخلاق ولري، او تاسو کښې غوره هغه څوک دے چه د خپلو ښځو دپاره د اخلاقو په لحاظ سره غوره وي. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ : ثُمَّ مَنْ ؟ قَالَ : أُمُّكَ قَالَ : ثُمَّ مَنْ ؟، قَالَ : أُمُّكَ قَالَ : ثُمَّ مَنْ ؟ قَالَ : ثُمَّ أَبُوكَ»(متفق علیه :۵۹۷۱،۲۵۴۸) ترجمه: ابو هریره رضی الله عنه نه روایت دے، هغه وائی چه یو سړی رسول الله ﷺ نه تپوس وکړو چه ټولو خلقو کښې څوک ډیر حقدار دے چه زه ورسره ښه سلوک وکړم؟، رسول الله ﷺ جواب ورکړو ستا مور، هغه تپوس وکړو چه بیا څوک ؟ رسول الله ﷺ جواب ورکړو چه ستا مور، هغه بیا تپوس وکړو، بیا ورته ووئیلے : مور ستا، هغه سړی بیا تپوس وکړو، رسول الله ﷺ په څلورم ځل جواب ورکړو چه پلار ستا)

ددے نه د اسلام اخلاق معلومیږی او دا په اختصار سره د ښځے په باره کي د اسلام نظر وو.

د عامو ښځو حقونه :هره ښځه باندے خپل حقونه پیژندل لازم دی، د هغے علم هرے ښځے دپاره پکار دے، او معاشره کښې هم باید دغه حقونه وومنلے شی چه کله هم ښځه د خپل حق مطالبه کوی چه په آسانه ورکړے شی، ددے حقوقو تفصیل په لاندے ډول دے :

١-حق ملکیت :هره ښځه خپل شخصی ملکیت ساتلے شی مثلاً کور، زمکه،کارخانه، باغ، سر زر، سپن زر وغیره، او دغه رنګه مختلف قسم څناور هم اخستلے شی، برابره ده که د سړی مور، ښځه، لور، او خور یا هر څوک وی .

٢-د واده حق او د خاوند انتخاب :دغه رنګه د خلع اخستلو، او د تکلیف په صورت کښې د طلاق مطالبه هم کولے شی، د ښځے دا قسمه حقونه بالکل ثابت دی .

۳- **د علم حصول** :د ښځې بنیادی حق دے چه د خپلو ذمه وارو په حقله اسلامی معلومات حاصل کړی، لکه د الله پیژندل، عبادات او د هغې د ادا کولو طریقې او هغه حقونه پیژندل چه د هغې ادا کول ورباندے واجب دی، د خپل ژوند آداب زده کول، او د دینی علم حاصلول د دوی حق دے، د الله تعالی حکم د سړو ښځو ټولو دپاره دے : [**فَاعْلَمْ أَنَّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ**] {محمد:۱۹} ترجمه: پس پوهه شی چه یقیناً نشته حقدار د بندګۍ سیوا د الله تعالی نه .رسولﷺ فرمائیلی دی: (**طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ**) . (ابن ماجه)ترجمه:دعلم حاصلول هرمسلمان سړی او ښځه باندے فرض دی .

٤- **د خپل مال د خرچ کولو حق** :ښځه که خپل مال کښې صدقه کوی، یا په ځان باندے خرچ کوی، او بل چا باندے خرچ کوی لکه خاوند، بچی، مور او پلار یا نیا او نیکه، پدے شرط چه اسراف به نه

کوی، نو لکه څنګه چه سړی خرچ کوی، دغه رنګه ښځه هم خرچ کولے شی.

٥- **شخصي طور باندے خوښ او ناخوښ**: مطلب دادے چه ښځه د بلے نیکے او دینداره زنانه سره د شریعت د حدودو د لاندے تعلق جوړولے شی، هغوی سره د تکلیف وخت کښې همدردی کولے شی، نور د ژوند مختلفو معاملاتو کښې شریک کیدلے شی، د خاوند یا د نورو مشرانو په اجازه باندے.

٦- **د وصیت کولو حق**: ښځه هم د خپل مال نه په دریمه حصه کښې وصیت کولے شی، د هغے د وفات نه روستو به بغیر د اعتراض نه نافذ کیدلے شی، څنګه چه سړی د وصیت حق لری، دغه رنګه ښځه هم وصیت کولے شی، مګر وصیت به د ټول مال په دریمه حصه کښې کوی ددے نه زیات به نشی نافذ کیدلے

٧- **د لباس منتخب کول**: زنانه دپاره د لباس اختیار دے، که ریښم استعمالوی، که سره زر استعمالوی، دا دوه قسمه لباس ددے امت سړو باندے حرام دی،

لیکن لباس به د شریعت مطابق وی، یعنی بدن ښکاره کول سر یا سینه ښکاره کول ورله حرام دی، صرف خپل خاوند ته اجازه عامه ده.

۸- **د ډول سینګار حق** :د خپل خاوند د خوشحاله کولو دپاره ډول سینګار کولے شی، لکه سترګو کښې رانجه اچول، په شونډو سرخی لګول وغیره، صرف د هغه لباس نه به ځان ساتی چه د کافرانو خاص لباس وی، یا د بد کارو خلقو خاص لباس وی د هغے نه ځان ساتل پکار دی.

(۹)د خوراک څښاک حق :بس کوم خیز چه ورله مزه ورکوی هغه دِے خوری، او کوم خیز چه طبیعت ته خوښ نوی ندی خوری، خوراک څښاک کښې د ښځے او سړی دپاره هیڅ فرق نشته دے، شریعت کښې چه څه حلال وی هغه د ښځے او سړی دواړو دپاره حلال دی، او څه چه حرام وی هغه د ښځے او سړی دواړ دپاره حرام دی، الله تعالی فرمائی: [وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ]أعراف:۳۱}

ترجمه : خورئ او څکئ او د حد نه زیاتی مه کوئ، یقینا الله تعالی مینه نکوی د حد نه زیاتی کوونکوسره.

خاوند او د ښځے یو بل باندے حقونه:

څنګه چه د ښځے بعض خاص حقونه خاوند باندے وی، او خاوند باندے د هغے ادا کول واجب وی، دغه رنګه د خاوند هم خپله ښځه باندے حقونه وی، لکه د مثال په طور ښه کارونو کښې د خاوند اطاعت کول، د خوراک څښاک تیارول، بچو له پئ ورکول، او د هغوی تربیت کول، د خاوند د مال او عزت حفاظت کول، خاوند ته ځان ډولی کول، د څومره ډول اجازه چه شریعت ورکړیده .اوس د ښځے واجب حقونه په خاوند باندے هم شته، الله تعالی فرمائی : [وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ]{البقرة:۲۲۸} .او دوی (ښځو) لره حقونه دی پشان د هغے چه په دوی لازم دی په شرعی طریقه.دا حقونه ځکه بیانوو چه مسلمانه ښځه خپل حقونه وپیژنی او بغیر د حیاء او

یرے نه د خپل حق مطالبه وکړی، خاوند باندے ادا کول لازم دی، ترڅو چه ښځه ورته عفوه ونه کړی، تفصیل ئے دا دے :

۱-**خاوند** باندے د هغه د وس مطابق د ښځے نفقه لازم ده مثلًا جامے، خوراک څښاک، علاج،کور وغیره

۲- **د ښځے** د عزت، مال، بدن او د دین حفاظت کول د خاوند ذمه واری ده، ځکه خاوند د ښځے سرپرست دے.

۳- د اسلامی احکامو په باره کښې ښودنه ورکول په خپله باندے، یا په مدرسه یا مسجد کښې په دینی مجالسو کښې چه د فتنے یره پکښې نه وی زنانه دپاره اجازه ورکول پکار دی .

٤- ښځے سره خائسته ژوند کول، الله تعالی فرمائي : [**وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ**]{النساء:۱۹} ترجمه: ژوند تیر کړئ دوی سره په ښې طریقه. د خائسته ژوند نه دا ده چه په نزدیکت (جماع) کښې د ښځے پوره حق

ادا کړے شی، ضرر ورله ورنه کړے شی، په کنځلو، سپکولو، رټلو او عیب لګولو وغیره سره، او د خائسته ژوند نه دا ده چه د خپل خپلوانو سره د ملاقات اجازه ورکړے شی چه د فتنه یره نوی، د وس نه زیات کار ورته سپارل ندی پکار، په وینا او عمل کښې ورسره احسان کول پکار دی، رسول الله ﷺ فرمائیلی دی: «**خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي**» ترجمه: تاسو کښې غوره هغه څوک دی چه د خپل کوروالو دپاره غوره وی.

ستر او پرده:

شریعت اسلامی پوره کوشش کړیدے چه خاندان د تس نس او ضائع کیدو نه وساتی څکه ئے د آدابو او خائسته اخلاقو دیوالو نه ګیرچاپیره ودرولی دی چه د انسان زړه د ګناه نه پاک وی، او معاشره هم صفا ستهره وی، نه شهوت پرستی وی، او نه د جذباتو راوچتیدل وی، کوم جذبات چه فتنے له هواء ورکوی

د هغې مخکښې ئې هم دیوالونه ودرولی دی چه سړی او ښځې به خپل نظرونه ښکته ساتی .

د ښځې د عزت په خاطر الله تعالی د پردې حکم نازل کړیدې چه ددې د عزت حفاظت وشی، د هغه خلقونه چه زړونو کښې ئې مرض او فساد دې، او کوم خلق چه د ښځې د عزت قیمت نه پیژنی د داسې خلقو نه د زنانو حفاظت وکړې شی، د زهریله نظر نه د بچاؤ دپاره، چه د فتنې دروازه مکمل بنده شی، داسې به د زنانه د عزت او احترام حفاظت وکړې شی،

د اسلام علماء پدې خبره اتفاق لری چه د ښځې دپاره پرده واجبه ده چه د محرم رشته دارو او غیر رشته دارو نه خپل ډول او زینت او د فتنې ځایونه پټ کړی، البته د مخ او د لاسونو ښکاره کولو کښې اختلاف دې، دوه ډلې دی، د هرې ډلې دپاره خپل خپل دلائل موجود دی، او د مخالف ډلې د دلائلو توجیه او تاویل کوی،

هغه دلائل چه د هغے نه وجوب د پردے معلومیږی هغه په لاندے ډول دی : [وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ]{الأحزاب:٥٣} ترجمه:کله چه سامان غواړئ د دوی نه نو وغواړئ ترینه شاته د پردے نه، دا طریقه ښه پاک ساتونکی ده زړونو ستاسو او زړونو د دوی لره .[يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا] {الأحزاب:٥٩} ترجمه: اے نبی! اووایه بیبیانو او لونړو خپلو ته او بیبیانو د مؤمنانو ته چه راویزان کړی د ځان دپاسه د لویو پړونو خپلو نه، دا ډیره نزدے ده چه دوی به اوپیژندلے شی نو نه به شی تنګولے، او دے الله تعالی بخنه کونکے رحم کونکے .[وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ] {النور:٣١} ترجمه:او اووایه ! مؤمنو زنانو ته چه کوز ساتی د نظرونو خپلونه او بچ

ساتي عورتونه خپل او نه ښكاره كوي ډول خپل مګر هغه چه ښكاره شي د هغې نه (بې اختياره/مجبورًا) او اچوي دِې لوپټې خپلې په ګريوانونو خپلو باندې او نه دِې ښكاره كوي ډول خپل مګر خاوندانو خپلو ته .او په احاديثو كښې د عائشه رضى الله عنها نه روايت دې، فرمائي : قَالَتْ: «كُنَّ نِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ يَشْهَدْنَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ صَلاَةَ الْفَجْرِ مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَنْقَلِبْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ حِينَ يَقْضِينَ الصَّلاَةَ لاَ يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْغَلَسِ»متفق عليه .ترجمه: مؤمنانې زنانه به حاضريدلې د رسول الله ﷺ سره سهار مانځه ته چه ځانونو نه به ئې راتاوكړى وو په پړونو كښې، بيا به واپس شوى خپلو كورونو ته كله به چه مونځ خلاص شو، په داسې حال كښې چه د تيارى د وجې نه به هيچا نه پيژندلې. وقَالَتْ: « كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا إِلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ»اخرجه ابوداودواحمد:١٥٦٢، ٢٢٨٩٤) ترجمه:عائشه رضي الله عنها فرمائي : مونږ د احرام په حالت كښې د رسول

اللهﷺ سره سفر کولو، قافلے به زمونږ خوا سره تیریدلے چه کله به رانزدے شوے نو یوے ښځے به خپل د سر پړونے په مخ باندے را اویزان کړو چه قافله به تیره شوله نو بیا به مو مخونه ښکاره کړل .
وقَالَتْ: " **يَرْحَمُ اللَّهُ نِسَاءَ الْمُهَاجِرَاتِ الأُوَلَ، لَمَّا أُنْزَلَ اللَّهُ {وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ}** [النور: ۳۱] **شَقَّقْنَ مُرُوطَهُنَّ فَاخْتَمَرْنَ بِهَا،** ترجمه: عائشه رضی الله عنها فرمائي : الله تعالی دِے په هغه اولنو مهاجراتو زنانو رحم وکړی، کله چه الله تعالی دا آیت نازل کړو : [وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ] {النور:۳۱} ترجمه : او خپل پړونی دِے په خپلو سینو باندے واچوی . هغوی خپل څادرو نه وشلول او پړونی ئے ترے جوړ کړل .**پرده کولو باندے نور ډیر دلائل هم موجود دی،** د پردے په حکم کښې د اختلاف باوجود هم اهل علم پدے خبره متفق دی چه د ضرورت مطابق ښځه خپل مخ ښکاره کولے شی، مثلًا د مرض په حالت کښې ډاکټر ته یا د نور شرعی عذر مطابق، او اهل علم پدے خبره هم متفق دی چه د فتنے په صورت

کښې د زنانه دپاره مخ ښکاره کول حرام دي، څوک چه د مخ ښکاره کول جائز ګنړي هغوی هم د فتنے په صورت کښې مخ ښکاره کولو ته حرام وائي، او بيا پدے زمانه کښې د فتنے ډيره يره موجود ده، فساد او شر هر ځائ موجود دے، او عام دے، پدے حال کښې چه ښځه خپل مخ ښکاره کړی او بهر راوځی، په سترکو زياتی ډول ولګوی نو پدے صورت کښې د ټولو اهل علمو اتفاق دے چه دا حرام دی .اسلام په ښځه باندے د پردو سړو سره ميلاويدل، يو ځائ کيدل حرام کړيدی، دا ټول تدابير ددے دپاره دی چه د اخلاقو، د عزت، خاندان او ناموس حفاظت وشی، د اسلام پوره پوره کوشش دے چه د ګناه نه د بچ کيدو ماحول جوړ شی، د فتنے او د فساد دروازے بندی شی، ښځه د خپل کور نه وتل او د پردو سړو سره ګډوډ تلل، خپل نمائش کول، دا ټول کارونه شهوت راپورته کوی، او د جرم لارے آسانوی، الله تعالى فرمائي :[وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الجَاهِلِيَّةِ الأُولَى] {الأحزاب:۳۳} ترجمه:او اُوسئ په

کوټو خپلو کښې او مه ښکاره کوئ ډول سینګار پشان د جاهلیت زور .[وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ] {الأحزاب:٥٣} ترجمه: او کله چه سامان غواړئ د دوی نه نو غواړئ ترینه شاته د پردے نه، دا طریقه ښه پاک ساتونکے ده زړونو ستاسو او زړونو د دوی لره .رسول اکرم ﷺ ښځے او سړی خپل مینځ کښې د اختلاط نه په سختئ سره منع کړیدی، او کوم شکل چه د اختلاط جوړیږی د هغے نه هم منع کړیدی، تردے پورے چه په عبادت او عبادت ګاه کښې هم منع کړیدی . بعض وخت ښځه د خپل ضرورت دپاره د کور نه وځی هغه ځائ ته چه هلته سړی وی، مثلاً چه کور کښې څوک سړی نوی نو د کور دپاره سودا اخستو دپاره بهر وځی، یا د ځان او بچو دپاره د ډوډئ ګټلو دپاره کسب کوی، پداسے صورتونو کښې وتل حرام ندی، لیکن د شریعت د مقرر شوی حدودو خیال به کوی، خپل ډول سینګار به خلقو ته نه ښکاره کوی، او سړونه به جدا ځای کښې کار کوی، د سړو

سره به اختلاط نه کوی .د خاوند او د اخلاقو د حفاظت دپاره اسلام دا قانون جوړکړیدے چه ښځه به یواځے ځای کښې د غیر محرم سره نه میلاویږی او د خاوند یا د محرم نه علاوه د یوے پردئ ښځے سره به هم ځانله ځاي کښې نه میلاویږی، ځکه شیطان مکمل کوشش کوی چه د خلقو زړونه او اخلاق برباد کړی .

د حیض او نفاس حکمونه :

د حیض موده : ۱- عام طور باندے دحیض موده د (۱۲) دولسو کالونه تر(۵۰) پنځوس کالو پورے غالباً حیض راځی، بعض وخت د موسم یا د ماحول د اثر د وجے نه یا د مرض د وجے نه مخکښې روستو کیدے شی .

۲- کمه موده د حیض یوه ورځ ده، او اکثره موده غالباً پنځلس ورځے وی،

د حاملے حیض : عمومًا چه ښځه حامله شی د هغے حیض نه راځی، کچرته د حاملے ښځے نه

وینه شروع شی د ماشوم د پیدائش نه دوه درے ورځے مخکښې، او ورسره درد د پیدائش هم وی نو دا وینه به د نفاس نه حسابیږی، کچرته د ماشوم د پیدائش نه ډیره موده مخکښې وینه شروع شی، او یا ډیره مخکښې نوی لیکن درد د پیدائش ورسره نوی، دا نه حیض دے او نه نفاس دے (بلکه دا وینه به د استحاض نه حسابیږی یعني عامه بیماري ده چه د حیض احکام پرے مرتب نه دي) .

د حیض مختلف حالات :

اول: د حیض ورځو کښې کمے یا زیاتے : مثلا د یوے ښځے میاشت کښې عام طور(٦) شپږ ورځے حیض راځی، اُوس اُوومه ورځ باندے هم راځی، یا عام عادت ئے اووه (٧) ورځے او په شپږمه ورځ ختمه شی .

دویم صورت : مخکښې روستو کیدل، مثلًا عادت د حیض په آخر د میاشت کښې وی، نو بیا اول د میاشت کښې راشی، یا د میاشت په اول کښې عام

طور حیض راتللو لیکن اُوس د میاشت په آخر کښې راشی، بس کله چه وینه د خاص نښو د حیض سره وی نو حیض به حسابیږی، کله چه وینه په خاص نښو سره ختمه شی، نو زنانه پاکه شوه که ډیرے ورځے وی او که کمے، دغه رنګه که د میاشت په اوله حصه کښې وی او که په آخري حصه کښې وی .

دریم: زیــــړ رنګ یا د خــړ رنګ والا وینه، لکه خښګه چه د زخم نه وځی، یا داسے خړ رنګ چه د زیـــړوالی او تور والی په مینځ کښې وی، که داسے وینه د حیض په ورځو کښې راغله، یا د پاکی د راتللونه مخکښې راغله، نو دا به حیض حسابیږی، او د حیض حکم به ورله ثابت وی، او که داسے رنګ والا وینه د پاکئ نه بعد راشی نو دا به حیض نه حسابیږی .

څلورم: کله د حیض وینه لږه لږه راځی، کله روانه شی، او کله بنده شی، صفائي راشي، یا دیته نزدے صورت وی، نو ددے دوه حالته دی :

اول صورت : که داسے حالت د زنانه سره همیشه کیږی او نه ختمیږی، نو دا د استحاض مرض وینه ده، په کومه ښځه چه دا مرض راځی هغے ته مُستحاضه وائی، دے باندے به د استحاضی احکام جاری کیږی .

دویم صورت : که وینه همیشه نه راځي بلکه کله کله راځی، او ددے نه پس صحیح پاکوالے راځی، که دا وینه د یوے ورځے نه کمه مودے دپاره بنده شی دا به طهر(پاکوالی) نه حسابیږی، ددے قاعدے مطابق د یوے ورځے نه کم به طهر نوی مګر که څه علامے ولری لکه د حیض عادی ورځے ختمے شوی وی، یا ښځه سپینی اُوبه ووینی، د سپینو اُوبو نه مراد هغه ماده ده چه د حیض د ختمیدونه پس د ښځے د رحم نه وځی .

پنځم : که وینه بنده شی او د ښځے نه صرف لوند والے وځی، نو که دا لوند والے د پاکوالی نه لږ مخکښې وی نو حیض به حسابیږی، او که د پاکوالی نه روستو وی بیا به حیض نه حسابیږی .

د حیض احکام :

اول: مونځ : حائضه ښځه باندے فرضی او نفلی ټول مونځونه کول حرام دی، او نه ادا کیږی، پدے ورځو کښې په ښځه باندے مونځ فرض ندے، مګر که د یو رکعت په مقدار وخت رالاندے کړي د مونځ د وخت نه، که اول وخت وی او که آخر وخت وی، د اول وخت مثال لکه : د نمر د ډوبیدلو نه د یو رکعت په مقدار وخت نه روستو ښځه باندے حیض راغلے دے، نو ددے مونځ قضاء به ادا کوی، کله چه پاکه شی، ځکه چه دے د حیض د شروع کیدلو نه مخکښې د یو رکعت د ادا کولو په مقدار وخت را لاندے کړے وو .د آخری وخت مثال : د نمر د راختلو نه دومره وخت مخکښې چه یو رکعت پکښې ادا کیدلے شی، ښځه د حیض نه پاکه شی، کله چه دا زنانه غسل کوی نو نمر راختلے وی، نو ددے مونځ قضاء به کوی ځکه چه دے دومره وخت چه یو رکعت پکښې ادا کیدلے شو رالاندے کړے وو .

څه داسې کارونه دي چه د حيض په حالت کښې زنانه باندې حرام ندي بلکه د هغې اجازه شريعت کښې راغلې ده لکه ذکر، تکبير، تسبيح، تحميد، بسم الله، خوراک وغيره د حديثو کتاب يا د فقه کتاب لوستلے شي، دعاء کول، او دعاء باندې آمين کولے شي، د قرآن کريم تلاوت آوريدلے شي، ليکن حائضه ښځه پخپله قرآن کريم نشي لوستلے، البته که په سترګو ورته ګوري او په زړه تدبر کوي، او په ژبه تلاوت نه کوي بيا څه حرج نشته دے، مثلا قرآن کريم په يو ځاې کښې کولاو کيږدي، په سترګو ورته ګوري، او زړه کښې تلاوت کوي داسې کول بيا جائز دي، حائضه ښځه تلاوت نشي کولے ليکن که مجبوره وي مثلا استاذه وي، ماشومانو ته سبق وائي، يا امتحان وي طالب العلمه د امتحان دپاره قرآن يادوي، يا بل داسې ضرورت راشي بيا ورله قرآن لوستل جائز دي.

دويم : روژه که فرضي وي او که نفلي، په حائضه ښځه باندے ئے نيول حرام دي، کچرته روژه ونيسي هم ترے نه صحيح کيږي، البته که فرضي روژو کښې ورباندے حيض راغلے وي نو د هغے قضاء راګرځول واجب دي، اګر که د نمر د ډوبيدو نه لږ مخکښې زنانه باندے حيض راشي، بس روژه ئے ختمه شوله، که فرضي روژه وي د هغے قضائي به راوړي، او کچرته د نمر د ډوبيدو نه مخکښې زنانه محسوس کړه چه وينه د خپل ځائ نه روانه ده، ليکن بهر نده راوتلے، او بهر د نمر نه د ډوبيدو نه روستو راووتله دغه روژه ئے صحيح ده . دغه رنګه که د صبا (صبا صادق) راختو پورے زنانه په حيض کښې ده، بيا لږ وخت پس پاکه شوه ددغه ورځے روژه صحيح نده، او که د صبا صادق راختو نه لږ مخکښې حيض بند شي، نو ددغه ورځے روژه نيولے شي اګرکه غسل بيا روستو وکړي .

دریم: د بیت الله طواف که فرضي وي او که نفلي وي په حالت د حیض کښې ښځه باندے حرام دے، او د طواف نه علاوه د حج یا د عمرے باقي ارکان ادا کولے شي، مثلاً د صفا او مروه سعی کول، میدان عرفات کښې اُودریدل، منی او مزدلفه کښې شپه کول، شیطانان ویشتل وغیره ددے اصولو مطابق، که یوه زنانه د طهارت په حالت کښې طواف وکړي، او بیا ورباندے حیض راغلے نو باقي مناسک به ادا کړي ځکه طهارت صرف د طواف دپاره شرط وو، باقي مناسک د حیض په حالت کښې هم کولے شي.

څلورم: په مسجد کښې قیام کول د حائضے ښځے دپاره حرام دے.

پنځم : نزدیکت (جماع) : د حیض په حالت کښې ښځے سره نزدیکت کول خاوند باندے حرام دي، او ښځه باندے هم حرام دي چه خاوند په ځان قادره کړي، البته خاوند لره جائز دي چه په نورو طریقو شهوت پوره کړي.

شپږم: خاوند باندے حرام دی چه ښځے له د حیض په حالت کښې طلاق ورکړی، که پدے حالت کښې ښځے له طلاق ورکړی نو خاوند د الله او رسول نافرمان دے، یو حرام کار ئے کړیدے، خاوند باندے رجوع کول واجب دی، او د حیض نه د پاکوالی پورے به ئے ځان سره ساتی، کچرته بیا هم د طلاقو اراده لری نو په حالت د پاکوالی کښې به طلاق ورکړی، غوره خو دا ده چه راتلونکی دویم حیض پورے خبره روستو کړے شی، او بیا خو یا دِے د ځان سره وساتی او یا دِے طلاق ورکړی.

اُووم: حائضه ښځه چه د حیض نه فارغه شی نو د ټول بدن صحیح طریقے سره غسل کول پکار دی، د سر ویښته سپړدل لازم ندی، البته که د ویښتو بیخونو ته اُوبه نه رسیدلے بیا سپړدل لازم دی، که یوه ښځه د مونځ په وخت کښې پاکه شی نو سمدستی غسل کول ورباندے واجب دی چه ددے وخت مونځ وکړی، او که د سفر په حالت کښې وي یا ورسره اُوبه

نشته، یا اوبه شته خو د مرض د وجے نه ئے نشی استعمالولے یا بل د مجبورئ صورت دے نو د غسل په ځائ به تیمم ووهی بیا کله چه مجبوری ختمه شی نو بیا به غسل وکړی.

د استحاض مرض وینه او د هغے حکمونه:

د استحاض مرض وینه ښځه باندے مسلسل راځی او نه بندیږی، کله په میاشت کښې د یو دوه ورځو دپاره اودریږی. دا هم وئیلے شوی دی چه وینه میاشت کښې د پنځلسو (۱۵) ورځونه زیاته شی نو استحاض به حسابیږی کچرته د ښځے مستقل عادت نه وو.

د مستحاضے ښځے درے حالتونه دی:

اول حالت: د استحاض راتللو نه مخکښې ښځے ته د حیض عادتی ورځے معلومے وی نو دغه معلومو ورځو کښې به د حیض ورځے شمارلے کیږی، او د حیض احکام ورباندے لاګو کیږی او باقی ورځو کښې به استحاض شمارلے کیږی مثلا: یوه ښځه

باندے د میاشتے په اول کښې شپږ ورځے حیض راتللو بیا هغے نه د استحاض بیماری وینه شروع شوه او همیشه راتلله نو اوس به د هرے میاشتے اولنۍ شپږ ورځے حیض حسابیږی، او باقي به استحاض وی، ددے قاعدے مطابق ښځه به د میاشتے په اول کښې شپږ ورځے روژه نه نیسي او مونځ به نه کوی، او باقي ورځے به روژه نیسي او مونځ به کوی، د استحاض په صورت کښې به د وینے پروا نه کوی.

دويم حالت : د استحاض د شروع نه مخکښې حیض نه وو راغلے بس د شروع نه چه وینه وه نو د استحاض وه، داسے زنانه به د علاماتو په ذریعه عمل کوی چه د وینے نه معلومیږی، مثلًا تور رنګ والا ټینګه بدبوداره وینه د حیض وی، پدے به د حیض احکام جاری کیږی، او ددے نښو نه بغیر وینه به د استحاض وی، مثلا ښځے چه د اول نه وینه ولیده روان وه، لیکن اولنۍ لس (۱۰) ورځے توره وه باقي سره وه، یا اولنۍ لس (۱۰) ورځے ټینګه وه، او باقي ورځے

نرئ وه، او یا اولنئ لس (۱۰) ورځے بدبو داره وه، او باقي ورځے بدبو داره نه وه، اول مثال کښې اولنئ ورځے چه توره وه هغه به حیض وی، او باقي به استحاض وي. دغه رنګه باقي مثالونو کښې هم که اولنئ لس ورځے تینګه او بدبو داره وه هغه به د حیض وینه وی او باقي ورځے به د استحاض وینه حسابیږی .

<u>دریم حالت</u> : که ښځے ته حیض معلوم نه وی، او نه څه واضحه علامه شته دے، د کله نه ئے چه وینه لیدلے ده بس یو رنګ کښې روانه ده، یا رنګ بدلوی، لیکن د حیض رنګ پکښې نه وی داسے ښځه به د نورو خپلوانو همزولو ښځو د عادت مطابق حیض شماری، د کومے ورځے نه چه وینه شروع شوے وه هغے نه به د حیض ورځے شماری هره میاشت کښې او باقي به استحاض وی .

<u>احکام د استحاض :</u>

استحاضه زنانه او پاکه زنانه کښې سیوا د دوه

ځیزونونه هیڅ فرق نشته دے .

اول : هر مونځ دپاره استحاضه باندے آودس کول فرض دی .

دویم : د اودس نه مخکښې که کپړه یا جسم باندے وینه لګیدلی وی، هغه دِے اُووینځی او عورت باندے به د مالوچو پټیٔ ولګوی چه و یــنه بنده کړی .

د نفاس حکم: نفاس هغه وینه ده چه د بچی د پیدائش نه روستو د زنانه د رحم نه راوځی، یا د پیدائش د درد سره دوه ورځے مخکښې وینه خارجیږی، نو چه وینه هر کله بنده شی زنانه به پاکه حسابیږی، اګر که د څلویښتو ورځو نه مخکي صفائي راشي. که د څلویښتو ورځو نه پس هم وینه روانه وه نو زنانه به غسل وکړی ځکه چه د نفاس آخری حد څلویښت ورځے دے اګر که وینه روانه وی مګر که ددے نه پس حیض شروع شو بیا به حیض پورے انتظار کیدلے شی تردے پورے چه د حیض نه پاکه شی . نفاس تر هغه وخت پورے نه ثابتیږی تر څو چه

داسے ماشوم پیدا نشی چه انسانی ډهانچه جوړه شوی وی، کچرته داسے ټوټه د غوښے چه پوره ډهانچه انسانی نه وی هغه وینه به نفاس نه وی بلکه هغه به د کوم رګ وینه وی، ددے وینی حکم به د استحاض وی، ابتداء د حمل نه تر اتیا (۸۰) ورځو پورے انسانی ډهانچه جوړیږی یا زیات نه زیات نوی (۹۰) ورځے اخلی، د نفاس والا ښځے دپاره هم هغه احکام دی کوم چه د حیض والا ښځے دپاره ذکر شو.

حیض او حمل بندول :

د حیض د بندولو دوائي استعمالول د ښځے دپاره جائز دی په دوه شرطونو سره :

(۱) د خاوند په اجازه چه خاوند ته پکښې څه نقصان نوی.

(۲) زنانه ته به پکښې هم څه نقصان نه وی، کچرته زنانه ته نقصان وی بیا ناجائز ده.

د حیض د چالو کولو دوائي هم جائز ده، لیکن په دوه شرطونو سره : (۱) د خاوند اجازه . (۲) دا عمل به د واجبی حکم نه د خلاصون په بهانه نه وی مثلًا د فرضی روژے یا د مونځ وغیره نه .

د حمل د بندولو دوائي دوه قسم وی :

اول چه همیشه دپاره حمل بند کړی دا جائز ندی

دویم : د لږ وخت دپاره حمل بند کړی مثلا د زنانه حمل ډیر زر کیږی ددے وجے نه زنانه ته ډیر تکلیف دے، د زنانه خواهش وی چه کم از کم دوه کاله پس بچی پیدا شی، داسے کول جائز دی په دوه شرطونو سره : (۱) د خاوند اجازه .(۲) دا دوائي به زنانه ته (عارضی یا مستقل) تکلیف نه ورکوی .

د خوږ نبي کريم ﷺ د ژوند مختصر حالات

د نبوت نه مخکښې د عربو حالت :پدے دور کښې د عربو مشهور دين بت پرستي وه ځکه چه عربو دين ابراهيمي پريښوستے وو او بت پرستئ کښې اخته شوی وو، دے دور ته د جاهليت دور وئيلے شی، د الله تعالی نه علاوه چه د کومو بتانو عبادت کيدو د هغے نومونه دادی : لات، عزی، مناة، او هُبل، د بعضو عربو دين يهوديت، عيسائيت او مجوسيت هم وو، ډير لږ خلق په ملت ابراهيمي باندے قائم وو.

د ژوند د تيرولو اسباب :

اکثر به خانه بدوش وو صحراؤنو کښې اوسيدل او عام څاروی ساتل او د هغوی څرول ئے کسب وو او کلو ښارونو کښې اوسيدونکی خلق زميدارئ او تجارت کښې مشغوله وو، د اسلام د راتللو نه مخکښې مکه مکرمه د جزيره عرب دپاره دتجارت لوي مرکز وو، طائف او مدينه مشهور ښارونه وو، پدے معاشره کښې ظلم اوزياتے ډير وو، د کمزورو حق چا نه منلو،

ژوندئ جینکئ به ئے په زمکه کښې خخولے، عزتونه به لوټ کیدل، زورورو به د کمزورو حق په زبردستئ سره خوړلو، بے شماره ښځو سره به نکاح کیدله، زنا عام رواج وو، په وړه وړه خبره به د قبیلو ترمینځ جنګونه کیدل، کله به یوه قبیله خپل مینځ کښې جنګ کولو، دا د اسلام د راتللونه مخکښې د جزیره عربی مختصر غوندے تصویر دے.

د ذبیحینو (دوه حلال شوی) کسانو ځوي یعنی چه حکم د ذبحی ورباندی شوی وی:. ولو قریشو به د عبد المطلب په مقابله کي په خپلو اولادو او مالدارئ سره فخر کولو نو ددے وجے نه عبد المطلب یوه ورځ نذر منلے وو چه کچرته الله تعالی ماله لس (۱۰) نارینه بچی راکړل، نو زه به په کښې یو د خپلو آلهو د رضا کولو دپاره ذبح کوم، د عبد المطلب دا آرمان پوره شو، الله تعالی ورله لس (۱۰) نارینه اولاد ورکړل چه یو په کښې د نبی کریم ﷺ پلار عبد الله وو، کله چه عبد المطلب خپل نذر پوره کول وغوښتل، نو د ځامنو

ترمینځ ئے قرعه اندازي وکړه، نو د عبد الله نوم راووتلو، عبدالمطلب چه کله د عبد الله د ذبح کولو اراده وکړه، نو خلق راجمع شول چه عبد المطلب ددے کار نه منع کړي، هسے نه چه دا کار په خلقو کښې رواج جوړ نه شي، بالآخر پدے فیصله وشوه چه د عبد الله او د لسو (۱۰) اوښانو ترمینځ به قرعه واچوي، پدے طریقه به دا د عبد الله فدیه جوړه شي، قرعه ئے چه واچوله نو د عبدالله نوم راووتلو، نو هغوی د اوښانو عدد دوچنده کړلو، بیا هم نوم د عبد الله راغے، پدے طریقه ئے اوښان ډیرول ډیرول او قرعه کښې به نوم د عبدالله راوتلو تردے چه د اوښانو تعداد سل (۱۰۰) شو، نو بیا د اوښانو نوم راوختلو، عبد المطلب سل اوښان ذبح کړل د عبدالله په فدیه کښې، د نورو ځامنو په نسبت عبد الله پلار ته ډیر ګران وو، او خاصکر د سلو اوښانو د فدئے نه پس ئے ورسره ډیره مینه کوله، عبد المطلب د خپل ځوی عبد الله دپاره د بني زهره قبیلے د یوے جینئ آمنه بنت وهیب انتخاب وکړو، او د هغے سره ئے ورله نکاح وکړه،

آمنه بی بی حامله شوله، ددے د حمل نه درے میاشتے پس عبد الله د تجارتی قافلے سره د شام په طرف روان شو، واپسئ کښې بیمار شو، چونکه بنی نجار دده ماماګان وو مدینه کښې نو هلته ایسار شو تردے چه وفات شو او هلته دفن شو . د حمل ورځے پوره شوے او نبی کریم ﷺ دګل په ورځ (یوم الاثنین) باندے پیدا شولو، البته د تاریخی اختلاف د وجے نه د نبی کریم ﷺ د پیدائش صحیح میاشت او ورځ معلومه نده، د یو روایت مطابق د نبی کریم ﷺ پیدائش په ۹ربیع الاول باندے شوے دے، د دویم روایت مطابق ۱۲ ربیع الاول دے، د دریم روایت مطابق رمضان کښې پیدا شویدے، ددے نه علاوه هم نور روایتونه موجود دی، دا واقعه ۵۷۱ء کښې راغلے وه، دے کال ته (عام الفیل) هم وائی، پدے کال باندے ابرهه د هاتیانو سره په مکه حمله کړے وه چه الله ذلیله کړے وو .

د هاتیانو واقعه :

یمن کښې د نجاشی بادشاه د طرفه ګورنر ابرهه وکتل

چه عرب مکے ته ځی، او د خانه کعبے طواف کوی، او حج کوی، د هغے عزت کوی، او د لرے لرے نه راځی، نو ده په صنعاء کښې یوه لویه کنیسه جوړه کړه، دے دپاره چه خلق د مکے په ځائ د حج دپاره صنعاء ته راځی، نو د کنانه قبیلے یو سړے خبر شو نو هغه د شپے لاړو او دغه کنیسی ته ننوتو او د هغے دیوالونه ئے په ګندګئ باندے ولړل، هرکله چه ابرهه ددے خبرے نه خبر شو نو د غصے نه لمبه شو، او شپیته زره (٦٠٠٠٠) لښکر ئے تیار کړو، او ورسره نهه (٩) هاتیان وو، دا لښکر د مکے مکرمے په طرف روان شو چه خانه کعبه ورانه کړی او هغه ونړوی.

د ټولو نه غټ هاتی ئے د خپل ذاتی استعمال دپاره خاص کړو چه دا لښکر د مکے مکرمے خوا ته ورسیدو لږ ایسار شو او بیا ئے مکے ته د داخلیدو حکم وکړو، لیکن هغه غټ هاتی کیناستو، او مخکښې نه تللو کله چه بل طرفته ورله مخ کړو نو په تیزئ سره به تللو، لیکن چه کله به ئے ورله مخ د

خانه کعبے طرفته کړو نو کیناستو به او مخکښې به نه تللو، دا خلق پدے پریشانئ کښې وو چه الله تعالی د مارغانو یو لښکر راولیږلو چه په جهنم کښې پاخه شوو کانړو باندے ئے ویشتل، د هر مارغه سره درے درے کانړی وو، یو په خوله کښې او دوه په خپو کښې، د چنړے په مقدار یو یو کانړے وو، څوک چه به په کانړی ولګیدو د هغه اندامونه به رژیدل، او بالآخر به مړ شو، د مکے قریش یو طرفته او بل طرفته تختیدلی وو، څوک په غرونو کښې پټ شوی وو، چه ددے غټ لښکر نه ځان بچ کړی هرکله چه ورته معلومه شوله چه د لښکر ډیر بد حال دے نو پوره په امن سره خپلو کورونو ته راغلل، دا واقعه د نبی کریم ﷺ د پیدائش نه تقریبا (۵۰) ورځے مخکښې شوے وه .

د نبی کریم ﷺ پالنه او رضاعت (تئے رودل) :

نبی کریم ﷺ د پیدائش نه پس د ابولهب وینځے ثُوَیبه ورله پئ ورکول، ددے نه مخکښې د نبی کریم ﷺ تره حمزه بن عبد المطلب له ئے پئ ورکړی وو، ددے وجے

نه حمزه رضی الله عنه د نبی کریمﷺ رضاعی ورور هم وو، د عربو دا طریقه وه چه ماشوم به پیدا شو نو بانډو ته ئے د پیوو دپاره لیږلو چه قوي بدن ئے جوړ شي، او صحیح تربیت ئے وشی، او فصیحه عربي یاده کړی، ددے مقصد دپاره نبی کریم ﷺ هم بانډو ته نقل شو،

په دغه دور کښې د بنی سعد قبیلے زنانه مکے ته د ماشومانو دپاره راغلی وو، ټولو زنانو نبی کریم ﷺ پریښودلو ځکه چه یتیم دے، حلیمے سعدیے هم اول پریښودو لیکن داسے یو ماشوم ئے پیدا نه کړو چه د دوی د غریبئ بوج کم کړی، دوباره نبی کریم ﷺ ئے په کمه مزدورئ باندے د ځان سره واغستلو، او کور ته ئے راوستلو، حلیمه د خپل خاوند سره یو کمزوری خره باندے مکے مکرمے ته راغلے وه، واپسئ کښې د حلیمے په غیږه کښې محمد رسول الله ﷺ دے، دغه کمزورے خره تیز تیز منزل کوی، تردے پورے چه د ټولو سورلو نه مخکښې شوله، ټولو ملګرو ورته تعجب کوو، حلیمه بی بی بیان کوی چه

زما سينو كښې پئ نه وو، زما خپل ځوی به هم د لوږے د وجه نه ژړل، د کله نه مے چه نبي كريمﷺ ته پئ ورکول شروع کړل، زما په سينو كښې ډير پئ پيدا شو بيا فرمائي : چه په بني سعد قبيله كښې خشک سالی وه، د کله نه چه دا مبارک بچے دے زمکے ته د پيوو دپاره راوستے شو نو دا زمکه سرسبزه شوله، څاروی ساربه شول، او حالت ئے خائسته شو، نبي كريم ﷺد حليمے سره دوه کاله تير کړل، حليمے به ددے ماشوم ډير خيال ساتلو، دوه کاله تيريدو نه پس حليمے نبي كريم ﷺ د ځان سره کړو، او د خپل مور او نيكه خواله ئے مکے مکرمے ته راوستلو، چونکه حليمے د نبي کريمﷺ برکت ليدلے وو، نو د آمنے نه ئے دوباره مطالبه وکړه چه محمد ﷺ به دوباره زما سره اوسيږي، آمنے ددے خبره ومنله، حليمے دوباره دے يتيم ماشوم لره بني سعد قبيلے علاقے ته راوستلو، چه ډيره خوشحالی ئی کوله او نيک بخته وه .

د شق صدر (د سینے سیریدو) واقعه :د نبي كريم ﷺ عمر تقريباً څلور کاله وو چه یوه ورځ نبي كريمﷺ د خپل رضاعي ورور (د حلیمے ځوي) سره لوبے کولے، د کور نه لرې لرے د حلیمے ځوی په منډه منډه راغے، په مخ باندے ئے غم ښکاره وو، مور ته وائی د قریشی ورور مدد له ځان ورسوئ، مور د بچی نه تپوس وکړو چه څه چل دے ؟ هغه ورته قيصه وکړه چه دوه سفید پوش کسان راغلل، ورور ئے راله په زمکه سملولو او سینه ئے ورله په چاړه وسیرله، هغه لا خبره ختمه کړے نه وه حلیمے منډه کړه څه گوری چه نبي كريم ﷺ په خپل ځاي چپ چاپ ولاړ دے، رنګ ئے تک زیړ دے، حلیمے ترے تپوس وکړو، هغه ووئیل : خیریت سره یم، بیا ئے ووئیل چه دوه سپینو جامو والا کسان راغلل او زما سینه ئے وشلوله او زما زړه ئے راویستلو، د هغے ئے نه توره تږته بهر گوزار کړه، او زړه ئے راله په یخو اوبو ووینځلو، او په خپل ځای باندے ئے کیښودلو، بیا ئے راله سینه بنده کړه، او لاړل، د سترګو نه پناه شول، حلیمے هلك د ځان سره

خپل کور ته راوستلو، بله ورځ ئے سهار وختی د ځان سره مکے ته راوستلو، آمنه د حلیمے په بے وخته راتللو حیرانه شوله ځکه چه حلیمے د ځان سره ډیر په مینه بوتللے وو چه تپوس ئے وکړو نو حلیمے د شق صدر ټوله قیصه بیان کړه.

د مور او د نیکه وفات:

بی بی آمنه د خپل یتیم بچی سره مدینے ته لاړه د عبد الله د قبر د زیارت دپاره، مدینه کښې بنو نجار قبیله کښې یو څو ورځے دیره شوله، بیا واپس مکے ته رارروانه شوه، د اَبواء مقام سره آمنه وفات شوه، او هلته دفن کړے شوه، د نبی کریم ﷺ عمر تقریباً شپږ کاله وو چه مور بي بي ئے وفات شوه، د مور د وفات نه پس د نبی کریم ﷺ د کفالت ذمه واری نیکه عبد المطلب واخستله، هغه د نبی کریم ﷺ بے حده خیال ساتلو، د نبی کریم ﷺ تربیت کولو هغه سره ئے شفقت کولو، کله چه د نبی کریم ﷺ عمر اته (۸) کاله شو، نو نیکه ئے وفات شو، د نبی کریم ﷺ د پرورش ذمه واری ابو

طالب ته نقل شوله، د ابو طالب مالی حالت کمزورے وو او خاندان ئے لوئی وو، د هغے باوجود ابو طالب او د هغه ښځے نبی کریمﷺ د خپلو بچو پشان وساتلو، ددے وجے نه د نبی کریمﷺ د ابوطالب سره مینه وه،

داسے حالاتو کښې نبی کریمﷺ پرورش حاصل کړو، د نبی کریمﷺ تربیت په صداقت او امانت باندے وشو تردے چه نبی کریمﷺ د صادق او آمین په لقب باندے مشهور شو، که چا به ووئیل چه صادق او آمین راغلے دے نو هرچا ته معلومه وه چه دا نبی کریمﷺ یادوی .

تجارت او واده :کله چه نبی کریمﷺ لوئ رالوئی شو، د خپلے زندګئ ټول معاملات ئے پخپله سنبال کړل، نبی کریم ﷺ د کار او کسب سلسله شروع کړه، په معمولی مزدورئ باندے ئے د قریشو ګډے بیزے سرولے، شام ته تجارتي قافلے کښې شریک شو چه اکثر مال پکښې د خدیجه بنت خویلد وو، خدیجه یوه کُنډه ښځه وه، او ډیره مالداره وه، د میسره په نوم غلام

د خديجے د تجارت انچارج وو، د نبي كريم ﷺ د بركت د وجے نه تجارت كښې ډيره زياته منافع وشوه، ددے لوئی منافع باره كښې خديجے د خپل غلام نه تپوس وكړو، هغه ووئيل چه محمد بن عبد الله به سوداء اخستله او خرخوله نو خلق به په ګنړ تعداد كښې هغه ته راتلل، چا باندے د ظلم نه بغير به ئے ډيره منافع كوله، خديجے د ميسره خبرے خه په غور واوريدلے، حالانكه هغه پخپله هم د نبي كريم ﷺ په باره د هغه د امانت او صدق نه خبره وه، خديجه پدے ډيره خوشحاله شوله او د نبي كريم ﷺ سره ئے د نكاح دپاره مينه پيدا شوه، نو خديجے خپله ملګرے د نبي كريم ﷺ د رائے معلومولو دپاره وليږله چه هغه د نكاح باره كښي څه وائی، دے وخت كښې د نبي كريم ﷺ عمرمبارک (۲۵) پنځه ويشت كاله وو، دے ښځے د خديجے د طرفنه پيغام نبي كريم ﷺ ته ورسولو، نبي كريم ﷺ هغه قبول كړو، پدے طريقه سره نكاح وشوله، دواړه ښځه او خاوند خپل مينځ كښې ډير خوشحاله وو، نبي كريم ﷺ د خديجے په مال

کښې تجارت شروع کړو، وخت تيريدو سره سره د خديجې نه د نبي کريمﷺ اولاد پيدا کيدل، زينب، رقية، ام کلثوم، او فاطمه رضی الله عنهن او په هلکانو کښې قاسم او عبد الله پيدا شول، دا دواړه په ماشوم توب کښې وفات شو.

نبوت

د نبي کريم ﷺ عمرمبارک چه څلويښتو کالو ته نزدے ورسيدو نو نبي کريم ﷺ په غار حراء کښې د ځانله والی او خلوت ژوند تيرول شروع کړل، غار حراء د مکے مکرمے نه مشرق طرفته يو غر کښې موجود وو چه نبي کريمﷺ به کله مسلسل څو شپے هلته وو، او د الله تعالی بندګی به ئے کوله، دلته د رمضان د مياشتے (۲۱) يويشتمه نيټه وه، نبي کريمﷺ غار حراء کښې وو، څلويښت کاله عمر ئے پوره شوے وو چه جبريل عليه السلام ورله راغے، ورته ئے ووئيل : اُووايه! نبي کريمﷺ ورته ووئيل : زه لوستلونکے نه يم، دغه خبره جبريل عليه السلام درے ځل دوهراو

کړه، ليکن نبي کريم ﷺ ورله هغه جواب ورکولو چه زه لوستونکی نه یم، په دریم ځل جبریل علیه السلام ووئیل : [اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ، عَلَّمَ الإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ] {العلق:٥} ترجمه: اُولوله په مدد د نوم د رب ستا هغه ذات چه پيدائش ئے کړے دے (١)پيدا کړيدے انسان د ټکړے د وينے نه، (٢) لوله هميشه او رب ستا ډير عزت والا دے، (٣) هغه ذات چه تعليم ئے ورکړيدے په قلم سره، (٤) تعليم ئے ورکړيدے انسان ته د هغه څيز چه دے پرے نه پوهيدو . هغه ملائک بيا واپس شو، ددے نه پس نبي کريم ﷺ غار کښې د ايساريدو طاقت ونه لرلو نو کور ته راغے، کله چه د خديجه بی بی خوا ته ورسيدو نو زړه ئے درزيدو، نبي کريم ﷺ وفرمايل : (زَمِّلُونِي، زَمِّلُونِي) ما په کمبل کښې پټ کړه، ما په کمبل کښې پټ کړه، نبي کريم ﷺ ئے په کمبل کښې پټ کړو، ترڅو پورے چه يره ترے ختمه شوه، بيا ئے ټوله قصه خديجے رضی الله عنها ته بيان کړه،

بیا ئے ورته وویل : زه ځپل ځان ویریږم، خدیجے رضی الله عنها ورله تسلی ورکړه چه قسم په الله هیچرے به هم الله تعالی تا ناکامه نه کړی ځکه چه ته خپلولی پالے، خلقو سره مدد کوی، بے روزګاره ته کسب لټوے، میلمنو له میلمستیا ورکوے، د حق په باره کښې چه مشکلات راځی هغے کښې د خلقو مدد کوے . د څو ورځو نه پس نبی کریم ﷺ دوباره غار حراء ته د عبادت دپاره لاړو، کله چه د عبادت نه فارغه شو، مکے مکرمے ته واپس راروان وو، په لاره کښې جبریل علیه السلام کرسی باندے ناست دے، د آسمان او زمکے مینځ کښې په نظر راځی، جبریل امین ددے آیتونو وحی وکړه : [يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ، وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ] {المدّثر:٦} ترجمه: اے کمبل کښې انغختونکیه، اُودریږه نو ویره ورکړه، او خاص د رب خپل لوئی وایه، او جامے خپلے پاکے ساته، او هرے پلیتئ نه ډډه اُوکړه . ددے نه پس د وحی سلسله شروع شوه، پرله پسے وحی راتلله، کله چه نبی کریم

ﷺ د دعوت آغاز وکړو، اول د ایمان په آواز باندے لبیک د هغه بی بی خدیجه رضی الله عنها اووئیلو، د الله د وحدانیت ګواهی ئے وکړه، او د نبی کریم ﷺ رسالت ته ئے ځان تسلیم کړو، او په اسلام کښې د ټولو نه اول ئے اسلام قبول کړو، رسول الله ﷺ ددے نه پس د خپل نزدے دوست ابوبکر صدیق سره خبره وکړه، هغه هم خبره ومنله، او ایمان ئے راوړو، ذره برابر شک ئے هم ونکړو، چونکه ابو طالب د نبی کریم ﷺ مور او د نیکه د وفات نه پس پرورش کړے وو، ددے وجے نه چه کله نبی کریم ﷺ په خپلو خپو اودریدو، نو د خپل تره ابو طالب ځوی د علی رضي الله عنه د کفالت ذمه واری ئے اخستے وه، پدے ماحول کښې الله تعالی د علی رضی الله عنه سینه د اسلام دپاره پرانستله، او اسلام ئے قبول کړو، د دوی نه پس د خدیجے رضی الله عنها غلام زیدبن حارثه ایمان راوړو، نبی کریمﷺ پټ پټ د اسلام دعوت چلولو، او مسلمانانو خپل اسلام پټ کړے وو ځکه که قریشو

ته به پته ولګيده چه چا اسلام قبول کړے دے، هغه له به ئے سزاګانے ورکولے چه د اسلام نه واپس شي .

ښکاره تبليغ :

د رسول الله ﷺ د پټ دعوت چه کله درے کاله وشو، نو د الله تعالى د طرفنه حکم راغے : [فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ] {الحجر:٩٤} ترجمه: پس صفا صفا بيان کړه هغه چه تا ته حکم کړے شويدے د هغے د بيانولو، او مخ اوګرځوه د مشرکانو نه .يوه ورځ رسول الله ﷺ صفا غونډئ باندے اُودريدو، مکے والو ته ئے آواز وکړو، ډير خلق راجمع شول، دے خلقو کښې د نبي کريم ﷺ تره ابو لهب هم موجود وو چه د الله او د رسول په دشمنئ کښې د هر چا نه مخکښې وو، خلق چه کله راغلل نبي کريم ﷺ وفرمايل : که زه تاسو له خبر درکړم چه ددے غر نه هغه طرفته دشمن دے، تاسو باندے حمله کوي نو تاسو به زما خبره ومنئ، ټولو ووئيل : مونږه ته نه ئے موندلے مګر ريشتونے او امانت دار، نو رسول الله ﷺ

وفرمايل: زه ستاسو دپاره يره درکونکے يم مخکښې ددے نه چه سخت عذاب د الله راشي، ددے نه پس نبي کريم ﷺ الله طرفته دعوت شروع کړو، او د بت پرستئ چه په هغه زمانه کښې رواج وو ترديد به ئے کولو، دغه ځائ کښې موجود ابو لهب غصه شو، وے وئيل : (معاذ الله) هلاک شے، تا مونږ ددے خبرے دپاره راجمع کړی يو، الله تعالی د ابو لهب په باره کښې داسے آياتونه نازل کړل چه تر قيامته پورے به لوستلے کيږی :[بِسۡمِ اللهِ الرَّحۡمَنِ الرَّحِيمِ] [تَبَّتۡ يَدَا أَبِي لَهَبٖ وَتَبَّ. مَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ. سَيَصۡلَىٰ نَارٗا ذَاتَ لَهَبٖ. وَٱمۡرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلۡحَطَبِ. فِي جِيدِهَا حَبۡلٞ مِّن مَّسَدِۭ] {المسد:٥} ترجمه:هلاک شول دواړه لاسونه د ابو لهب او هلاک شو دے، فائده ورنکړه ده ته مال د ده او هغه خيز چه ده ګټلی وو، زر دے چه ورننوځی به اُور لمبو والا ته ، او ښځه دده چه راوچتوونکے د خشاکو ده ، په سټ د هغے کښې رسئ ده د پوستکي د کجورو نه .نبي کريم ﷺ خپل دعوت باندے کلک ولاړ وو، چرته به چه د خلقو اجتماع په نظر راتلله،

هغوی ته به ئے دعوت ورکولو، د خانه کعبے خوا کښې به ئے مونځ ادا کولو، او د خلقو په اجتماعاتو کښې به شریک کیدلو، او د اسلام پیغام رسولو او دعوت ورکولو دپاره به د مشرکانو بازارونو ته ورتللو، ډیر تکلیفونه به ئے برداشت کول، کومو خلقو به چه ایمان راوړو مشرکانو به ډیر تکلیفونه ورکول لکه چه سمیه او یاسر او عمار رضی الله عنهم ته ئے دومره سزاګانے ورکړے چه یاسر او سمیه رضی الله عنهما شهیدان شول، سمیه رضی الله عنها هغه ښځه ده چه په اسلام کي اوله شهیده شوے ده، یاسر رضي الله عنه په اسلام کښې اول د شهادت درجه حاصله کړیده، بلال بن رباح حبشی رضی الله عنه ته هم امیه بن خلف او ابوجهل ډیرے سزاګانے ورکړیوے، ورته به ئے وئیل : اے بلاله ! اسلام پریږده، بلال رضی الله عنه په اسلا باندے مضبوط وو، امیه بلال رضی الله عنه په زنځیرونو کښې وتړلو، او بهر د مکے مکرمے په ګرمو شګو کښې به ئے خملولو، او پخپله هم او په نور مشرکانو باندے به ئے هم په کوړو وهلو، د بلال

رضى الله عنه د خولے مبارکے نه به صرف د اَحد اَحد آواز راتللو، يوه ورځ ابو بکر صديق رضي الله عنه ورباندے تير شو، نو د اميه نه ئے واخستلو او د الله دپاره ئے آزاد کړو . پدے مشکل حالت کښې د حکمت د وجه نه رسول الله ﷺ مسلمانان د اسلام د ښکاره کولو نه منع کړی وو، ددے وجے نه به نبی اکرم ﷺ د صحابه کرامو سره په تنهائی کښې ميلاويدو، کچرته نبی کريم ﷺ ښکاره ملاويدلے نو مشرکانو به د هغه او د هغه د دعوت ترمينځ مانع واقع کيدلے، او ممکنه وه چه ددے وجه نه د دواړه ډلو مينځ کښې جنګ راغلے وے، چونکه د مسلمانانو تعداد هم کم وو، او اسباب د جنګ هم نه وو، ددے وجے نه نبی کريم ﷺ مسلمانانو ته د اسلام د پټولو حکم کړے وو، رسول الله ﷺ به د مشرکانو مخکښې د تکليفونو باوجود ښکاره دعوت او عبادت کولو .

حبشو ته هجرت : اسلام چه چا قبول کړے وو، او مشرکانو ترے خبر وو نو هغوی ته به ئے ډير تکليفونه رسول، خاصکر د معاشرے هغه کمزوري

صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین ته نو رسول الله ﷺ دوي ته حبشو ته د نجاشي بادشاه خوا ته د هجرت اجازه ورکړه، دا واقعه د نبوت په پنځم کال راغله، تقریباً اوویا (۷۰) کسانو د خپلو ښځو او بچو سره حبشو ته هجرت وکړو، هجرت کونکو کښې عثمان بن عفان رضی الله عنه او د هغه کور والا رقیة د رسول ﷺ لور ورسره هم پدے سفر کښې ملګرے وه، قریشو پوره کوشش وکړو چه حبشو کښې هم مسلمانان سکون باندے ژوند تیر نه کړی، نو د نجاشي بادشاه په خدمت کښې مختلفے ډالئ وغیره پیش کړے، او دا مطالبه ئے وکړه چه دا خلق مکے والو ته حواله کړی، او مکے والو دا الزام ولګوو چه دا مسلمانان عیسی علیه السلام او د هغه مور ته بد رد وائی، نجاشي چه د مسلمانانو نه د حقیقت په باره کښې تپوس وکړو، نو هغوی جواب کښې قرآن ولوستلو هغه چه د عیسی او مریم علیهما السلام په باره کښې نازل شوی وو، نجاشي چه قرآن کریم واوریدو نو د مسلمانانو د خبرے تائید ئے وکړو،

مسلمانان ئے مکے والو ته د حواله کولو نه انکار وکړو، او ښکاره د ایمان راوړلو اعلان ئے وکړو .

عجیبه واقعه :

ددے کال په رمضان کښې رسول اللهﷺ یوه ورځ مسجد حرام ته راغلو، او د ټولو خلقو په مینځ کښې ئے د سورة النجم تلاوت شروع کړو چه قریش هم ګڼړ تعداد کښې موجود وو، دے کافرانو مخکښې چرته هم د قرآن کریم تلاوت نه وو آوریدلے ځکه دوی خپل مینځ کښې دا لوظ کړے وو چه محمد ﷺ ته به غوږ نه ږدو، کله چه ناساپې ددے خلقو مخکښې د قرآن کریم ددے مبارک سورت تلاوت شروع شو، ددے په غوږونو ډیر عجیبه ولګیدو او قرآن ته غیر اختیاری متوجه شو، کله چه رسول الله ﷺ ددے آیت (فَاسْجُدُوا لِلّٰهِ وَاعْبُدُوا) النجم : ٢٦) ترجمه: د خپل رب مخکښې سجده وکړئ او د هغه عبادت وکړئ .

رسول الله ﷺ سجده وکړه نو ټول په ټوله بے اختیاره په سجده باندے پریوتل .

هرقسم تعلق پریکول :قریشو همیشه دپاره د نبی کریم ﷺ د دعوت هر قسمه مخالفت کولو، او هره ورځ به ئے نوی نوی انداز کښې تکلیفونه ورکول، دهمکیانے به ئے ورکولے، کله کله لالچ د مال او د ښځے ورکولو، دے ټولو تکلیفونو به مسلمانان په خپل باندے مضبوطول، او د ایمان والو تعداد به ورځ په ورځ زیاتیدو، نو کافرانو د مسلمانانو خلاف یو نوے محاذ پرانستلو، خپل مینځ کښې ئے یوه معاهده ولیکله، ټولو پدے اتفاق وکړو، او خانه کعبه کښې ئے آویزانده کړه، چه د مسلمانانو او بنو هاشمو سره به هر قسمه تعلقات ختم کړے شی، د دوی سره اخستل، خرڅول، نکاح ، او هر قسمه تعاون به ختم کړے شی، مسلمانان مجبورًا د مکے مکرمے نه بهر شعب ابی طالب ته نقل شول، پدے ځائ کښې مسلمانو ته ډیر تکلیف وو، لوږه او نور ډیر مشکلات وو، کوم مسلمانان چه مالداره وو، هغوی خپل ټول مال په نورو مسلمانانو باندے خرچه کړو لکه خدیجه رضی الله عنها، او دوي ته مرضونه ولګیدل، او ډیر

خلق مرګ ته نزدے شول، لیکن ددے هرڅه باوجود مسلمانان مضبوط وو، او صبر ئے کولو، یو تن هم د خپل دین نه روستو نه شو، دا سلسله تر درے کالو پورے وه، تردے چه قریشو کښې څو مشرانو ددے خلاف آواز اوچت کړو، دا خلق د بنو هاشم نزدے رشته دار وو، هغوی ښکاره ددے اعلان مخالفت وکړو، کله چه دا معاهده د خانه کعبے نه رابهر کړه، معلومه شو چه چینجو ټول کاغذ خوړلے وو، صرف د الله نوم باقي وو، پدے طریقه سره د مشکل وخت ختم شو، بنو هاشم او مسلمانان مکے مکرمے ته واپس راغلل، لیکن قریشو په مسلمانانو باندے د ظلمونو سلسله جاري وساتله.

د غم کال :د شعب ابي طالب د راتللونه پس ابو طالب بیمار شو د نبي کریمﷺ تره صاحب فراش شو، څو ورځے تیرے شوے نوے چه ابو طالب باندے د مرګ علامے ښکاره شوے، رسول اللهﷺ د تره سر طرفته کیناستو، د مرګ نه مخکښې ئے ترے د لااله

الا الله د اقرار مطالبه کوله، لیکن بل طرفته کافران رشته دار خاصکر ابوجهل د اسلام د قبلولو نه منع کولو او ورته ئے وئیل چه ته د خپل پلار نیکه دین پریږدے، د عبد المطلب ددین نه مخ آړوے، تردے چه ابو طالب د شرک په حالت کښې وفات شو، رسول اللهﷺ ته د ابو طالب په وفات باندے ډیر غم ورسیدو، ځکه چه د شرک په حالت کښې وفات شو، د ابو طالب د مرګ نه دوه میاشتے پس خدیجه رضی الله عنها وفات شوه چه رسول الله ﷺ ته ډیر غم ورسیدو، ددے دواړو د وفات نه پس مشرکانو نبی کریم ﷺ باندے تکلیفونه نور هم ډیر کړل.

طائف ته سفر: د قریشو سرکشی فرعونیت او مسلمانانو ته تکلیف ورکول د حد نه ډیر شوو نبی کریم ﷺ طائف ته د سفر کولو اراده وکړه، کیدے شی الله تعالی هغوی ته هدایت وکړی طائف ته تلل څه آسان نه وو، یو خو د طائف لار په غرونو کښې مشکله وه، او بل د طائف والو د طرفنه جواب انتهائی

تکلیف والا وو، دے خلقو د نبی کریم ﷺ په خبره هیڅ پرواه ونکړه بلکه بدے بدے خبرے ئے ورته وکړے، او ماشومان ئے وریسے کړل په کانړو ویشتلو تردے پورے چه د نبی کریم ﷺ پنړے مبارکے د وینونه ډکے شوے پدے مشکل حالت کښې نبی کریم ﷺ مکے مکرمے ته د واپس تللو فیصله وکړه، رسول الله ﷺ ډیر زیات خفه او غمجن وو، پدے وخت کښې جبرئیل علیه السلام سره د غرونو ملائک راغلو، جبرئیل علیه السلام وفرمائیل:(**وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ**) .ترجمه: یقینا الله تعالی د غرونو والا ملائک تاته رالیږلے دے دے دپاره چه ته ورته حکم وکړے څه چه ستا خوخه وی، ملائک ووئیل : (**إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمِ الأَخْشَبَيْنِ**) اے محمد ﷺ که ستا خوخه وی زه به دے قوم باندے دا دوه غرونه یوځای کړم . نبی کریم ﷺ جواب ورکړو : (**بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا**).بلکه زما دا امید دے چه الله تعالی به د دوی په نسلونو کښې داسے خلق پیدا کړی چه د الله

تعالى عبادت به کوی او د الله تعالى سره به هيڅوک نه شريک کوی، حالانکه نبي کريم ﷺ ته ددے خلقو د طرفنه ډير تکليف رسيدلے وو ليکن د هغے باوجود هم نبي کريم ﷺ د خپل قوم په باره کښې د شفقت او د صبر مظاهره وکړه.

د سپوږمۍ دوه ټکړے کيدل:

د مکے مشرکانو به بار بار د رسول الله ﷺ نه د معجزاتو مطالبه کوله، داسے معجزه راوړه چه هغے سره زمونږ ستا په نبوت يقين راشی، دا مطالبه به ئے بار بار کوله، يو ځل ئے دا مطالبه هم وکړه چه دا سپوږمۍ دوه ټکړے کړه، نبي کريم ﷺ د الله تعالى نه دعاء وکړه، الله تعالى سپوږمۍ دوه ټکړے کړه، چه قريشو تر ډير وخت پورے کتله، ددے باوجود ئے د ايمان راوړلو نه انکار وکړو، بيا ئے ووئيل چه محمد (ﷺ) مونږ باندے جادو وکړو، يو سړی ووئيل که محمد (ﷺ) تاسو باندے جادو کړے دے نو ټولو خلقو باندے خو جادو نشي کولے، نو قريش د بهر نه

د راتلونکو خلقو انتظار کولو کله چه د بهر نه مسافر راغلل نو د هغوی نه ئے تپوس وکړو، هغوی جواب ورکړو چه آو مونږ دا واقعه لیدلے ده، ددے ښکاره معجزے باوجود هم مشرکان په خپل کفر باندے مضبوط وو.

د اسراء او معراج واقعه :د طائف نه رسول اللهﷺ ډیر د غم په حالت کښې راواپس شوے وو، ددے نه مخکښې ابو طالب وفات شو، وروسته خدیجه رضی الله عنها وفات شوے وه، او مشرکانو ظلمونه هم د حد نه ډیر شوی وو، نبی کریم ﷺ لره غمونو د هر طرفنه راګیر کړے وو، داسے حالت کښې د الله تعالی د طرفنه د اطمینان او سکینه اسباب راغلل، یوه شپه نبی کریم ﷺ آرام کولو چه جبریل علیه السلام د براق سره راغلو، براق د آس پشان حیوان وو، د بجلئ پشان تیز رفتار وو، نبی کریم ﷺ پدے سورلی باندے کیناستولے شو او فلسطین ته بیت المقدس ته بوتللے شو، د هلته نه نبی کریم ﷺ آسمانونو ته سفر وکړو چه

پدے سفر کښې نبی کریمﷺ د الله تعالی د قدرت ډیرے نښے ولیدلے، پدے سفر کښې پنځه مونځونه فرض شو، او په دے شپه واپس مکے ته راغلو، او د نبی کریم ﷺ زړه مطمئن او مضبوط شوے وو، ددے په باره کښې الله تعالی فرمائی : [سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ] {الإسراء:١} ترجمه: پاکی ده الله تعالی لره (د هر قسم شرک او د عیبونو نه) هغه ذات دے چه بو ئے تلو بنده خپل په ټکړه د شپه کښې د مسجد حرام نه تر مسجد اقصی پورے، هغه چه برکات اچولی دی مونږ چاپیره د هغے نه، دپاره ددے چه اوښایو مونږ ده ته د نښو د قدرت او د توحید زمونږ نه، یقینا الله تعالی هر څه آوری او هر څه وینی . په بله ورځ نبی کریم ﷺ خانه کعبے سره کیناستو او خلقو ته ئے د تیرے شوے شپے حالات بیانول، کافرانو د نبی کریم ﷺ د خبرے تکذیب وکړو، خنداگانے ئے کولے، یو تن ووئیل چه ته بیت المقدس ته تللے ئے نو مونږ ته د

هغې شکل بيان کړه، مقصد ئې د نبي کريم ﷺ دروغجن ثابتول وو، الله تعالی بيت المقدس د نبي کريم ﷺ د سترګو مخکښې را اُوچت کړو، د مشرکانو د ټولو تپوسونو جواب ئې ورکړو، مشرکانو پدې خبره يقين ونکړو، د بل دليل مطالبه ئې وکړه دويم دليل نبي کريم ﷺ ورته وويل چه لاره کښې يوه قافله مکې مکرمې ته راتلله، نبي کريم ﷺ د هغې ټول احوال بيان کړل چه څومره اُوښان دی، څو ورځو کښې به راورسي،ليکن ددې هرڅه باوجود کفار په خپل ضد باندې کلک وو، په بله ورځ جبرئيل عليه السلام راغې او نبي کريم ﷺ ته ئې د مونځونو طريقه او وختونه وښودل، اول صرف سهار دوه رکعاته او د ماسخوتن دوه رکعاته مونځ فرض وو، پدې موقعه نبي کريم ﷺ خپل دعوت صرف د بهر نه راتلونکي خلقو دپاره خاص کړې وو چه مکې والا د اسلام په خلاف قسم خوړلې وو،د بهر نه راتلونکي ته به ئې د پناه اخستلو په باره کښې هم خبره کوله چه ما له په خپل ملك کي پناه راکړئ، او اسلام به ئې د هغوی

مخکښې پیش کولو، او وضاحت به ئے ورته کولو، بل طرفته به ابولهب د نبي کریم ﷺ شاته روان وو، او خلق به ئے د نبي کریم ﷺ د دعوت نه منع کول، یو ځل څه کسان د مدینے (یثرب) نه حج له راغلي وو، نبي کریم ﷺ ورته دعوت ورکړو، هغوی د نبي کریمﷺ خبرے ته څه غوږ کیښودو، او په نبي کریم ﷺ باندے ایمان راوړلو کښې متفق شو، او ایمان ئے قبول کړو، مدینے والو د یهودو نه آوریدلی وو چه آخره زمانه کښې به یو نبي راځی کله چه نبي کریم ﷺ دوی ته دعوت ورکړو نو دوي ووئیل چه دا هغه آخري نبي کریم دے، هسے نه چه یهود رانه مخکښې نه شي، دا شپږ کسان وو، بل کال باندے د مدینے نه دولس (۱۲) کسان راغلل، نبي کریمﷺ ورسره مصعب بن عمیر رضی الله عنه ولیږلو چه مدینے والو ته قرآن وښائی، او د دین احکام ورته وښائی د الله تعالی په مدد سره مصعب رضی الله عنه مدینے والو باندے ښه محنت وکړو، یو کال پس مکے مکرمے ته واپس راغلو سره د مدینے والو نه دوه اوویا (۷۲) سړی او ښځے

راغلل، دا خلق د نبي کریم ﷺ سره میلاو شول، دوی د نبي کریم ﷺ سره ددین په نصرت باندے بیعت وکړو، او ددے نه پس مدینے ته واپس شول .

د اسلام د دعوت نوے محاذ :

د حق او حق پرستو دپاره مدینه نوے امن والا ځائے پیدا شو، مسلمانانو هلته هجرت شروع کړو، او دلته د مکے مشرکانو دا کلک عزم کړے وو چه مسلمانان د هجرت نه منع کړی، مهاجرینو ددے وجه نه قسماقسم تکلیفونه برداشت کړل، مسلمانانو به د قریشو د یرے نه پټ پټ هجرت کولو، ابوبکر صدیق رضي الله عنه به بار بار د نبي کریم ﷺ نه د هجرت اجازت غوښتلو لیکن نبي کریم ﷺ به ورته دا خبره کوله چه جلتي مه کوه، کیدے شی الله تعالی تا له ملګرے پیدا کړی، تردے چه ډیرو مسلمانانو هجرت وکړو چه قریشو ته معلومه شوه چه د مسلمانانو طاقت مدینه کښې پیدا شو، د نبي کریم ﷺ د دعوت د ترقۍ نه یریدل، خپل مینځ کښې دوي

مشوره وکړه چه معاذ الله نبي کريم ﷺ به قتل کړو، پدے خبره متفق شو، ابو جهل مشوره ورکړه چه د هرے قبيلے نه به يو يو ځوان له توره ورکړو، په يو ځل به حمله وکړي، بيا بنو هاشم به د چا چا سره دشمني کوي، الله تعالى د مشرکانو ددے سازش خبر نبي کريم ﷺ له ورکړو، د الله تعالى د حکم نه بعد نبي کريم ﷺ د ځان سره ابوبکر صديق کړو، او د سفر کولو اراده ئے وکړه، د شپے علي رضي الله عنه ئے پخپله بستره باندے سملولو، مشرکان راجمع شول، د نبي کريم ﷺ د کور نه ئے ګيره واچوله، د نبي کريم ﷺ د راوتلو په انتظار وو چه نبي کريم ﷺ د دوی په صفونو کښې راووتلو او په سرونو ئے ورله خاورے واچولے او دوی ته هيڅ پته ونه لګيده، پدے طريقه نبي کريم ﷺ د ابو بکر رضي الله عنه خوا ته راغلو، د مدينے په سفر د کور نه يوځاي روان شول، اول غار ثور ته لاړل، دلته قريشو د صبا پورے انتظار کولو چه کله د بسترے نه علي رضي الله عنه پاسيدو، مشرکان حيران شول، دوی د علي رضي الله عنه نه د نبي کريم ﷺ په

باره کښې تپوس کولو خو هغه حال نه وئیلو، علی رضی الله عنه ئې ووهلو لیکن څه فائده ئې ونکړه، نو مشرکانو هر طرفته کسان خواره کړل، اعلان ئې وکړو چه چا چه نبي کریم ﷺ ژوندے یا معاذ الله مړ راوړو، سل (۱۰۰) اوښان انعام دے، مشرکان تر غار ثور پورې وروړسیدل، کچرته یو تن خپلو ښپو طرفته کتلی وے نو دوی به ئې لیدلی وے، ابوبکر صدیق رضي الله عنه سره د نبي کریم ﷺ په باره کښې غم ډیر شو، نبي کریم ﷺ وفرمایل : (**مَا ظَنُّكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِاثْنَيْنِ اللَّهُ ثَالِثُهُمَا، لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا**) .ترجمه : اے ابوبکر! ستا څه خیال دے د هغه دوه کسانو په باره کښې چه الله ئې دریم دے، مه خفه کیږه الله تعالی زمونږ سره دے . مشرکانو دوی ونه لیدل او نبي کریم ﷺ د ابوبکر صدیق سره په غار کښې درې ورځې تیرې کړې، د ے نه پس مدینے ته روان شو، لاره ډیره لویه وه، او ګرمی ډیره سخته وه، په دویمه ورځ د دوی تیریدل په یوه ښځه وشو چه د ام معبد په نوم باندے وه، دوی د هغې نه د خوراک څښاک طلب

وکړو، د ښځې سره هيڅ نه وو، يوه کمزورې بيزه د خيمې يو طرف کښې وه چه د کمزورتيا د وجې نه څر له نه شوه تللې، او يوه قطره پئ هم پکښې نه وو، نبي کريم ﷺ د هغه بيزې خوا له لاړو، د هغې غولانزه ئې په لاسونو مسح کړه، د هغې نه پئ روان شو، يو لوښې ئې ډک کړو، دا حالت چه ام معبد وليدو، حيرانه شوله، ټول پئ وڅښکل، دوباره ئې بيا لوښې ډک کړو، هغه ئې د ام معبد سره پريښودو او سفر باندې روان شول . دلته مدينې والا هره ورځ د مدينې نه بهر راوځې او د نبي کريم ﷺ انتظار کوی کله چه نبي کريم ﷺ مدينې ته راغلو نو ټولې مدينې والو د خوشحالئ د وجې د مرحبا مرحبا آوازونه کول، نبي کريم ﷺ د مدينې جنوب کښې اقع قباء کښې ديره شو، څلور ورځې هلته وو، او د مسجد قباء بنياد ئې کيښودو، په اسلام کښې اولنې مسجد دا دے، په پنځمه ورځ نبي کريم ﷺ مدينې طرفته روان شو، ډيرو انصارو صحابه کرامو دا کوشش کولو چه د نبي کريم ﷺ د ميلمستيا شرف حاصل کړی، د اُوښے

مهار ئے نیولے وو، نبي کریم ﷺ ددے خلقو د جذباتو شکریه ادا کوله او دا به ئے وئیل : (**دَعُوهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ**) دا اوخه پریدئ، دیته امر کړے شویدے، اُوښه لاړه خپل ځائ کښې کیناستله، بیا پاسیده بل ځائ ته مخکې شوه، بیا ئے خپل ځای ته وکتل نو پاسیده او بیرته خپل مخکني ځائ ته راواپس شوه، او کیناستله، نبي کریم ﷺ ترے کوز شو، او دغه ځای ئے د مسجد دپاره منتخب کړو، رسول الله ﷺ د ابو ایوب انصاری کور کښې میلمه شو، علی رضي الله عنه درے ورځو پورے مکه کښې ایسار شو چه د رسول الله صلي الله علیه وسلم امانتونه وسپاری، بیا مدینے ته راغلو، قباء کښې د رسول الله ﷺ سره میلاو شو.

نبي کریم صلي الله علیه وسلم په مدینه کې ژوند:

کوم ځائ چه د نبي کریم ﷺ اُوښه ناسته وه هغه زمکه ئے واخسته، او مسجد نبوی ئے آباد کړو، رسول الله د مهاجرینو (چه د مکے نه د نبي کریم ﷺ سره راغلی وو) او انصارو (د مدینے خپل اُوسیدونکی

مسلمانان چه مهاجرينو له ئے پناه ورکړے وه) ترمينځ روروليٰ جوړه کړه، د يو انصاري او يو مهاجر رورولي ئے قائمه کړه چه د هغه مال کښي هم شريک وو، پدے طريقے سره مهاجرين او انصار يو ځائ کار شروع کړو، پدے سره رورولي نوره هم مضبوطه شوه، د مکے مشرکان او د يهودو د مخکښې نه تعلقات موجود وو، مشرکانو د يهودو په ذريعه مسلمانانو کښې جدا والے راوستلو، او کوشش ئے کولو، او مشرکانو دهمکيانے ورکولے چه مونږه مسلمانان ختمو و، مسلمانان د بهرني دشمن (قريشو) او کورني دشمن (يهود) نه خطره کوله، حالات دومره سخت شو چه صحابه کرام رضوان الله عليهم اجمعين به د ځان سره اسلحه د خوب په حالت کښې سرته ايخودله، داسے د تکليف په حالت کښې الله تعالی د جهاد حکم نازل کړو، رسول الله ﷺ د مجاهدينو دستے يو طرف او بل طرف ته ليږل شروع کړل، چه د دشمن په نقل او حرکت باندے نظر ولري، ددے سره نبي کريم ﷺ په تجارتي قافلو باندے هم حمله کول شروع کړل، چه

مشرکانو ته د مسلمانانو د طاقت احساس وشي، او کافران هم د پراُمن اوسيدلو خبرے ته مجبوره شي، او مسلمانان په آزادئ سره د اسلام دعوت وکړی، ددے سره نبي کريم ﷺ د بعضو قبائلو سره معاهدے هم کړے وے.

جنګ بدر:

رسول الله ﷺ دا فيصله وکړه چه د شام نه د مشرکانو راتلونکی قافلے ته لار ونيولے شي، نبي کريم ﷺ د ځان سره درے سوه ديارلس (۳۱۳) صحابه کرام روان کړل، دوی سره صرف دوه آسونه او اوويا (۷۰) اُوښان وو، د قريشو تجارتی قافله کښې هزار (۱۰۰۰) اُوښان وو چه مشری ئے ابوسفيان کوله، ورسره صرف څلويښت (٤۰) کسان وو، ابوسفيان ته معلومه شوه چه مسلمانان حمله کوی هغه مکے والا د حالاتو نه خبر کړل، او د مدد اپيل ئے وکړو، او پخپله بله لار باندے روان شو، او د مسلمانانو د حملے نه ئے ځان بچ کړو، دلته ابو جهل د مکے د قريشو نه زر (۱۰۰۰) جنګيانو سره د

جنګ په نیت روان شو، ابوسفیان استازے ولیږلو چه قافله بچ شوه، تاسو واپس شئ لیکن ابوجهل د واپسئ نه انکار وکړو او خپل سفر ئے جاري وساتلو. رسول الله ﷺ ته چه خبر وشو چه مشرکان د جنګ دپاره راروان دی، د صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین سره ئے مشوره وکړه، اتفاق پدے خبره راغے چه د مشرکانو سره جنګ وکړے شی، او مقابله ورسره وکړے شی، دویم کال د هجرت د رمضان المبارک په اُولسمه ورځ باندے د دواړو لښکرو مقابله وشوله، ډیر سخت جنګ وشو، بالآخر مسلمانانو ته میدان پاتے شو، او مشرکان وتختیدل څوارلس (۱٤) مسلمانان شهیدان شول، او اوویا (۷۰) مشرکان مردار شول، او اوویا (۷۰) قیدیان شول، پدے ورځو کښې رقیه بنت رسول الله ﷺ وفات شوه چه د عثمان بن عفان رضی الله عنه په نکاح کښې وه، د نبی کریم ﷺ په سفارش عثمان رضی الله عنه مدینه کښې پاتے شوے وو، جنګ بدر کښې نه وو شریک شوے، د خپلے ناروغه بي بي خدمت ئے کولو، نبی کریم ﷺ د جنګ

بدر نه پس د خپلے دویمے لور ام کلثوم رضي الله عنها نکاح د عثمان رضی الله عنه سره وکړه، ددے وجے نه عثمان رضی الله عنه ته ذو النورین وئیلے شی چه د رسول اللهﷺ دوه لونړه د هغه په نکاح کښې یوه پس د بلے نه راغلے وے، د جنګ نه پس مسلمانان مدینے ته خوشحاله راواپس شول، د الله مدد میلاو شو، قیدیان ئے راوستل، مال غنیمت میلاو شو، قیدیانو کښې بعضو نقده فدیه ورکړه او ځان ئے خلاص کړو او د چا فدیه دا مقرر شوه چه د مسلمانانو لس ماشومانو ته به لیکل لوستل ورزده کوی

جنګ اُحد

:د جنګ بدر نه پس پوره یو کال روستو د مسلمانانو او کفارو مینځ کښې دا جنګ وشو، د جنګ بدر بدل اخستلو دپاره مشرکانو درے زره (۳۰۰۰) لښکر تیار کړو اُووه سوه (۷۰۰) مسلمانانو د هغے مقابله وکړه، په اول د جنګ کښې مسلمانانو ته فتحه نصیب شوه، کافرانو میدان پریښودو، مګر دوباره راواپس شو، او د

غنډۍ (جبل رماة) د طرفنه ئے په مسلمانانو باندے حمله وکړه، دا هغه غر وو چه رسول اللهﷺ ورباندے غشي ویشتونکي پنځوس کسان مقرر کړي وو، د غنیمتونو د جمع کولو دپاره دوی راکوز شو، ددے وجے نه مسلمانانو ته د کفارو د طرفنه تکلیف ورسیدو.

جنګ خندق :د جنګ اُحد نه پس د یهودو یو وفد مکے والو له لاړو او د مسلمانانو خلاف په مدینه باندے د حملے ترغیب ئے ورکړو، او د هر قسمه امداد وعده ئے ورسره وکړه، مشرکانو د یهودو خبره ومنله، بیا د یهودو نورو قبائلو پسے هم لاړو، او د مسلمانانو په خلاف ئے جنګ ته تیار کړل، هغوی هم اتفاق وکړو، د هر طرفنه کافرانو او مشرکانو د مدینے په طرف روان شو، تقریبًا د لسو زرو (۱۰۰۰۰) لښکر په مدینه منوره باندے حمله آور شو، نبي کریم ﷺ د دشمن د سازشونو نه خبر وو، د صحابه کرامو رضي الله عنهم نه ئے مشوره واخستله، سلمان فارسی رضی

الله عنه دا مشوره ورکړه چه د مدینے منورے کوم طرف ته چه غرونه نشته هغه طرف ته به خندق وکنستلے شی .ټول مسلمانان د خندق په کنستلو کښې شریک شو، ددے وجے نه زرتر زره منصوبه مکمل شوه، ددے په نتیجه کښې مشرکان د مدینے نه بهر د یو میاشت پورے په خیمو کښې اُوسیدل، خندق باندے ورتلل ورته ګران وو، آخر کښې الله تعالی تیزه سیلئ راولیږله، او د مشرکانو خیمے ئے والوزولے، کافرانو باندے یره راغله، او په جلتئ سره خپلو علاقو ته واپس شول، الله تعالی ټولو لښکرو له په یواځے شکست ورکړو، او د مسلمانانو مدد ئے وکړو .

د مکے فتح :په اتم کال د هجرت باندے رسول الله ﷺ فیصله وکړه چه په مکه مکرمه باندے حمله وکړی، په لسم (۱۰) د رمضان المبارک باندے د لس زره (۱۰۰۰۰) مجاهدینو سره روان شو، او بغیر د جنګ نه مکے مکرمے ته داخل شو، ځکه چه قریشو اسلحه ایښودلے وه، الله تعالی د مسلمانانو مدد وکړو، نبی

کريم ﷺ مسجد الحرام ته داخل شو، د کعبة الله طواف ئے وکړو، بيا کعبے ته دننه ورغلو، او دوه رکعاته مونځ ئے وکړو، او بيا هغه ټول بُتان ئے مات کړل کوم چه خانه کعبه کښې وو، بيا د خانه کعبے په دروازه کښې ودريدو او لاندے قريش ولاړ وو، د خپلے فيصلے انتظار ئے کولو، رسول اللهﷺ مشرکانو ته ووئيل : چه تاسو څه سوچ کوئ چه زه به تاسو باندے د څه فيصله کونکے يم ؟، ټولو جواب ورکړو چه مونږ ستا نه د خير خواهئ اميد ساتو ځکه چه ته زمونږ عزتمند ورور ئے، او د عزتمند ورور ځوئ ئے . رسول الله ﷺ ورته ووئيل : تاسو ټول آزاد يئ، رسول الله ﷺ د معافئ يو مثال قائم کړو چه خپلو دشمنانو ته ئے عامه معافي وکړه، د مکے د فتح نه پس خلق ډلے ډلے په اسلام کښې داخليدل شروع شو، په لسم (۱۰) کال د هجرت چه رسول اللهﷺ آخرى حج کوو نو د يو لاکهـ (۱۰۰۰۰۰) نه زيات صحابه کرام ورسره وو، د حج نه پس واپس مدينے منورے ته راغے .

د بهر نه د وفدونو راتلل او بادشاهانو ته خطونه :

د نبي كريم ﷺ نبوت ګيرچاپيره خور شوے وو، د هر طرفنه خلق ډلے ډلے د مدينے په طرف راتلل، او اسلام كښې داخليدل، بل طرفته نبي كريم ﷺ د قبيلو مشرانو او بادشاهانو ته دعوتي خطونه ليږل شروع كړل، بعضو دعوت قبول كړو، په اسلام كښې داخل شو، بعضو د خط احترام وكړو، او هدايا ئے راوليږلے، خو اسلام ئے قبول نكړو، او بعضو د خط د وجے نه ډير غصه كښې راغلل او د نبي كريم ﷺ خط مبارك ئے شهيد كړو، لكه دا كار د فارس بادشاه كسرى وكړو، رسول الله ﷺ ورته بدعاء (ښيرے) وكړے : (اَللّٰهُمَّ مَزِّقْ مُلْكَهُ) (اے الله ! بادشاهي ورله ټكړے ټكړے كړه) .څو ورځے پس خپل ځوى مړ كړو، او بادشاهي ئے ترے واخستله، دغه رنګه د مصر بادشاه مقوقس مسلمان خو نه شو ليكن د رسول الله ﷺ د استازى ډير احترام ئے وكړو، او هغه

سره ئے ډیرے هدایا نبی کریم ﷺ له راواستولے، او دغه شان حالت د روم د بادشاه قیصر هم وو، هغه هم د رسول الله صلي الله علیه وسلم د خط خکلے جواب ورکړو، او د خط اکرام ئے وکړو او قاصد ته ئے هدیي ورکړے .او د **بحرین حاکم** منذربن ساوی واقعه داسے وه چه کله ورته د رسول الله ﷺ خط میلاو شو، دا خط ئے بحرین والو ته بیان کړو، بعضو اسلام قبول کړو او بعضو انکار وکړو.

د نبي کریم صلي الله علیه وسلم وفات :

رسول الله ﷺ چه د حج نه واپس شو، نو دوه یا یوه نیمه میاشت پس د بیمارئ ابتداء وشوه، او ورځ په ورځ بیماری زیاتیدله تردے چه د مونځ امامت نه معذور شو، نو ابوبکر صدیق رضی الله عنه ته ئے د امامت امر وکړو چه خلقو ته مونځ کوه، د هجرت یولسم (۱۱) کال د ربیع الاول په دولسمه (۱۲) نیټه د ګل په ورځ د رسول الله ﷺ روح مبارک د دنیا نه سفر وکړو، پدے وخت کښې د رسول الله ﷺ عمر مبارک درے شپیته

(٦٣)کاله وو، صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین چه خبر شو، ډیر د غم او پریشانۍ حالت وو، څوک دے خبرے منلو ته تیار نه وو، بالآخر ابو بکر صدیق رضی الله عنه خطبه وکړه، مسلمانانو ته ئے د تسلۍ خبرے وکړے، چه رسول الله ﷺ یو بشر وو، او هر بشر باندے به مرګ راځی، ددے نه پس صحابه کرام مطمئن شو، او رسول الله ﷺ له ئے غسل ورکړو، او د عائشے رضی الله عنها په کوټه کښې ئے دفن کړو، رسول الله ﷺ د نبوت نه مخکښې څلویښت کاله (٤٠) مکه مکرمه کښې اُوسیدلو او دیارلس (١٣) کاله د نبوت نه پس مکه مکرمه کښې وو، او مدینه منوره کښې رسول الله ﷺ لس (١٠) کاله اوسیدلے دے، د رسول الله ﷺ د وفات نه پس په اتفاق سره د مسلمانانو اول خلیفه ابوبکر صدیق رضی الله عنه مقرر شو.

د رسول الله ﷺ حلیه مبارکه:

د نبی کریم ﷺ قد درمیانه وو نه ډیر لوئی او نه ډیر ټیټ

وو، ټول اندامونه ډير مناسب، فراخه سينے والا وو، خائسته مخ، سپين رنګ والا چه ګلابی کربنے پکښې څليدلے، غونډ مخ، تورے سترګے. باريکه پوزه، خائسته خوله، ګڼړه ګيره، خائسته خوشبودار جسم، نرم نرم اندامونه، انس رضی الله عنه فرمائي چه ما مشك او عنبر او بله خوشبوئی د نبی کريمﷺ د خوشبوئی نه خائسته نده موندلے، د نبی اکرم ﷺ لاس مبارک ډير نرم وو، تر او تازه خنديدونکے مخ، خائسته آواز، مختصرے خبرے، د رسول اللهﷺ په باره کښې انس رضی الله عنه فرمائی چه نبی کريم ﷺد هر چا نه خائسته، د هر چا نه زيات سخاوت والا، او د هر چا نه زيات بهادر وو.

د رسول اللهﷺ اخلاق مبارک:

رسول الله ﷺيو بهادر ا او با همته انسان وو.علی فرمائ.چه کله جنګ به ګرم شو او خلق به يوبل کښی ګډوډ شو مونږه به رسول الله ﷺ ته رامنده کوله .رسول الله ﷺد ټولو نه زيات سخاوت کونکی وو

،داسی چرته ندی شوی چه د رسول اللهﷺ چا څه غوښتلی وی او هغه ورته انکار کړی وی ، رسول الله ﷺ ډیر د صبرناک او با وقاره مزاج والا انسان وو ، د خپل ځان دپاره چری انتقام ندی اغستلی .او نه د خپل ذات دپاره په چا باندی غصه کړی ده . او که د الله تعالی مقرر شوی حدود به مات شول د الله تعالی د خطره دهغی انتقام به اغستلو ، حق معامله کښی به خپلوان غریبانان او مالداره ټول د رسول الله ﷺپه نظر کښی ټول برابر وو،او دا تعلیم امت ته ورکړی دی چه اوچتوالی د یو په بل نشته دی مګر په تقوی باندی. ټول خلق د حقوقو په لحاظ سره برابر دی،د مخکینو امتونو د هلاکت سبب هم دا وو چه یو مالداره سړی غلاء وکړه هغه به معاف کړو او غریب سړی باندی به قانون جاری کوو رسول الله ﷺ فرمائل:په الله تعالی قسم .که فاطمة بنت محمد هم غلاء کړی وی ما به دهغی لاس هم پریکووو (صحیح البخاری٣٤٧٥:ومسلم ١٦٨٨رسول الله ﷺپه خوراک کښی چرته هم عیب نه راوباسلو .که خوښ به شو نو

خوراک به تری وکړو او یا به پرښودلو ،کله به یو میاشت دوه میاشتی تیری شوی او د رسول الله ﷺ په کور کښی به اور قدرته بل نشو. درسول الله ﷺ خاندان والو به په اوبه او کهجورو باندی وخت تیرولو ،رسول الله ﷺ به د لوړی د لاس خیتی پوری یو یا دوه کانړی تړل، د کور په کارونو کښی به د کوروالو سره مدد کولو د بیمارانو بیمار پورسے له به ورتللو ،عاجزی او تواضع په نبی ﷺ کښی ډیره زیاته وه. غریب سړی او مالدار عام انسان او صاحب حیثیت چابه چه راوبللو راتللو به ،د غریب نه د هغه د غربت د وجی نه نفرت نکوو او د بادشاه نه د هغه د بادشاهت د وجی نه یره نکوله، آس ،اوښ،خر، خچر .هر قسم سورلی باندی سورلی کوله .

د قیامت د ورځی بیان

د ایمان په بنیادی ارکانو کښې یو رکن ایمان بالآخرت دے، انسان تر هغه وخت پورے مؤمن ندے ترڅو چه په هر هغه څه ایمان رانه وړی کوم چه د الله کتاب کښې او د رسول الله ﷺ احادیثو کښې بیان شوی دی . د آخرت په باره کښې علم حاصلول، یادول ډیر ضروری دی چه د انسان د نفس اصلاح وشی، پرهیزګاری، او په دین باندے کلک والے او نور خائسته صفات انسان کښې پیدا شی، دے دپاره د مرګ یاداشت ډیر ضروری دے، د مرګ او د مرګ نه پس راتلونکی حالتو نه غفلت انسان کښې په ګناه باندے جرأت پیدا کوی، الله تعالی د هغے ورځے په باره کښې فرمائی : [فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا] {المزمل:۱۷} ترجمه: نو څنګه به بچ شئ تاسو که چرے کفر (انکار) کوئ د هغے ورځے نه چه وبه ګرځوی ماشومان بوډاګان .او بل ځائ الله تعالی فرمائی : [يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ

زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ، يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللهِ شَدِيدٌ] {الحج:٢} ترجمه: اے خلقو! ویره کوئ د رب خپل نه، یقینًا زلزله د قیامت یو څیز دے هیبتناک، په هغه ورځ چه وبه وینئ تاسو هغے لره چه غافله به شی هره پئ ورکونکے د هغه بچی نه چه پئ ورته ورکوی، او وبه غورځوی هر حمل والا حمل خپل، او وینے به ته خلقو لره نشه او حال دا چه دوی نه دی نشه لیکن عذاب د الله تعالی ډیر سخت دے

د مرګ بیان.

د هر ساه لرونکی آخری منزل مرګ دے الله تعالی فرمائی:[كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ] {آل عمران:١٨٥}(هر ساه لرونکے به د مرګ څکه کوی) [كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ] {الرَّحمن:٢٦}(ټول هغه څوک چه په زمکه باندے دی، فنا کیدونکی دی) او خپل نبی کریم ﷺ ته ئے خطاب کړے دے : [إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ

مَيِّتُونَ] {الزُّمر:۳۰} ترجمه: يقينا ته هم مړ کيدونکے ئے او يقيناً دوی هم مړه کيږی .**د مرګ** په باره کښې يو څو ضروری خبرے ذکر کول مناسب ګنړم ۱. = ډير خلق د مرګ نه غافله دی، حالانکه مرګ يو داسے حقيقت دے چه د شک کولو ګنجائش نه لری، هر مسلمان باندے فرض دی چه خپل مرګ ډير ډير يادوی، او د هغے دپاره تيارے کوی، د مهلت د ختميدلو نه مخکښې دنيا کښې د عمل صالح په ذريعه د آخرت ډيره ګټه وکړی،

د الله رسول ﷺ فرمايلي دي : د پنځو خبرونه مخکښې د پنځو څيزونو نه فائده واخلئ د مرګ نه مخکښې دژوند نه، د مرض نه مخکښې د صحت نه، د مصروفيت نه مخکښې د فرصت نه، د بوډاتوب نه مخکښې د ځوانئ نه، د فقر نه مخکښې د مالداری نه، (رواه احمد) . دا خبره د يادولو وړ ده چه قبر ته څوک د دنيا نه مال دولت نشي وړلے، صرف انسان سره به خپل عمل وی، د عمل صالح په ذريعه انسان د آخرت

سعادتونه حاصلولے شی، او د الله په حکم د عذاب نه نجات موندلے شی .

۲= د انسان د مرګ ورځ نامعلومه ده، د الله تعالی نه علاوه بل چا ته نده معلومه چه کله به مرم او په کوم ځائ کښې به مرم ځکه چه دا علم غیب دے، او ددے خبر صرف او صرف د الله تعالی سره دے .

۳= کله چه مرګ راشی بیا د مرګ نه بچ کیدل ناممکن دی، نه روستو کیږي او نه ترے تیږته کیږی، الله تعالی فرمائی:[**وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ**]{الأعراف:٣٤} ترجمه : او دپاره د هرے ډلے یوه نیته وی، پس کله چه راشی نیته د دوی، نه به روستو کیدے شی یو ساعت او نه به مخکښې کیدے شی .

٤= د مؤمن د مرګ منظر څه داسے وی چه ملک الموت (د مرګ فریښته) یو ډیر خائسته شکل کښې راشی . او مؤمن ته د جنت خوشخبري ورکړی، الله تعالی فرمائي : [**إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا**

تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ] {فصّلت:۳۰} ترجمه: یقیناً هغه کسان چه وائي رب زمونږه الله تعالی دے، بیا پاخه شوی وی (په دے وینا) راکوزیږی په دوی باندے ملائک چه مه ویریږئ او مه خفه کیږئ او زیرے واخلئ په جنت سره هغه چه تاسو سره ئے وعده کیدے شوه .د کافر د مرګ منظر داسے وی چه ملک الموت هیبتی شکل جوړ کړی، او دده خوا ته راشی، تک تور مخ والا وی، او ورسره د عذاب ملائکه هم وی چه د عذاب خبر ورته ورکوی، الله تعالی فرمائي : [إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ] {الأنعام:۹۳} ترجمه: او که اُووینے ته هغه وخت چه ظالمان به په سختو د مرګ کښې وی، او ملائک به اُوږدونکی وی لاسونه خپل (وته وائي به) را او باسئ ساګانے خپلے نن بدله درکیدے شی تاسو ته د عذاب د ذلت په سبب د هغه چه

جوړولے تاسو په الله تعالی باندے ناحقه خبرے، او وئ تاسو چه د آياتونو د هغه نه مو لوئی کوله . مرګ سره حقيقت معلوم شی، هر انسان ته خپله نتيجه معلومه شی، الله تعالی فرمائي :[حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ، لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ] {المؤمنون:١٠٠} ترجمه: تردے وخت پورے چه راشی يو تن د دوی ته مرګ، وائی به اے ربه زما! واپس کړئ ما لره دپاره ددے چه عمل أوکړم نيک په بدل د هغے کښې چه ما پريخودلے، هيچرے نه کيږی يقيناً دا يوه خبره ده چه دے ئے ويونکے دے، او دوی مخے ته لويه پرده ده، تر هغه ورځے پورے چه دوی به دوباره ژوندی کولے شی . کله چه مرګ راشی کافر او ګنهګار به ارمان کوی چه دنيا ته واپس شم، او نيک عمل وکړم، ليکن چه وخت تير شی بيا افسوس څه فائده نکوی، الله تعالی فرمائی : [وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ] {الشُّورى:٤٤} ترجمه: او هغه

څوک چه الله تعالی ئې بې لارې کړي نو نیشته دې
هغه لره هیڅوک بچ کونکې روستو د بې لارې کولو
نه او وینې به ته ظالمانو لره هر کله چه اووینې دوی
عذاب لره، وائي به دوی آیا شته دې واپسئ ته څه لار

٥= د الله تعالی په خپلو بندګانو باندې رحمت دې چه
څوک د مرګ نه مخکښې لا اله الا الله ووائي هغه به
جنت ته داخلیږی، رسول الله ﷺ فرمائیلي دي : چا
چه دنیا کښې آخری خبره لااله الا الله ووئیله هغه به
جنت ته داخلیږی (سنن ابی داود) څوک چه رشتینې
مؤمن وی هغه ته الله تعالی د مرګ په وخت کښې دا
کلمه ورنصیب کوی، او څوک چه مخلص نه وی د
هغه نه د مرګ د سختیو د وجې نه پاتې شي والعیاذ
بالله، ددې وجې نه څوک چه مرګ ته نزدې وی د
هغه په خوا کښې د لا اله الا الله تلقین کول پکار
دی، رسول الله ﷺ فرمائیلي دي : چه مړو ته د لا اله
الا الله تلقین کوئ . (مسلم : ٩١٦)او زور به پرې
نشي کولې، دې دپاره چه تنګ نشي نو د خولې نه به
ئې داسې خبره ووځي چه مناسب به نه وي .

د قبر حالات :

انس رضی الله عنه فرمائي چه رسول اللهﷺ فرمائیلی دی : چه یو بنده قبر کښې کیښودلے شی، او د هغه خپل خپلوان ترے واپس شی، مړے د هغوی د پیزار آواز آوری چه دوه ملائک ورته راشی، په قبر کښې ئے کینوی، ورته ووائی ته ددے سړی په باره کښې څه وائے ؟ د مؤمن سړی جواب دا وی چه زه ګواهی کوم چه دا د الله بنده او رسول دے، نبی کریم ﷺ وفرمائیل چه دے بنده ته ووئیلے شی چه جهنم کښې خپل ځائ وګوره، الله تعالی ددے بدل کښې تاله جنت کښې ځائ درکړو، رسول الله ﷺ وفرمایل چه دغه بنده به په یوځائ دا دواړه ځایونه ګوری، البته کافر یا منافق به د ملائکو په جواب کښې وائی، ما ته پته نشته، خلقو چه به څه وئیل، ما به هم هغه وئیل هغه ته به ووئیلے شی چه نه تا سره علم وو، او نه د حق پسے تللے وے، بیا به په زور سره یو ګرز باندے د غوږونو مینځ کښې ګوزار ورکړی، د پیریانو او انسانانو نه علاوه څومره

مخلوقات چه نزدے وی هغه ددے مړی آواز آوری. (رواه البخاری) .په قبر کښې دوباره د انسان روح راتلل انسانی عقل پدے نه پوهیږی، پدے باندے به ایمان بالغیب لرو، او ټول مسلمانان پدے عقیده متفق دی چه کله مؤمن د نعمتونو مستحق وی نو قبر کښې هغه له نعمتونه میلاویږی، او که د عذاب مستحق وی نو قبر کښې هغه ته عذاب میلاویږی، پدے شرط چه الله تعالی ئے معاف نکړی، الله تعالی فرمائی : [النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ] {غافر : ٤٦} ترجمه: اُور پیش کیدے شی دوی په هغے باندے صبا او بیګاه، او په هغه ورځ چه قائم شی قیامت (وبه وئیلے شی) داخل کړئ فرعونیان ډیر سخت عذاب تهرسول اللهﷺ فرمائیلی دی : د قبر د عذاب نه پناهی غواړئ . صحیح مسلم :٢٨٦٧) .عقل سلیم والا انسان ددے حقیقت نه انکار نکوی ځکه چه انسان په ژوند کښې داسے حالات لیدلی وی چه دلیل وی په برزخی حالاتو باندے، لکه یو انسان خوب وینی په هغه باندے خوب

کښې ډیر تکلیف دے، لیکن خوا کښې انسان د هغه په تکلیف نه پوهیږی حالانکه د ژوند او مرګ ډیر فرق دے، قبر کښې روح او بدن دواړو ته سزا میلاویږی، رسول الله ﷺ فرمایلی دی : قَالَ: «إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنَازِلِ الآخِرَةِ، فَإِنْ نَجَا مِنْهُ، فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ، فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ » ترمذی :۲۲۳۰) **ترجمه:** د آخرت د منزلونو نه قبر اول منزل دے، ځوک چه دلته کامیاب شی نو راتلونکے مرحلے هم آسانی وی، او که ځوک دلته ناکامه شی نو راتلونکے مرحلے نورے هم سختی وی . هر مسلمان له پکار دی چه د قبر د عذاب نه ډیره پناهی وغواړی، او خاصکر د مونځ په آخری قاعده کښې د سلام نه مخکښې، او د ګناهونو نه ځان وساتی، د قبر د عذاب او د جهنم د عذاب د ټولو نه لوئی سبب ګناه ده، د مرګ نه پس حالاتو ته د برزخ ژوند وائی، اکثر خلق په قبرونو کښې دفن کیږی ځکه ورته عذاب قبر وائی، مثلا که ځوک اُوبو کښې غرق شی، یا اُور کښې وسوزی، یا حیوانات ئے وخوری، نو دے ټولو ته به په برزخ کښې عذاب یا نعمتونه وی، د

عذاب قبر ډیر صورتونه دی لکه په ګروزونو باندے وهل، قبر د تیارے نه ډکول، د اُور بستره ورته غوړول، یا د اُور د جهنم نه دروازه کولاوول، یا عمل د یو بد شکله انسان په صورت کښې راتلل چه ډیر بد بویه وی چه قبر کښې ورسره وی، که قبر والا کافر یا منافق وی نو د قبر عذاب مسلسل وی، او که مؤمن ګنهګار وی نو د ګناه په حساب سره به سزا وی او کله به عذاب ختم شی . مؤمن ته په قبر کښې نعمتونه میلاویږی، قبر ورته کولاو کړي، د نُور نه ئے ډک کړی، د جنت نه ورته دروازه کولاوه کړی چه د جنت یخه هواء او خوشبوئی ورباندے لګی، د جنت بستره ورته وغوړوی، او دده نیک عمل د یو خائسته انسان په شکل کښې راشی، او دده ملګرے شی چه دے ورسره وخت تیروی.

د قیامت علامے

۱= الله سبحانه وتعالی دا جهان د همیشوالی دپاره ندے پیدا کړے بلکه یوه ورځ به راشی چه دا هرڅه به ختم شی بس دغه ورځ د قیامت ورځ ده، او دا

داسے حقیقت دے چه انکار ترے نشي کیدلے، الله تعالی فرمائیلی دی : [إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ] {غافر:٥٩} ترجمه: یقینا قیامت خامخا راتلونکے دے هیڅ شک پکښې نشته، لیکن اکثر خلق ایمان نه راوړی .بل ځائ کښې الله تعالی فرمائي : [وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ]سبا: ٣) ترجمه: یقینا هغه کسان چه کفر ئے کړے دے وائی قیامت به مونږ ته نه راځی، ورته ووایه! ولے نه، په رب مے دِے قسم وی چه خامخا به راځی . قیامت ډیر نزدے راغلے دے، الله تعالی فرمائی : (اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ) (القمر: ١) ترجمه: قیامت نزدے شویدے .الله تعالی فرمائی:[اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ] {الأنبیاء:١} ترجمه: نزدے شویدے خلقو ته حساب د هغوی او دوی په غفلت کښې مخ اړونکی دی .دا نزدے والے د انسانی عقل او سوچ نه اُوچت دے، د الله تعالی د علم غیب سره تعلق لری، او د دنیا چه خومره عمر تیر شویدے د هغے په نسبت سره نزدے دے، د

قیامت علم الله تعالی مخلوق ته ندے ورکړے، الله تعالی فرمائی : [يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا] {الأحزاب:٦٣} ترجمه: د قیامت په باره کښې دا خلق ستا نه تپوس کوی، ته ورته ووایه چه د قیامت علم خو صرف د الله تعالی سره دے، او تاته څه پته ده کیدیشی قیامت نزدے وی .رسول الله ﷺ د قیامت بعض علامات تفصیل سره بیان کړي دي

د مسیح الدجال راتلل :د ټولو نه غټه فتنه د خلقو دپاره د دجال راتلل دی، پدے اعتبار سره چه الله تعالی ورله د بعض غیر فطری کارونو کولو قدرت هم ورکړے دے چه خلق به پرے ډیر دهوکه کیږی، مثلاً هغه به آسمان ته حکم وکړی نو باران به وشی کیاه او فصل ته به حکم وکړی هغه به رازرغون شی، او مړو لره به ژوندی کوی نو داسے د معجزے پشان کارونه به کوی، رسول الله ﷺ فرمائیلی دی چه هغه سره به جنت او جهنم وي، د هغه جنت به حقیقت

کښې جهنم وی، او د هغه جهنم به حقیقت کښ جنت وی، او په زمکه کښې به صرف څلویښت ورځې ژوند کوی یوه ورځ به د هغه د یو کال پشان وی، بله به د یو میاشت په مقدار، او بله به د یوے هفتے برابر وی، او نورے ورځے به د عامو ورځو پشان وی، هغه به د مکے مکرمے او مدینے منورے نه علاوه ټوله دنیا کښې ګرځی.

د قیامت په نخو کښې د عیسی علیه السلام راتلل دی د دمشق په مشرق سپینه مناره باندے به د صبا په وخت راکوزیږی، خلقو سره به د صبا مونځ وکړی او بیا به د دجال د مرګ پسے ورځی

.د قیامت د علامو نه دا هم ده چه نمر به د مغرب نه راوخیژی، ټول خلق به ددے په لیدو ویریږی او ایمان به راوړی، لیکن دغه وخت به ایمان راوړل څه فائده نکوی، او ددے نه علاوه هم علامے شته دے.

۲= قیامت به په بدترینو خلقو باندے قائمیږی، د قیامت نه مخکښې به هواء راشی چه د ایمان والو

روحونه به قبض کړی، کله چه الله تعالی د دنیا د ختمولو او د ټولو انسانانو د مړکولو فیصله وکړی، نو الله تعالی به اسرافیل علیه السلام ته حکم وکړی چه په شپیلۍ کښې پوکے وکړه، کله چه خلق دا آواز واوری نو بے هوشه به شی، الله تعالی فرمائی : [وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ] {الزُّمر:٦٨} ترجمه:او په کومه ورځ چه شپیلۍ ووهلے شی، څوک چه په زمکه او آسمانونو کښې دی مړه به شی مګر هغه څوک چه الله ئے وغواړی . دا حادثه به د جُمعے په ورځ وی، ددے نه پس به ټول ملائک مړه شی، او صرف د الله تعالی ذات به پاتے شی

.٣= زمکے به د انسانانو جسمونه ټول ختم کړی وی مګر صرف د ملا یو هډوکے به باقی وی، البته د انبیاءکرامو علیهم السلام او شهداو جسمونه زمکه نه خوری، الله تعالی به د آسمان نه باران نازل کړی چه هغے سره به الله تعالی جسمونه راوټوکوی . الله تعالی چه کله د خلقو د دوباره ژوندی کولو اراده

وکړی نو اسرافیل علیه السلام ته به حکم وکړی چه شپیلۍ وکړي، دے سره به الله تعالی ټول مخلوق پیدا کړی، لکه څنګه چه اول ئے پیدا کړی وو دغه رنګه به ئے د قبرونو نه راپورته کړی، خپے یبله خپے، سرتور سر، بربنډ او نا سونته، الله تعالی فرمائی :[وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ] {یس:٥١} ترجمه: او پوکے به ووهلے شي په شپیلۍ کي او یو یو به د خپل رب پیشۍ ته د قبرونو نه پاسی. الله تعالی فرمائی :[يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ. خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ] {المعارج:٤٤} ترجمه:په هغه ورځ چه دوی به راوځی د قبرونو نه په تادۍ سره ګویا که دوی خپلو معبودانو ته ورزغلی, کوزی به وی سترګے د دوی، پټوی به دوی لره ذلت، دا ورځ ده هغه چه دوی سره ئے وعده کیدے شوه . د ټولو نه اول به زمکه هغه ځائ کولاوه شی چه کوم ځائ د نبی کریم ﷺ قبر مبارک دے، او بیا به نور خلق د محشر میدان ته روان کړے شی، چه ډیر لوئی میدان دے، کافران

به نسکور روان وی په سرونو باندے، د رسول اللهﷺ نه تپوس وکړے شو چه په سرونو به څنګه روان وی ؟ رسول اللهﷺ جواب ورکړو چه هغه ذات چه په دنیا کښې ئے په دوه خپو روان کړی وو، هغه ذات قادره دے چه قیامت کښې ئے په مخ باندے نسکور روان کړی. (مسلم :٢٨٠٦) د الله تعالی ذکر نه مخ اړونکے به ړوند راپاڅوی، نمر به خلقو ته ډیر نزدے وی او هر سړے به د خپل عمل مطابق په خولو کښې ډوب وی، د چا خوله به تر پړکو پورے وی، او د چا خوله به تر ملا پورے وی، او د چا خوله به تر خولے پورے، بس دهر چا د عمل مطابق به وی، پداسے خطرناک حالت کښې به څه خلق خوش قسمته وی چه د الله تعالی د عرش د سوری د لاندے به ولاړ وی .رسول الله فرمائیلی دی :**سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ الإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ**

يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاه" (بخاري) ترجمه : أووه قسمه خلق به وي چه الله تعالی به ورله سورے ورکړی په هغه ورځ چه بل سورے نشته دے، انصاف کونکے بادشاه، او هغه ځوان چه د الله په عبادت کښې رالوئي شی، هغه کس چه مساجدو سره ئے زړه لګیدلے وی، او هغه دوه کسان چه د الله د رضا دپاره ئے د يو بل سره محبت وی، او پدے باندے يو ځائ کیږی، او پدے جدا کیږی، او هغه کس چه یو أوچت خاندان او حسن والا ترے مطالبه د زنا وکړی او دے ورته ووائي چه زه د الله نه یریږم، او هغه کس چه صدقه وکړی او دومره پټه چه کس لاس ترے خبر نه شی چه ښی لاس څه خرچ کړل، او هغه کس چه یواځے الله تعالی رایاد کړی او د سترګونه ئے أوښکی روانے شی او دا حدیث صرف د سړو دپاره نه بلکه زنانه دپاره هم دے، د هر نیک عمل بدله ښه وی او د بد عمل بدله بده وی، د ښځو او سړو ټولو دپاره، د قیامت په ورځ به خلق ډیر تکی کیږی، دغه ورځ پنځوس(٥٠) زره کاله ده، په مؤمن باندے به ډیره زر

تیره شی لکه د فرض مونځ پشان، او رسول اللهﷺ به حوض ته راشی چه دا د الله تعالی ډیر لوئ نعمت دے، الله زمونږ نبی کریم ﷺ ته ورکړے دے چه خپل امتیانو له به د قیامت په ورځ اُوبه ورکوی، چه اُوبه ئے د پیو نه سپینے دی، او د شهدو نه خوږے دی، او د مشکو نه خوشبویه دی، د آسمان د ستورو په مقدار ئے جامونه دی، او چا چه یو ځل دا اوبه وڅښکلے بیا به چرے تږے نه شی،ټول خلق به میدان محشر کښې د حساب کتاب انتظار کښې ولاړ وی، ګرمی به وی، آخر به تنګ شی، د داسے چا په تلاش به وځی چه زمونږه دپاره تلاش وکړی، آدم علیه السلام ته به راشی هغه به معذرت پیش کړی، بیا به نوح علیه السلام له بیا ابراهیم علیه السلام بالآخر به محمد رسول الله ﷺ له راشی، هغه به ورته ووائی : آو، دا زما مقام دے، رسول الله ﷺ به د عرش د لاندے په سجده پریوځی او د الله تعالی داسے حمدونه او ثناګانے به ووائی چه مخکښې ئے ندي وئیلی، بیا به الله تعالی ارشاد وفرمائی : اے محمد ! سر اوچت کړه،

غواړه درکیدلے به شی، او شفاعت کوه شفاعت به دِے قبلیږی،بنده سره به په عملونو کښې اول حساب د مونځ کیږی، که مونځ برابر وو او قبول شو، بیا به په نورو عملونو کښې غور کیدلے شی، او که مونځ کښې نقصان وو، نو بیا به نور اعمال هم مردود وی .د هر بنده نه به د پنځو څیزونو تپوس ضرور کیږی، عمر دِے په څه کې تیر کړو، ځوانی دِے څه کښې تیره کړه، مال دِے چرته نه ګټلے وو، او چرته دِے مصرف کړو، او علم باندے دِے څومره عمل کړے وو، او د ټولو نه اول به د وینے په باره کښې حساب کیږی، او فیصله به د نیک عمل اخستلو او یا د هغه ګناهونه په مجرم باندے بار کیدلو په صورت کښ کیږی .د جهنم دپاسه یو پل جوړکړے شوے دے چه د ویښته نه باریک دے، د تورے نه تیره دے، خلق به د خپل عمل مطابق ورباندے تیریږی، څوک به د سترګے د رپ پشان، او څوك د هواء پشان، او څوک د تیز رفتار آس پشان، او څوك به په خپوړو(ګونډو) باندے روان وي، او د پل په غاړو باندے کنډے دی چه کافران او

ګناهګار به جهنم ته غورځوی، کافر به همیشه په اُور کښې وی او ګناهګار چه کله الله وغواړی د اُور نه به ئے رابهر کړی او جنت ته به ئے داخل کړی .انبیاء کرامو، رسولانو، او مؤمنانو کښې الله تعالی چه چاله اجازت ورکړی هغوی به د ګناهګارو مؤمنانو دپاره شفارس کوی، څوک چه پل صراط باندے پورے وځی هغه به جنت ته داخلیږی، لیکن دوی به د جنت او جهنم په مینځ کښې یو پل باندے ایسار کړی چه د یو بل نه بدلے واخلی، هغه کس به جنت ته نشی تللے ترڅو چه یو بل ته زړونه صفا نکړی . جنتیان به جنت ته لاړشی او جهنمیان به جهنم ته لاړ شی، مرګ به د یو ګډ په شکل کښې راوستلے شی، او د جنت او جهنم مینځ کښې به ذبح کړے شی، جنتیان او جهنمیان به دا منظر ګوری، او بیا به آواز وکړے شی چه جنتیان به جنت کښې همیشه وی، او جهنمیان به جهنم کښې همیشه وی، بیا که مرکیدل وے، نو جنتیان به د خوشحالئ نه مړه شوی وے، او که مرګ وے نو جهنمیان به د غم نه مړه وے .

د جهنم د عذاب حال

الله تعالی فرمائیلی دی :[فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ] {البقرة:٢٤} ترجمه: ځان بچ کړئ د اُور نه هغه چه خشاک د هغے خلق دی، او کانړی دی، تیار کړے شویدے د کافرانو دپاره .رسول اللهﷺ صحابه کرامو رضی الله عنهم ته وفرمایل : چه ستاسو د دنیا اُور د جهنم د اُور اویایمه حصه ده، چا تپوس وکړو چه اے د الله رسوله ! د کافرانو دپاره خو د دنیا دا یوه حصه هم کافی وه، رسول اللهﷺ جواب ورکړو چه د جهنم اُور د دنیا د اُور نه یو کم اوویا حصے زیات دے . (بخاری ومسلم)د جهنم اُووه (۷) طبقے دی، هر طبقه د بلے نه ډیره سخته ده، او هر طبقه کښې به خلق د اعمالو په اعتبارسره وی، منافقان به د ټولو نه لاندے طبقه د اُور کښې وي، چه ډیره سخته ده، د کافرانو عذاب به په جهنم کښې همیشه وی، وقفه به پکښې نوی کله چه څرمنے ئے وسوزی، الله به ورته څرمنے بدلے کړی چه عذاب

مزه وڅکي، الله تعالی فرمائی : [كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ] النساء:٥٦} ترجمه: او هر وخت چه ستکوری شی څرمنے د دوی بدلے به کړو دوی له څرمنے نورے دے دپاره چه اوڅکی دوی عذاب .الله تعالی فرمائی : [وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ] {فاطر:٣٦} ترجمه: او هغه کسان چه کفر ئے کړے دے، دوی دپاره اُور د جهنم دے، فیصله به نه کیږی په دوی باندے چه مړه شی، او نه به شی سپکیدلے د دوی نه عذاب د هغے، دغه شان سزا ورکوو مونږ هر منکر ته . خلق به په زنځیرونو او طوقونو کښې تړلے شوی وی، الله تعالی فرمائی :[وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ، سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ] {إبراهيم:٥٠} ترجمه: او ته به وینے مجرمان په دغه ورځ یوځای تړلے شوی په زنځیرونو کښې، قمیصونه د دوی به د رنزړونه وی، او پټوی به مخونه ددوی لره اُور .د جهنمیانو دخوراک په باره کښې الله فرمائی :

[إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ طَعَامُ الأَثِيمِ، كَالمُهْلِ يَغْلِي فِي البُطُونِ، كَالمُهْلِ يَغْلِي فِي البُطُونِ، كَغَلْيِ الحَمِيمِ] الدُخان:٤٣/٤٦}

ترجمه: يقينا ونه د زقوم، خوراک د ګناهګار دے، پشان د ويلى کړے شوے تانبے، خوټ کيږى به په خيټو کښې پشان د خوټ کيدلو د يشيدلو اوبو .نبى کريم ﷺ د جهنم او د جنت بيان کړے دے چه د قيامت په ورځ به يو جهنمى راوستلے شى چه په دنيا کښې ئے هر قسمه نعمتونو کښې ژوند کوو، په جهنم کښې به يو غوپه ورکړى، بيا به ترے تپوس وکړے شى چه اے د آدم ځويه! چرته دِے څه شحالى او نعمت ليدلے دے؟ هغه به ووائى اے الله ! ستا په ذات مے دِے قسم وى، ما چرته نه ده ليدلے، او يو جنتى به راوستلے شى چه دنيا کښې ئے ډير تکليفونه او سختئ تيرے کړى وى، نو جنت کښې به يو چکر ورکړى، بيا به ترے تپوس وکړے شى چه اے د آدم ځويه! څه تکليف يا پريشانى دِے ليدلے ده؟ هغه به وائي قسم په الله هيڅ تکليف او پريشانى مے نده ليدلے (مسلم :۲۸۰۷) د جهنم يوه غوپه به د کافر نه د

دنیا تولے خوشحالئ هیرے کړی، او د جنت یو چکر
به د مؤمن نه د دنیا ټول تکلیفونه هیر کړی .

د جنت حال

جنت نوم د هغه کور دے چه همیشه وی، او د عزت
ځائ وی چه الله تعالی د نیکانو بندګانو دپاره تیار
کړے دے، داسے داسے نعمتونه پکښې دی چه
سترګو ندی لیدلی، غوږونو ندی آوریدلی، او د هیڅ
انسان په زړه کښې د هغے خیال هم ندے تیر شوے :
[**فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**]{السجدة :۱۷} ترجمه: یو نفس ته پته نشته
چه مونږ د سترګو یخوالے دوی له پټ ساتلی دے، بدله
د هغه څه ده چه دوی کوم عملونه کوی .د جنت
ډیرے درجے دی چه ایمان والو ته به د اعمالو په
اعتبار ورکړے شی، الله تعالی فرمائی: **يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ** {المجادلة:۱۱}
ترجمه:الله تعالی درجے اُوچتوی د هغه کسانو چه
ایمان والا وی او خاوندان د علم وی .جنتیان چه څه

غواړی هغه به ورته میلاویږی، خوراک څښاک وغیره، جنت کښې داسے نهرونه دی چه د هغے اوبه نه بدلیږی، داسے د پیوو نهرونه دی چه نه به بے خونده کیږی، او پاک صفا شهد پکښې دی، او د شرابو نهرونه دی چه څکونکي ته به لذت (خوند) ورکوی، د جنت او دنیا څښاک کښې ډیر فرق دی:الله تعالی فرمائی : [يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِن مَّعِينٍ، بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ. لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ] {الصَّافات:٤٧} ترجمه: ګرځولے به شی په دوی باندے کاسے ډکے د خالص شرابو نه، سپین، مزه ورکونکی به وی څکونکو ته، نه به وی په هغے کښې آفتونه او نه به دوی له د هغے نه التمئ ورځی . د جنتیانو نکاح به د غټو سترګو والا حورو سره کیږی، د هغے په باره کښې رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : که د جنت یوه حوره دنیا ته راښکاره شی نو ټوله دنیا به د رڼړه او خوشبوئي نه ډکه شی . (رواه البخاری)د جنتیانو دپاره به عظیم نعمت د الله سبحانه وتعالی ملاقات وی، جنتیانو له به نه وږے متیاږے او نه

غتے متیازے ورځی، او نه به بلغم وي او نه خراشکی، دسرو زرو ګمنزے به وی، او د دوي خوله به د مشکو پشان بوئی لری، د جنت نعمتونه به همیشه وی، هیچرے به هم نه ختمیږی،رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : څوک چه جنت ته داخل شی هغه به په نعمتونو کښ همیشه وی، نعمتونو نه به نه محرومیږی، کپړے به ئے نه زړیږی، او نه به ځوانی ختمیږی . (مسلم) جنت کښې به د ټولو نه کمه حصه د هغه چا وی چه جنت ته به آخری ور داخلیږی د هغه حصه به ددے دنیا لس چنده وی (الله سبحانه وتعالی دِے مالا او زما سره ټولو هغه څوک چه پدی کتاب کښې راسره مدد کړی دی او هغه څوک چه دا کتاب لولی او عمل ورباندی کوی ټولو له جنت الفردوس را نصیب کړی آمین یا رب العالمین،

والحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات .

۲۱/۳/۲۰۱۷

فهرست مضامین اسلامی تعلیمات

د عقیدے بنیادی خبری	6
دتوحیدقسمونه/ربوبیت/الوهیت/اسماءصفات	7
دکلمه توحید معنی	15
د توحید د کلیمی ارکان	16
دکلمه توحید فضیلت	17
دکلمه توحید شرطونه	19
دمحمدرسول الله ﷺ معنی	29
د ایمان ارکان	31
الله تعالی باندی ایمان	34
ملائکو باندی ایمان	41
دالله په کتابونو باندی ایمان.	42
رسولانو باندی ایمان	44
قیامت باندی ایمان	46
تقدیر باندی ایمان	47
شرک او د شرک قسمونه	48
دفرقه ناجی عقائد	52
دطهارت مسائل/ پکوالے او پلیتی	63

د پليتي قسمونه	64
دپليتي متعليق احکام	65
قضائي حاجت	66
اودس	68
د اودس طريقه	69
موزو باندې مسحه	71
اودس ماتونکي څيزونه	73
د غسل طريقه/ غسل واجب کونکي څيزونه	73
دجنب انسان د پاره حرام کارونه	75
تيمم او د تيمم طريقه	76
حيض او نفاس	78
د مونځ احکام	80
د مونځ کولو فضيلت	82
د مونځ متعلق ضروري خبرې	83
د مونځ وختونه	86
هغه ځايونه چه مونځ پکښې نه کيږي	87
د مونځ طريقه	88
د مونځ نه پس اذکار	96
د مسبوق د مونځ طريقه	98

د مونځ باطل کونکی کارونه	99
د مونځ واجبات	100
دمونځ ارکان	101
په مونځ کښې هیره	102
دسنتو بیان	103
د وتر مونځ	105
د سحر دوه رکعاته سنت	107
د چاشت مونځ	108
هغه وختونه چه مونځ کول پکښې منعه دی	109
دزکات احکام	111
د سرو او سپینو زکات	112
دتجارت سامان کښې زکات	114
شیئر کښې زکات	115
د فصلونو زکات	116
د خاروو زکات	117
د اوښانو زکات	118
د غواګانو زکات	121
د ګډو بیزو زکات	122
د زکات حقداران	123

بعض ضروری خبری	127
د روژے احکام	128
د رمضان فضیلت	129
د رمضان د راتللو ثبوت	130
څوک روژه ماتولی شي	131
کمو کارونو سره روژه ماتیږي	133
کمو کارونو سره روژه نه ماتیږي	135
تنبیهات	137
دروژے سنت	138
د تراویح مونځ	140
نفلی روژے	141
په کمو ورځو کښې روژه نیول حرام دی	143
دحج او عمرے احکام/ حج حکم	144
د حج شرطونه	145
د حج آداب	146
احرام او داحرام اداب	147
د حج طریقے	149
احرام کښې د داخلیدلو طریقه	152
په احرام کښس ممنوع کارونه	153

د طواف طریقه	155
د صفاء مروا مینځ کښې سعی	158
اتمه ذی الحجة ۹ نهمه ذی الحجة	161
جمرات ویشتلو طریقه	165
۱۰ لسمه ذی الحجة	166
د ۱۱ یولسمے او ۱۲ دولسمے ذی الحجة احکام	167
د حج ارکان او د حج واجبات	168
د مسجد نبوی ﷺ زیارت	169
د خوراک احکام	170
د حیواناتو دوه قسمونه	172
د ذبح احکام	174
د ذبحې دپاره شرطونه	175
د ذبحې آداب	176
ښکار	177
د جامو احکام	179
د جامو آداب او سنت طریقے	185
د نکاح احکام/دنکاح شرطونه	188
د نکاح حقونه/د نکاح طریقه	191
د نکاح سنت او آداب	194

د ښځو خائسته صفات	195
هغه ښځې چه هغوی سره نکاح حرامه ده	196
طلاق	203
د طلاقو سره متعلق احکام	204
خلع	206
د نکاح باقی پریښودل یا ختمولو اختیار	207
دغیر مسلمه سره نکاح	209
د اهل کتابے ښځې سره نکاح کښې نقصانات	211
د زنانو متعلق احکام/اسلام او نورو معاشرو کښې د ښځې مقام	213
د زنانو حقونه	219
خاوند باندی د ښځې حقونه	223
پرده(حجاب)	226
د حیض او نفاس احکام	233
د حیض مختلف احوال	234
د استحاض احکام	244
د حیض او حمل بندولو حکم	246
د نبی ﷺ سیرت/ د عربو د جاهلیت دور	247

د دوه ذبحه کریشوی اولاد	249
د هاتیانو واقعه	251
د رسول الله رضاعت	253
واقعه د شق الصدر	255
د مور او د نیکه وفات	256
تجارت او واده	257
نبوت	259
ښکاره تبلیغ	263
هبشو ته هجرت	267
د کور کلی خلقو بائیکاټ	269
دغم کال	271
دطائف سفر	272
دسپږمی د وه توتی کیدل	273
واقعه د معراج	274
داسلام د عوت نوی محاذ	279
جنګ بدر	284
جنګ احد	287
جنګ خندق	288
فتح مکه	289

وفود راتلل او بادشاهانو ته خطونه	200
د نبی ﷺ اوفات	201
د نبی ﷺ حلیه مبارکه	293
د نبی ﷺ اخلاق مبرک	294
د قیامت د ورزئې بیان	296
د مرګ بیان	297
د قبر احوال	303
د قیامت علامات	307
د جهنم عذابونه	317
د جنت نعمتونه	320

Download From : Aghalibrary.com

For more ebooks visit; Aghalibrary.com

Digital Library